

Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto
(SAK) ry

VUOSIKIRJA

1968

HELSINKI 1969

Kansikuvassamme

taidelasien lopputarkastus Riihimäen
lasitehtaalla.

Ammattiyhdistysliike eheytyy

Viime vuoden helmikuussa katkenneet ammattiyhdistysliikkeen eheyttämisneuvottelut käynnistyivät uudelleen touko-kesäkuun vaihteessa, jolloin-SAK:n ja ns. riippumattomien liittojen välisissä neuvotteluissa hyväksyttiin tavoitteeksi sopimuksen aikaansaaminen uudesta ja yhteisestä keskusliitosta vuoden 1968 aikana. Sopimuksen erääksi keskeiseksi ehdoksi sovittiin täsmällisen ohjelman hyväksyminen rinnakkaisliittojen yhdistämisestä pitäen pääperiaatteina suurimman liiton periaatetta ja teollisuusliittomuotoista, järjestäytyänsä. SAJ kieltäytyi hyväksymästä samoja periaatteita kuin muut osapuolet ja sen vuoksi se joutui neuvottelujen ulkopuolelle. Merimies-Uniionin päätettyä edustajakokouksessaan viime heinäkuussa erota SAJ:stä ellei se muuta asennettaan eheyttämiseen nähden myönteiseksi, eheyttämisneuvottelukunta tarjosi SAJ:lle vielä syyskuussa mahdollisuutta osallistua sovintoneuvotteluihin. Tällöin kuitenkin ilmeni, ettei SAJ:n johdon asenteissa ollut tapahtunut muutosta, eikä niin ollen ollut edellytyksiä sen mukaantulolle.

Neuvotteluja on viime kesästä lähtien käyty ns. puheenjohtajatasen työryhmässä ja sen avuksi muodostetussa sihteeriryhmässä. Mukana ovat olleet SAK, Kirjatyöntekijäin liitto, Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto, Liiketoimivien liitto, Virkamiesten Yhteisjärjestö sekä syyskuusta lähtien SAJ:hin kuuluvat Merimies-Unioni ja Sähköalan työntekijäin liitto.

Liittojen yhdistämisohjelman ensimmäinen luonnos hyväksyttiin neuvottelukunnassa 3.10.-68 ja lähetettiin välittömästi kaikille liitoille, jotka ovat olleet neuvottelujen

piirissä. Samassa yhteydessä nimettiin sovittelijat eri alojen liittojen välisiä yhdistymis-neuvotteluja varten. Jatkoneuvottelujen perusteella ohjelmaluonnosta tarkistettiin 3.1.-69 ja sen mukaan liittojen määrä supistuisi nykyisestä noin 45:stä 23:een. Suunnitelma on, että ennen kesäkuun 17. päivänä tapahtuvaa keskusliittoratkaisua liittojen yhdistämisohjelma täsmennetään, ts. määritellään alakohtaisesti, miten ja, minkä pituisen ajan kuluessa yhdistyminen tapahtuu. Ohjelmasta on tarkoitus tehdä sekä liittojen hyväksymisen ehto että liittokohtainen pohjarakennelma yhdistyvässä keskusliitossa. Myös SAK on hyväksynyt tavoitteen, jonka mukaan eheyttämisen prosessin yhteydessä on määrätietoisesti pyrittävä kaikilla aloilla mahdollisimman elinkelpoisiin liittokokonaisuuksiin.

Keskusliiton sääntöluonnos hyväksyttiin ja lähetettiin kaikille liitoille 3.12.-68, eikä sitä vastaan ole esitetty arvostelua. Sääntöluonnoksen mukaan keskusliiton on oltava puoluesidonnaisuuksista vapaa kansanvaltaisten periaatteiden mukaan toimiva palkansaajain yhteinen järjestö. Liitot päättävät itsenäisesti jäsenistöään koskevista asioista. Suunnitellusta työtaistelusta riittää ennalta tehty ilmoitus keskusliitolle, jonka tehtäviin toisaalta sisältyy mm. oikeus: tehdä jäsenliittojen puolesta yleissopimuksia, näiden kanssa ennalta neuvoteltuaan. Yhtäpitävästi SAK:n nykyisen käytännön kanssa liitot voivat irtisanoutua yleissopimuksesta määräajan kuluessa.

Keskusliiton hallitukseen tulisi sääntöluonnoksen mukaan kuulumaan puheenjohtaja, II puheenjohtaja ja III puheenjohtaja sekä to-

dennäköisesti noin 19 muuta varsinaista jäsentä ja riittävä määrä varajäseniä. Hallituksen jäsenet ehdotetaan valittavaksi normaalia tapaa noudattaen liittojen johtohenkilöistä, lähinnä liittojen suuruusjärjestyksessä.

Ratkaiseva käännekohta eheyttämisneuvotteluissa tapahtui ilmeisesti 17.3.1969, jolloin aikaisemmin mainitut neuvottelija-järjestöt, Merimies-Unionia lukuunottamatta, allekirjoittivat — aikataulusta myöhästyneenä — sopimuksen yhteisen ammatillisen keskusliiton perustavan kokouksen koollekutsumisesta kesäkuun 17. päiväksi v. 1969.

Keskeneräisiä asioita ovat tämän kirjoittamisen hetkellä mm. keskusliiton periaate- ja tavoiteohjelma. Sitä valmistamaan on nimetty erillinen työryhmä, jonka ehdotus tulee kaikesta päätellen noudattamaan nykyisiä SAK:n periaatteellisia linjoja mm. talous-, työllisyys-, palkka- ja sosiaalipolitiikan suhteen sekä myös kansainvälisen kanssakäymisen osalta.

SAK:n työvaliokunta on jokaisen merkittävän neuvotteluvaiheen ja käytännön ratkaisun osalta yksimielisesti hyväksynyt valtuuttamiensa neuvottelijoiden toimenpiteet.

SAK on omalta osaltaan arvioinut eheyttämisneuvottelujen edistyneen sille asteelle, että työvaliokunta 14. huhtikuuta pitämässään kokouksessa yksimielisesti päätti SAK:n yli-

määräisen edustajakokouksen koollekutsumisesta kesäkuun 17. päiväksi v. 1969. Kokouksen tarkoituksena on päättää niistä eheyttämisneuvotteluissa sovitusta ja sovittavista asioista, jotka koskevat SAK:ta keskusliittona. Tiedonanto ylimääräisestä edustajakokouksesta annettiin liitoille kirjallisesti 14.4.-69 ja julkaistiin lehdissä 15.4.-69. SAK:n sääntöjen mukaan liittojen valitsemille edustajakokousedustajille on annettava kahta viikkoa ennen kokousta kokouskutsu, jolloin myös ilmoitetaan täsmällisemmin ne asiat, jotka tämä ylimääräinen edustajakokous tulee käsittelemään.

Tämän kirjoittamisen hetkellä näyttää varmalta, että ammattiyhdistysliikkeen eheyttämishanke keskusliittotasolla toteutuu kesäkuun 17. päivänä. Yhteiseen keskusliittoon tulevat alkuvaiheessa SAK:n liittojen yli 300.000 jäsenmäärän lisäksi kaikki ns. riippumattomat liitot, yhteensä n. 130.000 jäsentä, sekä SAJ:stä mukaantulevat liitot, jäsenmäärältään ehkä n. 30.000, eli yhteensä n. 460.000 jäsentä. Ulkopuolelle jäänee toistaiseksi enintään 40.000 jäsentä, jotka jakaantuvat useihin SAJ:n rinnakkaisliittoihin, eikä näillä järjestöillä sovintoratkaisun jälkeen ole enää oleellista työmarkkinapoliittista merkitystä.

Eheyttämisen toteutuminen merkitsee uuden kauden alkamista maamme ammattiyhdistysliikkeessä.

15. 4. -69

Iellinen kehitys 1968

Menneen vuoden 1968 taloudellisen kehityksen tarkastelussa voidaan valita toisistaan melkoisesti poikkeavia lähtökohtia ja tosiasioita. Useimmiten tarkastelussa lähdetään tyydyttävästä hintatason ja maksutaseen kehityksestä ja päädytään heikkoon työllisyystilanteeseen, jossa vihdoin nähdään eräitä paranemisen merkkejä.

Uskollisena pääperiaatteelleen antaa etusija reaalitaloudelliselle tarkastelulle SAK joutuu valittaen toteamaan, että kolmantena peräkkäisenä vuotena kansantalouden kasvu jäi 2 %:iin. Tuotannon kasvu oli alle puolet siitä keskimääräisestä kasvusta, mikä tarvitaan jotta voitaisiin turvata työtä kasvavalle työvoimalle. Työnvälityksen kautta Ruotsiin välitetyn työvoiman määrä, mikä oli n. 3 300, ylittikin lähes 80 %:lla edellisen vuoden vastaavan luvun. Nämäkin luvut eivät kuvanne läheskään koko työvoiman maastamuuton laajuutta. Maasta siirtyneiden vetäessä enenevässä määrässä perheenjäseniään mukaansa olemme lähestymässä tilannetta, jossa väestönkasvu — tilastollisesti — on tyrehtymässä nimenomaan tuottavien ikäluokkien kohdalla. Samalla kun yhä kroonillisemmaksi kehittynyttä työvoiman vajaakysyntää selittellään "kitka- ja rakennetyöttömyyteen" viitaten, tähdennetään aktiivisen työvoimapolitiikan ja ammattikoulutuksen merkitystä. SAK, joka jo vuosia on taittanut peistä tarpeellisten ponnistusten puolesta näillä aloilla, on tietenkin tyytyväinen tästä myöhästyneestäkin heräämisestä. Samalla on kuitenkin pakko muistuttaa siitä, ettei uusia, vakituisia työpaikkoja luoda aktiivisella työvoimapolitiikalla vaan ekspanstiivisella talouspolitiikalla. Ilman sitä aktiivinen työvoimapolitiikka roikkuu ilmassa.

Kun vilkasta investointi- ja rakennerationalisointitoimintaa odottaen SAK

aikanaan solmi irtisanomissuojasopimuksen, johon sisältyi ennakkoarvotusjärjestelmä rationalisointitapauksissa, osoittautuikin nyt, että ennakkoarvotusten luvut ovat alhaisempia kuin ennen varsinaisen sopimuksen solmimista — vähäisen yritysrationisoinnin vuoksi. Kun määrärahoja työvoiman liikkuvuuden tukemiseksi on jonkin verran lisätty, osoittautuu ettei näitä määrärahoja kokonaisuudessaan tarvita, koska vaihtoehtoisia, vakituisia työpaikkoja ei pystytty riittävässä määrin osoittamaan muualla Suomessa. Useiden työttömille järjestettyjen ammattikurssien ja yleensäkin ammattikoulutuksen kohdalla tilanne on ollut samantapainen, ellei oteta huomioon aivan viime aikoina esiintynyttä määrättyihin ammattimiesryhmiin kohdistuvaa vilkastunutta kysyntää. Tietysti on tärkeätä, että ammattikoulutusta kehitetään mutta vielä tärkeämpi on tieto siitä, mitä ammatteja ja aloja varten koulutetaan. — Työvoimaennusteetkin voivat vain auttaa työvoiman mukautumista tarjolla oleviin tai tuleviin työpaikkoihin, mutta ne eivät pysty niitä luomaan. Ellei nopeampaa ja tasaisempaa kasvua aikaansaada, monet nuoret, jotka nyt aloittavat ammattikoulun käynnin joutuvat opetuskauden jälkeen taas hakemaan työpaikkaa maan rajojen ulkopuolelta. Jos sen jälkeen tulisi parempien suhdanteiden vaihe, emme ehkä pysty käyttämään tilaisuutta täysin hyväksemme ammattityövoiman riittämättömyyden takia. Tällä rytmillä koulutamme jatkuvasti ammattityövoimaa muille maille Australiaa myöten.

Sen liioittelevan optimismin johdosta, joka on levinnyt "onnistuneen" devalvaation ja vakauttamisen jälkeen, on siis pakko korostaa, että onnistuminen toistaiseksi kohdistuu yksinomaan kehityksen rahataloudelliseen puoleen:

hintakehitykseen, maksutaseeseen, yritysten kannattavuuteen ja rahamarkkinoihin. Reaalista onnistumisesta ei voida vielä puhua, ei siinäkään tapauksessa, että kuluvan vuoden kasvu olisi ennustettu 6 % ja investoinnit kasvaisivat ehkä 12 %–15 %. Jälkimmäisellä kasvulla saavutettaisiin hädin tuskien vuoden 1966 taso. Työllisyydenkään paranemisesta ei ole kovin suurta iloa, jos ehkä 18 kuukauden kuluksa joudumme uuteen taantumaa entistä heikommin lähtökohdin.

Eräänä ratkaisujen lähtökohtana on ollut kilpailukyky ja maksutase. Ennen devalvaatiota kuviteltiin, että maksutase voitaisiin tasapainottaa kysyntää, tuotantoa ja investointeja rajoittamalla kireän raha- ja budjettipolitiikan tietä. Seurauksena oli tuotantoelämän teknillisen ja liikkeenhoidollisen kehityksen jääminen jälkeen, aloite- ja investointihalun tyrehtyminen ja tuotantosarjojen supistuminen, ts. kilpailukyvyn heikkeneminen. Matkittiin Englannin konservatiivisen hallituksen heikkomaineista "seis-mene" politiikkaa — ilman sen "mene-puolta". Jouduttiin joka tapauksessa devalvaatioon, mutta devalvaatiosta piti sitten tulla uuden talouspolitiikan linjan lähtölaukaus.

Näistä menneistä ei olisi aihetta muistuttaa, jos voitaisiin luottaa siihen, että uudelle, ekspansiiviselle linjalle olisi todellakin siirrytty. Devalvaatiosta on jo kuitenkin kulunut n. 18 kuukautta. Tätä aikaa on käytetty lähinnä nurkan takana odotettavasta investointiallostasta ja uudesta teollisesta vallankumouksesta puhumiseen.

Epäilemättä kuvassa on myönteisiäkin piirteitä. Puunjalostusteollisuus, joka on hyötynyt sekä devalvaatiosta että parantuneesta kansainvälisestä kysynnästä, on aloittanut tai on aloittamassa eräitä sinänsä merkityksellisiä investointeja, jotka eivät kuitenkaan ole samaa suuruusluokkaa kuin 1960-luvun alussa suoritettut investoinnit. Vientimaksuvaroilla aloitetut "projektit" lupaavat hyvää, varsinkin jos niiden ympärille ryhmittynyt teollisuus kehittyy ripeästi. Mutta nämäkään melko pääomavoittoiset tuotannonhaarat eivät riitä

yleisen kasvun ja tyydyttävän työllisyydystason turvaamiseen.

Vakauttamisen onnistuminen tai epäonnistuminen riippuu juuri siitä pysymmekö todellakin aikaansaamaan voimakasta ja kestävä tuotantovoimien "mobilisointia". Jokin enemmän tai vähemmän lyhytaikainen puunjalostuskonjunkturi ei riitä.

On väitetty, että vakauttamisen ja devalvaation ansiosta kilpailukyky on turvattu kunhan vain jatkamme samaa latua. Tämä on täydellinen erehdys. Näillä keinoilla aikaansaatua "nimellisen" kilpailukyvyn ja yritysten nimellisen kannattavuuden paraneminen ovat yhtä pettäviä kuin suuret palkankorotukset inflaation raivotessa. Kehitys ei polje paikoillaan kilpailijamaissa. Syntyy uusia ja yhä kilpailukykyisempiä tuotteita ja tuotantomenetelmiä ja siten myyntipaine kasvaa. Monet kansainväliset hinnatkin laskevat, vaikka vientimaiden palkkataso nousisi enemmänkin kuin meillä. Esimerkiksi Ruotsin teollisuuden tuottavuuden kasvu on ollut keskimäärin yli 7 % vuodessa verrattuna n. 4 %:iin Suomessa. Ajan mukaan tulee täysin mahdolliseksi ylläpitää kilpailukykyä ja kiinteätä hintatasoa edes "pidättyvällä" palkkapolitiikalla, ellei yritysten suorituskyky ja tuottavuus parane. Valitettavasti kannattavuuden, tuottavuuden ja reaalisen kilpailukyvyn välinen ero on liian monelle yrittäjälle epäselvä. He ovat liian kauan saaneet tuudittautua käsitykseen, että kun vain palkat "pidetään kurissa" kaikki järjestyy. Tällaisen yrittäjäkunnan pönkittäminen ensiksi devalvaatiolla, sitten vakauttamisella ja "kurinalaisilla" palkkoilla ja tämän päälle vielä monilla verohelpotuksilla on osoittautunut osittain vahingolliseksi. Se on antanut monille liian suuret mahdollisuudet yritysten nimellisen kannattavuuden turvaamiseen ilman vakavampia tuotantoponnistuksia. Nämä itse vakauttamispolitiikasta johtuneet piirteet muodostavat jo vakavan uhan koko vakauttamista vastaan. Mikään ei voisi paremmin osoittaa, että vakauttamispolitiikassa tarvitaan joitakin täysin uusia toimia. Tämä ei tietenkään voi merkitä sitä, että kaikki on hyvää jos heitämme va-

kauttamispyrkimykset paperikoriin ja aloittamme uuden kaikkien sodan kaikkia vastaan — indeksisidonnaisuuksiin neen kaikkineen. Tällaista linjaa ajavat kuitenkin mm. ne, jotka vaativat hintasäännöstelyn lopettamista tai olennaista supistamista samalla kun he

harjoittavat propagandaa kasvaneesta hintapaineesta ja vinosuuntauksista, joille on annettava tilaisuus purkautua. Totuus on, ettei hintapainetta voi esiintyä kuin aivan vähäisessä määrin. Unohdetaan vain, että säännöstely on kohdistunut myös niihin raaka-aineisiin, väli tuotteisiin, lukuisiin palveluksiin ym. hintoihin ja maksuihin, jotka muodostavat lopputuotteiden kustannustekijät. Tuottavuuden mukaiset palkankorotuksetkin pitää ja voidaan peittää samalla tuottavuuden kasvulla. Useimpien yritysten kohdalla tuottavuuden kasvu on tätä huomattavasti suurempi ja antaa mahdollisuuksia hintojen alentamiseen. Ehkä tärkein syy minkä takia säännöstelyä on toistaiseksi jatkettava liittyy juuri edellä käsiteltyyn tuottavuuden kasvuun. Se merkitsee hintojen alentamismahdollisuuksien lisäämistä siinä määrin, että niillä voidaan tasapainottaa mahdollisesti ilmeneviä kustannus-

ten nousuja. Hintojen säännöstelytarve vähenee vasta samassa suhteessa kuin talouselämän tuottavuuden kasvu ja kilpailu rupeavat painamaan hintoja säännöstelytason alapuolelle. Säännöstelyhän ei estä yrittäjiä kilpailemasta säännöstelyhintojen tason alapuolella. Ratkaisu säännöstelyn jatkamisesta on siten yrittäjien omassa käsissä. Siihen saakka säännöstelyä on jopa tiukennettava eräiden pahojen porsaanreikien, kuten tuontitavarain ja epämääräisten "uusien" tuotteiden osalta. Pyrkimykset käyttää näitä porsaanreikiä hyväksi osoittavat vain, että liian moni yrittäjä ei vielä ole kypsä hinnanmuodostuksen vapauttamiseen. Säännöstelyn ja valvonnan tehostamisen puitteissa on mahdollista, että hintavalvontahenkilökuntaa voidaan vapauttaa täysin näpertelynomaisista tehtävistä ja siirtää tärkeämpien tehtävien hoitoon.

Eräät viime viikkoina esitetyt puheenvuorot viittaavat määrättyyn uudelleen arviointiin. Puhutaan tasapainoisesta kasvusta. Kun tämä oli SAK:n v. 1961 edustajakokouksen talouspoliittisen ohjelman sävelenä, tervehdimme tietenkin tyydytyksellä tällaisia puheenvuoroja ja toivomme, että ne myös johtavat tällaisen talouspolitiikan edellyttämiin toimenpiteisiin esimerkiksi valtion talouden sekä raha- ja valuuttapolitiikan piirissä. Tästä ei kuitenkaan vielä ole varmuutta; päinvastoin puhutaan jo nousun jarruttamisesta ennen kuin varsinainen nousu on alkanutkaan. Jos todella puhutaan vakavasti vakauttamisen jatkosta, nähdään onko todellakin kysymys talouspolitiikan suunnan tarkistamisesta tai vain eräiden ohimenevien suhdannevaikutusten kirjaamisesta.

Epäilemättä nämä suhdanteet ovat jo tuoneet eräitä uusia piirteitä kuvaan. Niinpä metsänomistajat, joiden kantorahatulot ovat jo nousseet ainakin yhtä monella prosentilla kuin palkat tänä vuonna penneissä laskettuna, havittelevat jo uusia hintojen nousuja, samalla kun he ahkerasti puhuvat vakauttamisen jatkamisen tarpeesta — palkkojen kohdalla. Kun myös myydyt puumäärät ovat nousseet muutamalla kymmenellä prosentilla tämä viittaa

metsätulojen n. 40 % suuruiseen nousuun jo hakkuukautena 1968/69. Kuvaan liittyy myös yhteisöjen voittojen odotettu kasvu devalvaation sekä vientimaksujen raukeamisen ansiosta. Kuvaan kuuluu mm. eräitä autojen tuonnin helpottamistoimenpiteitä. Kasvavat pääomatulot rasittavat tietenkin maksutasetta, ja ellei vienti ja tuonnin kanssa kilpailevan tuotannon tehostuminen riitä tasapainon turvaamiseksi on taas olemassa vaara, että kasvua ruvetaan pian jarruttamaan. Tietysti järkevään tulopolitiikkaan kuuluisi nyt tällaisten tulojen kurissapitäminen. Tämäkin tuo uusia piirteitä vakauttamiskeskusteluun. — Mikäli "investointialto" todellakin tulee ja ammattityövoiman kysyntä kasvaa samalla, kun Ruotsin "imu" kasvaa, ei tätäkään seikkaa voi jättää ottamatta huomioon palkkapolitiikassa. — Sama koskee elinkustannusten nousua v. 1969 aikana, siinäkin tapauksessa, että se jäisi n. 2,5 %:n tasolle. — Kokonaan avoinna on edelleen myös maatalouden hintakysymys; voitaneen toivoa, että "Englannin pamaus" myötävaikuttaa järkiintymiseen maatalouden hintapolitiikan osalta.

Devalvaatio merkitsi epäilemättä melkoisia tulonsiirtoja palkkatuloista muille tulonsaajaryhmille. Vakauttami-

sen puitteissa ammattiyhdistysliike yritti ehkäistä tappioiden kasvamista vielä suuremmiksi kuten epäilemättä olisi tapahtunut "ellei mitään olisi tehty". Työllisyyden osalta ei ole vielä onnistuttu. Nyt on vihdoinkin yrittäjien vuoro hoitaa oma osuutensa tuotannossa. Elleivät he siinä vieläkään onnistu, vaikka heille on kasattu sellaisia devalvaatio-, työkustannus- ja veroetuja, joista minkään muun maan yrittäjäkunta ei olisi voinut uneksiakaan, lähes tyytä tällaisen yrittäjä- ja johtajakaartin ulosrationalisoinnin aika.

Tuotannon kehitys

Kokonaistuotannon määrä on kolmena viime vuonna kasvanut vain keskimäärin 2 % vuodessa. Taloudellinen kasvu on siten viime vuosina ollut huomattavasti hitaampaa kuin keskimäärin koko sodan jälkeisenä aikana. Vuodesta 1948 lähtien vain vuodet 1953, 1957 ja 1958 ovat olleet tässä mielessä hieman heikompia kuin viimeiset kolme vuotta. Eri elinkeinojen tuotannon määrän muutokset ovat vuosina 1966, 1967 ja 1968 olleet prosentteissa seuraavat:

	1966	1967	1968
Maatalous, metsästäys ja kalastus	+ 2	—0	+ 1
Metsätalous	—14	+ 1	+ 2
Teollisuus	+ 5	+ 3	+ 4
Talonrakennustoiminta	+ 1	—1	—9
Maa- ja vesirakennustoiminta	+ 3	—1	+ 1
Liikenne	+ 4	—0	+ 5
Kauppa, pankit ja vakuutuslaitokset . . .	+ 3	+ 2	+ 0
Muut elinkeinot	+ 4	+ 4	+ 4
Koko bruttokansantuote	+ 2,2	+ 2,0	+ 2,0

Tuotannon kehitys eri aloilla oli vuonna 1968 huomattavasti epätasaisempaa kuin edellisellä vuonna. Tämä johtui pääasiassa talonrakennustoiminnan supistumisesta. Vuoden ensimmäisellä puoliskolla kokonaistuotanto ei kasvanut lainkaan. Elpyminen alkoi alkukesästä varsin hitaana aluksi vientiteollisuudessa. Kasvu nopeutui vasta merkittävästi vuoden viimeisellä nel-

jänneksellä metsätaloudessa, teollisuudessa ja palveluelinkeinoissa. Metsätalouden elpymiseen vaikutti ratkaisevasti syyskuussa puunjalostusteollisuuden ja metsänomistajien kesken solmittu kaksivuotinen suositus raakapuun hinnoista. Tuotannon kääntyminen hitaaseen nousuun perustui suurelta osalta vientiin, jonka kasvu lisääntyi keväältä lähtien kansainvälisen suhdannenousun an-

siosta. Sen sijaan kulutuskysyntä oli laajasta työttömyydestä johtuen laimeata ja sen kasvu oli pääasiassa julkisten palvelusten lisääntymisen varassa. Myös yksityiset investoinnit supistuivat edelleen samoin kuin edellisenäkin vuonna.

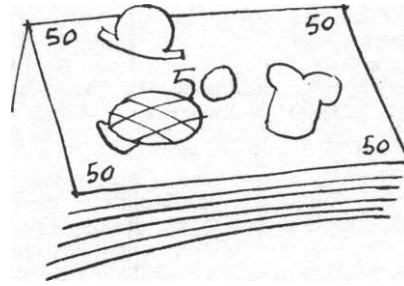
Bruttokansantuotteen arvo markkinahintaan oli kertomusvuonna 33,5 mrd. mk eli 11 % suurempi kuin vuonna 1967. Kun kotimainen hintataso kaikkien hyödykkeiden osalta nousi noin 9 %, jäi kokonaistuotannon määrän kasvu 2 %:iin.

Kansantulo ja sen jakaantuminen

Vuonna 1967 Suomen kansantulo oli 23,7 mrd. mk. Ennakoarvion mukaan

	1967		1968		Muutos
	milj. mk	%	milj. mk	%	%
Palkat	13 297	56,4	14 642	56,2	+ 10
Työnantajain sosiaalikulut . .	2 046	8,6	2 262	8,7	+ 11
Yksityisten elinkeinonharjoittajien tulot	3 592	15,1	3 931	15,1	+ 9
— maataloudesta	1 654	7,0	1 864	7,2	+ 13
— metsätaloudesta	.647	2,7	660	2,5	+ 2
— muista elinkeinoista . . .	1 292	5,4	1 407	5,4	+ 9
Korko- ja vuokratulot	2 960	12,5	3 230	12,4	+ 9
Yhteisöjen voitot ja julkisten liikelaitosten ylijäämät ennen välittömien verojen vähentämistä	1 822	7,7	1 966	7,6	+ 8
Kansantulo (netto)	23 718	100,0	26 031	100,0	+ 10
Poistot	2 764	—	3 104	—	+ 12
Bruttokansantulo	26 482	—	29 135	—	+ 10

Koko kansantalouden palkkasumma kasvoi kertomusvuonna 10 % ja sen osuus kansantulosta pysyi siten jokseenkin ennallaan. Kun palkansaajien työllisyys supistui vain hieman edellisestä vuodesta ja kun elinkustannusindeksi nousi runsaat 8 %, kasvoi palkansaajien reaaliensiotaso tämän mukaan noin 1,5 % eli hieman työn tuottavuuden nousua hitaammin. Vaikean työttömyyden vuoksi työntekijöiden työpanos supistui lähes 1 %. Sen sijaan toimihenkilöiden työpainos kasvoi jokseenkin saman verran, joten toimihenkilöiden

kansantulo kasvoi kertomusvuonna noin 10 % ja se nousi siten 26,0 mrd. mk:aan. Erityyppiset tulot, niiden osuudet kansantulosta ja niiden prosentuaalinen kasvu vuodesta 1967 vuoteen 1968 käyvät ilmi seuraavasta asetelmasta:

palkkojen osuus koko kansantalouden palkkasummasta nousi edelleen kuten edellisinäkin vuosina.

Yksityisten elinkeinonharjoittajien tuloista kasvoivat maatalouden harjoittajien tulot voimakkaimmin. Heidän tuloinsa nousivat peräti 13 %, mikä johtui maataloustulolain mukaisista maataloustuloratkaisuista sekä devalvaation vaikutuksesta niihin. Sen sijaan metsänomistajien tulot kasvoivat vain hieman, mikä johtui siitä, että hakkuut lähtivät käyntiin vasta syksyllä ja pysyivät suunnilleen edellisen vuoden tasolla.

Yhteensä tulot maa- ja metsätaloudesta kasvoivat lähes 10 %. Kun maa- ja metsätalouden työpanos supistui yhteensä noin 4 %, voidaan karkeasti arvioida, että maatilatalouden harjoittajien nimellistulot kasvoivat työpanosta kohti yli 14 % ja reaalitytulot runsaat 5 %.

Korkotulot kasvoivat kertomusvuonna poikkeuksellisen voimakkaasti indeksitalletuksille maksettujen indeksiyhvytysten vuoksi. Sen sijaan vuokratulot kasvoivat selvästi hitaammin kuin kansantulo, mikä johtui vuokrien säännöstelystä.

Yhteisöjen voittojen ja poistojen kasvu oli kansantulon kasvua suurempi, mikä johtui siitä, että poistot ilmeisesti uuden elinkeinoverolainsäädännön voimaan astumisen vuoksi kasvoivat huomattavasti enemmän kuin edellisenä vuonna, jolloin ne olivat kasvaneet hitaammin kuin kansantulo. Yhteisöjen

Vehnä, milj. kg
Ruis, milj. kg
Peruna, milj. kg
Maito, milj. litraa
Liha, milj. kg
Kananmunat, milj. kg

Leipäviljasato 650 milj. kg oli lopullisten satolaskelmien mukaan 3 % pienempi kuin edellisenä vuonna, mutta se oli laadultaan parempaa. Hyvä leipäviljasato vehnän osalta merkitsi ylituotantoa, jonka markkinointi tuottaa vaikeuksia ja tulee valtiolle kalliiksi. Perunasato oli sekä laadultaan että määrältään hieman parempi kuin edellisenä vuonna.

Maidon tuotanto kääntyi kertomusvuoden alussa jälleen nousuun, mikä johtui sekä lehmien lukumäärän kasvusta että maitotuotoksen kasvusta lehmää kohti. Kun maitotuotos kasvoi 1 % ja meijereiden vastaanottama maitomäärä oli 2 909 milj. kg eli lähes 4 % suurempi kuin edellisenä vuonna, merkitsi tämä sitä, että viljelijät ovat entistä tarkemmin pyrkineet viemään tuottamansa maidon meijereihin. Niihin myytiinkin tuotannosta yli 83 %. Meijerivoin tuotanto, 101,4 milj. kg, oli

voittojen poistojen osuus bruttokansantulosta oli runsaat 17 %.

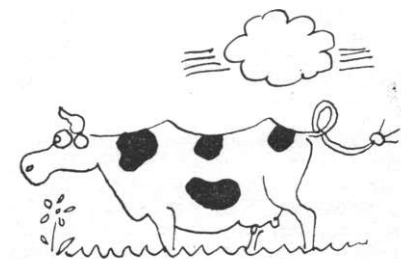
Maatalous

Kansantulolaskelmien mukaan maatalouden tuotanto kasvoi kertomusvuonna vain noin 1 %. Edellisenä vuonna maataloustuotanto kuitenkin hieman supistui. Tuotannon nousuun vaikutti sekä maidon tuotannon kasvu että ennätysellinen viljasato leipäviljan osalta. Kokonaissato ilman olkia oli 4 322 milj. rehuyksikköä, mikä oli 3 % suurempi kuin edellisenä vuonna. Sadon laatu oli hyvä, vaikka Pohjois-Suomessa koettiin kato. Peltola kasvoi noin 4 000 hehtaaria, mikä oli vain kolmannes 60-luvun puolivälin kasvusta.

Seuraavasta asetelmasta käy ilmi eräitä maatalouden tuotantolukuja vuosina 1967 ja 1968:

	1967	1968	Muutos %
	507	516	+ 2
	163	134	- 18
	881	908	+ 3
... 3	456	491	+ 1
	190	183	- 3
	57	54	- 5

7 % suurempi kuin edellisenä vuonna, mikä johti voivarastojen paisumiseen ennätyskellisen suuriksi. Vuoden lopus-

sa voivarastot olivat yli 10 milj. kg. Maataloustuotteiden vientiä on vaikeutanut se, että ylituotanto on yleisurooppalainen ilmiö. Vientihinnat ovat tämän vuoksi alhaiset ja tuontikiintiöinä ostajamaissa supistaa menekkimahdollisuuksia. Voita vietiin kuitenkin ker-

tomusvuonna 18,2 milj. kg eli 12 % enemmän kuin vuonna 1967. Juuston valmistus väheni noin 4 %. Sen sijaan juuston vienti kasvoi 8 %. Juuston tuotannon määrä oli 33,5 milj. kg ja viennin 17,2 milj. kg. Kananmunien tuotanto, 54 milj. kg, oli 5 % pienempi kuin vuonna 1967. Kananmunien vienti supistui 16 % jääden 13,3 milj. kiloon.

Lihan tuotanto, joka oli 184 milj. kg, supistui noin 3 %. Tuotannon supistuminen johtui pääasiassa sianlihan tuotannon vähenemisestä. Myös vasikanlihaa tuotettiin vähemmän kuin edellisellä vuonna, mikä johtui siitä, että suunnitukseksi on edelleen eläinten myymisen teuraiksi vasta "täysikasvuina". Naudanlihan tuotanto sen sijaan kohosi noin 1 milj. kg.

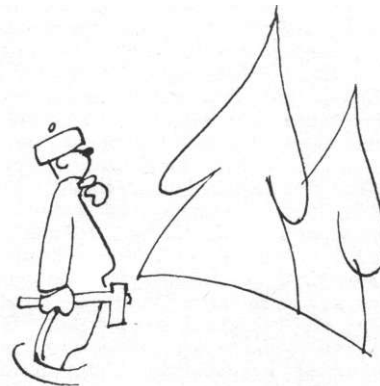
Kertomusvuonna tapahtui kaksi maataloustuloratkaisua, joista helmi-maaliskuun ratkaisu tehtiin maataloustulolain perusteella sekä kesäkuun ratkaisu vakauttamissopimuksessa sovittujen päätösten perusteella. Kun viljelijän rahamenoindeksi heinäkuusta 1967 tammikuuhun 1968 oli noussut 6,84 % pääasiassa devalvaation vuoksi, niin korotettiin maaliskuun 1968 alusta maidon tavoitehintaa maatalouden hintatasosta annetun lain mukaan 3,79 penniä, sianlihan 15 penniä ja naudanlihan 40 penniä kilolta. Koska eräiden indeksilaskelmien perusajankohdista oli hintatoimikunnassa oltu eri mieltä, valtioneuvoston päätös tehtiin maatalouden hintatoimikunnan enemmistön ehdotuksesta poiketen ja maatalouden edustajien toimesta vaadittuun oikeuskanslerin laintulkintaan vedoten. Näin ollen maatalous sai 0,7 %:n lisäkompensaation. Vakauttamissopimuksen perusteella maataloustulolakiin tehdyn muutoksen mukaisesti maidon, sianlihan, naudanlihan ja kananmunien tavoitehinnat korotettiin kesäkuun alusta sekä rukiin ja vehnän tavoitehinnat syyskuun alusta lukien niin, että tavoitehintataso nousi 2 % helmikuussa 1968 määrättyä tavoitehintatasoa korkeammaksi. Tämä tavoitehintojen korotus toteutettiin siten, että kesäkuun alusta lukien maidon tavoitehintaa nostettiin 0,37 penniä, sianlihan 20 penniä, naudanlihan 10 penniä ja kananmunien 15 penniä kilolta.

Lisäksi maidon tuottajahintatason jälkeäneisyyden vuoksi valtioneuvosto korotti vielä maidon tavoitehintaa 0,70 penniä kilolta, mitä ammattiyhdistysliikkeen keskuudessa pidettiin vakauttamissopimuksen vastaisena. Vuoden 1968 aikana suoritettujen maataloustuotteiden tuottajahintojen korotusten vuoksi maataloustuotteiden tuottajahintaindeksi nousi helmikuusta joulukuuhun lähes 19 % ja keskimäärin satovuodesta 1966/67 satovuoteen 1967/68 lähes 12 %.

Vakauttamissopimuksen mukaisesti korotettiin tavoitehintoja edelleen vuoden 1969 tammikuun alussa 2 %.

Metsätalous

Metsätalouden tuotannon määrä kasvoi kertomusvuonna edellisestä vuodesta 2 %. Hakkuuvuotta kohti laskettuna markkinahakkuut supistuivat edellisestä hakkuuvuodesta. Sen sijaan kalenterivuotta kohti hakattiin 31,9 k-m³ puuta kuoretta, mikä oli yli 5 % enemmän kuin vuonna 1967. Tähän vaikutti hakkuiden lähteminen vilkkaina käyntiin lokamarraskuussa sen jälkeen kun puunja-

lostusteollisuus ja metsänomistajat olivat päässeet sopimukseen raakapuun hintasuosituksesta. Varsinkin paperipuun ja tukkipuun hakkuut lisääntyivät suhteellisen voimakkaasti. Sen sijaan polttopuun hakkuut supistuivat. Hakkuiden laajeneminen vuoden 1968 loppupuol-

lella helpotti merkittävällä tavalla työllisyystilannetta, joka muussa tapauksessa olisi talvella 1969 muodostunut vielä vaikeammaksi kuin kertomusvuoden tammikuussa. Loka-joulukuussa 1968 hakkuiden määrä oli runsaan kolmanneksen suurempi kuin edellisenä vuonna vastaavana ajanjaksona ja joulukuun lopussa markkinahakkuissa oli peräti 19 000 miestä enemmän kuin vuoden 1967 lopussa.

Hakkuiden supistuminen vuoden alkupuoliskolla sekä metsätöiden jatkuva rationalisointi merkitsivät kuitenkin, että markkinahakkuiden työvoima jäi kuukausittain keskimäärin 2 000 pienemmäksi kuin edellisenä vuonna. Kun valtio laajan työttömyyden vuoksi on pyrkinyt lisäämään metsänparannustöitä varsinkin Pohjois- ja Itä-Suomessa ja kun hakkuiden käyntiinlähdon jälkeen metsätalouden työvoima syksyllä voimakkaasti kasvoi, oli koko metsätalouden työvoiman määrä kertomusvuonna keskimäärin kuitenkin 84 000 henkeä. Lisäys edellisestä vuodesta oli 2 000 henkeä eli noin 2 %.

Puunjalostustuotteiden vientikysynnän vilkastuminen sekä hintatason nousu maailmanmarkkinoilla alkoi ilmetä jo alkukesästä puunjalostusteollisuuden tuotantoluvuissa. Kun vakauttamissopimuksessa kantohinnat oli jätetty sopimuksen ulkopuolelle, olivat edellytykset puun hintasuositukseen aikaansaamiseksi olemassa. Neuvottelut hintasuosituksesta alkoivatkin jo toukokuussa, mutta ne katkesivat kesäkuun lopussa. MTK:n metsävaltuuskunta kehoitti syyskesällä metsänomistajia pidättäytymään puukaupoista, mikä hidasti hakkuiden käyntiin lähtöä ja vaikeutti työllisyystilannetta. Vasta syyskuussa, sen jälkeen kun hallituksen taholta oli ilmoitettu, että vientimaksuja kerätään 50 milj. mk suunniteltua vähemmän, saatiin aikaan kaksivuotinen hintasuositus. Se merkitsi kantohintatason nousua keskimäärin noin 15 % hakkuuvuonna 1968/69. Lisäksi raakapuun hintoja korotetaan edelleen seuraavan hakkuuvuoden alussa. Vaikka puun hinnat vuosina 1966 ja 1967 laskivatkin vuosien 1964/65 huippulukemista ja vaikka lokakuussa 1967 suoritettu devalvaatio

saattoikin kantohinnat lähemmäksi kansainvälistä tasoa, on olemassa vaara, että puun kysynnän voimistuminen saa aikaan niin voimakkaan kantohintojen nousun, että toisaalta metsätulojen kasvu saa aikaan kysyntäinflaatiota ja toisaalta raaka-amekustannusten nousu nostaa tuotantokustannuksia kuten 60-luvun alkuvuosina.

Teollisuus

Teollisuustuotannon kasvu oli hidastunut vuoden 1965 puolivälistä lähtien ja aallonpohja saavutettiin kertomusvuoden alkukuukausina. Vientikysynnän elpyessä alkoi ensin puunjalostusteollisuudessa näkyä vilkastumisen merkkejä. Käännö tapahtui eräillä aloilla jo alkukesästä, jolloin niiden tuotanto työpäivää kohti kasvoi jo varsin voimakkaasti. Tuotannon kasvu perustui kuitenkin pääasiassa — metallien perusteollisuutta lukuunottamatta — käyttämättömän kapasiteetin käyttöönottoon, eikä sillä siten ollut vaikutusta työllisyyteen. Lisäksi kehitys oli eri teollisuusaloilla varsin epäyhtenäistä, mikä johtui pääasiassa siitä, että elpyminen perustui yksinomaan vientiin. Sen sijaan kotimainen investointi- ja kulutuskysyntä pysyivät edelleen heikkoina, mikä näkyi näitä hyödykkeitä tuottavien alojen kehityksessä. Varsinaisesti käännö tapahtuikin vasta vuoden viimeisellä neljänneksellä, jolloin kasvuvauhti nousi 5 %:iin, vientiteollisuuden ollessa edelleen kasvun käyttövoimana. Koko teollisuustuotannon kasvu jäi kuitenkin kertomusvuonna pienemmäksi kuin vuonna 1966, vaikka edellisen vuoden kasvuluvut ylitettiinkin yli prosenttiyksiköllä. Teollisuustuotannon määrä kasvoi kertomusvuonna lähes 4 %. Kun kuitenkin kasvun painopiste oli pääomavaltaisilla aloilla ja eräillä työvoimavaltaisilla aloilla tuotanto jopa supistui, väheni teollisuuden työvoiman määrä rationalisoinnista ja tuotannon hitaasta kasvusta johtuen 7 000 työntekijällä eli yli 1 %. Teollisuuden työvoima oli vuonna 1968 keskimäärin 530 000 henkeä. Nopeutuneesta kasvusta ja työvoiman supistumisesta johtuen teollisuuden tuottavuus

eli tuotannon määrä työpanosta kohti kasvoi lähes 5 %, mikä oli yli kaksinkertainen edelliseen vuoteen verrattuna. Vuosittaiset tuottavuuden vertailut antavat kuitenkin ainoastaan karke-

an kuvan tuottavuuden kehityksestä lyhyellä tähtäyksellä.

Teollisuustuotannon kehitys kolmen viimeksi kuluneen vuoden aikana käy ilmi seuraavasta taulukosta:

Teollisuustuotannon määrän prosenttiset muutokset vuosina 1966—1968

	1966/65	1967/66	1968/67
KAIVANNAISTEOLLISUUS	—10,3	+ 5,3	+ 4,5
TEHDASTEOLLISUUS	+ 3,8	+ 2,4	+ 3,0
Siitä:			
Elintarviketeollisuus	+ 6,3	+ 3,9	+ 1,9
Juomia valmistava ja tupakkateollisuus	+ 9,2	+12,3	+ 7,1
Tekstiiliteollisuus	+ 8,0	— 2,4	— 3,3
Kenkä-, vaatetus- ja ompeluteollisuus	+ 6,7	+ 9,7	— 3,5
Puuteollisuus	—11,3	— 1,7	+ 4,2
Paperiteollisuus	+ 4,9	— 4,7	+ 6,0
Graafinen teollisuus	+ 5,2	+ 2,9	— 2,1
Nahka-, nahkateos- ja kumiteollisuus	+23,8	+ 6,4	+ 3,0
Kemian teollisuus	+ 4,9	+ 9,3	+ 5,6
Savi-, lasi- ja kivenjalostusteollisuus	+ 6,5	+ 2,3	— 0,4
Metallien perusteollisuus	+ 0,5	+ 1,4	+24,1
Metallituoteteollisuus	+ 1,1	— 2,1	— 5,3
Koneteollisuus	+ 1,9	— 0,6	+ 1,9
Sähköteknillinen teollisuus	+ 2,0	+ 7,2	+ 1,8
Kulkuneuvoteollisuus	+ 0,7	+ 3,4	— 4,0
SÄHKÖ-, KAASU- JA			
VESIJOHTOLAITOKSET			
KOKO TEOLLISUUS	+ 4,4	+ 2,4	+ 3,5
— investointitavarat	— 0,6	+ 2,5	— 0,6
— muut tuotantohyödykkeet	+ 4,2	+ 1,7	+ 3,9
— kulutushyödykkeet	+ 8,5	+ 6,6	+ 1,9
TEHDASTEOLLISUUDEN ERIKOISINDEKSIT:			
Puu- ja paperiteollisuus	± 0,0	— 4,2	+ 5,6
Metalliteollisuus	+ 0,6	+ 1,8	+ 1,2
Muu tehdasteollisuus	+ 8,6	+ 6,1	+ 2,3

Kuten taulukosta havaitaan oli kasvun painopiste puu- ja paperiteollisuudessa. Puunjalostusteollisuuden tuotannon kasvunopeus ylitti vuoden viimeisellä neljänneksellä 10 %:n rajan, eikä varsinkaan selluloosateollisuudessa enää vuoden lopussa ollut vajaata kapasiteettia käytettävissä. Verrattain hyvät vienninäkymät ja kannattavuuden paraneminen devalvaation vuoksi saivat aikaan eräisiin uusiin investointeihin ryhtymisen vuoden loppupuolella. Jopa puunjalostusteollisuudessa investoinnit näyttivät kuitenkin lähtevän käyntiin "myöhästyneinä", eikä niiden merkitys sen paremmin viennin kuin työllisyyden

kannaltakaan tule olemaan sama kuin 60-luvun alussa.

Erityisesti metalliteollisuus kärsi heikosta kotimaisesta kysynnästä, johon olennaisesti vaikutti talonrakennustoiminnan lama. Vaikka metalliteollisuuden vienti kasvoi kertomusvuonna erittäin voimakkaasti, supistui tuotanto sekä metallituoteteollisuudessa että kulkuneuvoteollisuudessa ts. juuri niillä metalliteollisuuden aloilla, jotka työllistivät eniten. Metallien perusteollisuuden voimakas kasvu sen sijaan johtui yksinomaan Rautaruukki Oy:n uuden tuotantoyksikön käyttöönotosta.

Myös kulutustavateollisuus kärsi

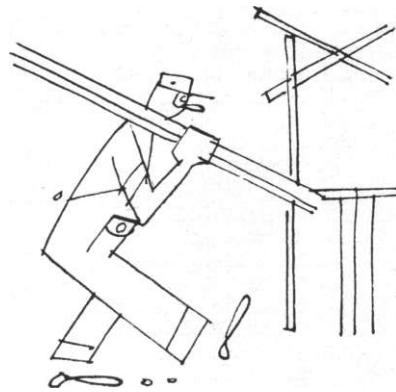
heikosta kotimaisesta kysynnästä, eikä sen osalta myöskään vuoden loppukuukausina ollut vielä kaikilla aloilla näkyvissä elpymistä. Lisäksi tekstiiliteollisuuteen, kenkä-, vaatetus- ja ompeluteollisuuteen sekä nahka- ja nahkateosteollisuuteen on kohdistunut devalvaationkin jälkeen yhä kiristynvä kansainvälinen kilpailu, koska devalvaation yhteydessä poistettiin viimeisetkin tullit ns. EFTAn hidastuslistan osalta. Myös graafisen teollisuuden tuotannon supistuminen vuonna 1968 johtui pääasiassa heikosta kulutuskysynnästä, mikä vaikutti mainostoiminnan vähäisyyteen ja sitä kautta mainitun alan tuotantoon.

Huolimatta tuotannon kasvun selvästä elpymisestä vuoden viimeisellä neljänneksellä, ei se vielä paljonkaan vaikuttanut teollisuuden työllisyyteen vuoden loppukuukausina. Joulukuun lopussa oli työnvälitystoimistoihin ilmoittautunut lähes 19 000 teollisuuden työtöntä työnhakijaa, mikä oli vain n. 20 % vähemmän kuin vastaavana aikana edellisenä vuonna. Teollisuuden työvoiman kysyntä sen sijaan osoitti vähitellen kyllä vilkastumista, sillä tarjolla oli avoimia työpaikkoja noin kolminkertainen määrä vuoteen 1967 verrattuna. Suhteessa teollisuuden työttömiin työnhakijoihin avoimia paikkoja oli kuitenkin erittäin vähän, noin 1500. Vuoden viimeisinä kuukausina näytti eräillä metalliteollisuuden aloilla kuitenkin jo olevan puutetta ammattitaitoisesta työvoimasta. Näin ollen ammattitaitoisen työvoiman saatavuus saattaa muodostua metalliteollisuudessa pullonkaulaksi jo ennen kuin nousu on edes päässyt kunnolla alkuun. Tähän tilanteeseen on ilmeisesti syynä sekä Ruotsin työvoimaimu että työvoiman heikko liikkuvuus kotimaassa. Varsinkin asutuskeskusten asuntopula ja korkeat vuokrat estävät liikkuvuutta. Jotta avainasemassa olevien teollisuusalojen ammattitaitoisen työvoiman saanti voitaisiin turvata, olisi kiinnitettävä enemmän huomiota ammattikoulutuksen nopeuttamiseen niillä aloilla, joilla on kysyntää sekä työvoiman liikkuvuutta kotimaassa jarruttavien esteiden vähentämiseen. Myös joustavalla palkkapolitiikalla on ilmeisesti tärkeä tehtävä nimenomaan Ruotsin työvoima-

imun vähentämiseksi ammattitaitoisten työntekijöiden osalta.

Rakennustoiminta

Rakennustoiminta oli kertomusvuonna edelleen laskusuunnassa. Maa- ja vesirakennustoiminnassa tuotannon määrä kasvoi vain 1 % ja sen osuus nettokansantuotteesta oli 3,5 %. Talonrakennustoiminnassa saavutettiin aallonpohja. Sen arvioidaan olleen n. 9 % vähäisempää kuin edellisenä vuonna. Sen osuus kansantuotteesta laski 6 %:n tasolle, osuuden oltua vuotta aikaisemmin 6,6 %. Aallonpohja näyttää saavutetun

kaikkien rakennustyyppien kohdalla. Kun tämä koskee myös teollisuus- ja liikerakennuksia, näyttää siltä, että teollisuuden ja liiketoiminnan investoinneissakin saavutettiin aallonpohja. Asuntojen tuotannossa ennakoarvioiden mukaan päästiin suunnilleen 36 000 huoneistoon, tuotannon ollessa edellisenä vuonna 36 780 ja asuntopoliittisen komitean asettaman tavoitteen ollessa 45 000 asuntoa.

Myös rakennuslupia koskeva tilasto osoittaa vuoden 1968 talonrakennustoiminnan supistuneen:

Myönnettyjä rakennuslupia (milj. m³)

	1966	1967	1968
Asuinrakennuksia varten.	15 917	11 513	13 865
Rakennuslupia yhteensä.	36 594	28 826	31 366

Kun asuntorakennusten kuutiomäärä v. 1967 väheni 28 % ja kaikkien rakennusten osalta 14 %, oli nyt vastavasti nousua edellisestä vuodesta 20 % ja 8,8 %. Rakennuslupien määrässä saavutettiin vuoden 1965 taso ja asuntorakennusten osalta se hiukan ylitettiin. Rakennuslupien määrän kasvu, joka koski lähinnä asuntorakennuksia, tapahtui vuoden loppupuoliskolla ja siihen vaikutti lähinnä valtion asuntolainojen työllisyystarkoituksessa myönnettyjen ennakkojen entistä suurempi määrä ja velvoite aloittaa rakennustyöt aikaisempaa varhaisemmassa vaiheessa sekä asuntolainojen korottaminen vuoden 1969 budjetissa 110 miljoonalla markalla eli 360 milj. mk:aan.

Oikeiston taholta on vaadittu uutta veronhuojennuslakia asuntotuotannon elvyttämiseksi. Parin viime vuoden aikana on kuitenkin tehty joukko verouudistuksia, jotka korjaavat asuntojen tuotannon elpymisen tiellä olleita verorasituksia, mm. yhtiöt on vapautettu omaisuusverosta. Uudella elinkeinoverolailla lisättiin poisto-oikeuksia ja ne tehtiin etupainoisiksi sekä lisättiin korkojen vähennysoikeuksia. Leimaverolain uusimisella helpotettiin osakemerkintää ja tappiontasauslailla vähennettiin verorasi-

tusta ja erityisesti harkintaverotuksen mahdollisuuksia. Perussyy siihen, etteivät yrittäjät yritä ja sijoittajat sijoita rakennustoimintaan enempää, mitä tällä kertaa tekevät, lieenee se, ettei uusia asuntoja saada kaupaksi, koska markkinoilta on puuttunut ostokykyinen kysyntä. Asunnon tarvitsijoilla ei ole riittävästi rahaa kalliisiin asuntoihin. Ammattiyhdistysliikkeen kanta ja pyrkimys suurempaan vuokra-asuntojen tuotantoon ja kohtuulliseen hintaan on täysin perusteltu.

Talonrakennusalan työttömien työnhakijoiden määrä on edelleen ollut suuri. Työttömien määrä kuitenkin kasvoi kertomusvuoden syksyllä hitaammin kuin edellisen vuoden vastaavana aikana ja joulukuun puolivälissä alan työttömien työnhakijain määrä ensimmäisen kerran alitti edellisen vuoden vastaavan ajan määrän. Vuoden vaihteen katsauspäivänä oli työttöminä ilmoittautuneita alan työnhakijoita 21239 eli 2 899 vähemmän kuin edellisen vuoden vastaavana aikana. Samaan aikaan oli työnvälitystoimistoissa talonrakennusalan työpaikkoja 401, mikä oli 310 paikkaa enemmän kuin edellisen vuoden vastaavana aikana.

Eräiden rakennustarvikkeiden tuotanto:

	1966	1967 ¹⁾	1968 ¹⁾	Muutos %
Sementti (milj. kg).	1574,8	1513,8	1476,2	– 2,5
Tiilet (milj. kpl).	141,0	142,5	131,9	– 7,5
Ikkunalasi (milj. m ²).	9 272	8 684	7 404	–14,2
Betonirauta ja teräs (1000 kg).	157 655	120 088	152 996	+27,4
Keraamisen saniteettivalmisteet (1 000 kg)	6 036	8 271	7 365	–11,0

¹⁾ Ennakkotieto

Rakennustarvikkeiden tuotannossa oli siis yleisenä laskusuunta. Tämä ei koskenut kuitenkaan betoniraudan tuotantoa, jossa lasku jo edellisenä vuonna oli erittäin voimakas. Loppuvuodesta oli rakennustarvikkeiden tuotannossa näkyvissä nousua, mikä osoittaa rakennustoiminnan kääntyneen nousuun.

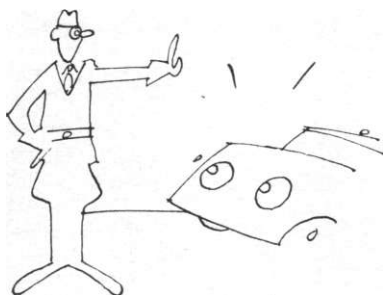
Uusi rakennuskustannusindeksi (1964=100)

Kustannuserä	1966	1967	1968	Muutos 67/68 %
Kokonaiskustannukset	107,9	114,2	125,8	+10,2
Rakennusteknilliset työt	107,4	113,5	124,1	+ 9,3
— niistä työpalkat	112,2	121,3	132,7	+ 9,4
tarvikkeet	103,7	106,7	114,5	+ 7,3
erikoistyöt	107,7	115,0	128,4	+11,7
rakennustyömaan yleiskustannukset	106,3	112,3	130,5	+16,2
LVI-teknilliset työt	109,2	117,4	131,3	+11,8
Sähköteknnilliset työt	106,7	110,8	129,3	+16,7
Muut kustannukset	111,6	118,6	131,6	+11,0

Joulukuussa 1968 oli kokonaisindeksi luvussa 127,0 ja nousu oli edellisen vuoden joulukuusta 5,8 %. "Vanha" rakennuskustannusindeksi (1951=100) oli joulukuussa pisteluvussa 200 ja se nousi edellisen vuoden joulukuusta 8,1 %.

Liikenne

Hidas kasvu tavaratuotannon eri aloilla vaikutti erityisesti kotimaan liikenteen määrän kasvuun. Sen sijaan viennin voimakas kasvu lisäsi ulkomaanliikennettä. Tämä sai aikaan sen, että tuotannon määrä liikenteessä kasvoi 5 % eli huomattavasti enemmän kuin koko kansantaloudessa keskimäärin. Sen sijaan vuonna 1967 liikenteen tuotannon määrä ei kasvanut lainkaan. Kansantulolaskelmien mukaan oli liikenteen

bruttokansantuotteen arvo 2 200 milj. mk ja sen osuus bruttokansantuotteesta 6,6 %. Talonrakennustoiminnan ja hakuiden elpyminen vuoden loppupuolella paransivat tilannetta myös kuorma-autoliikenteen osalta. Liikenteen työpanos kasvoi 1 %. Vuoden lopussa oli työnvälitystoimistoihin ilmoitautunut

kuitenkin lähes 2 600 liikenteen eri alojen työtöntä työnhakijaa. Liikenteen työvoiman määrä, joka vuonna 1967 oli ollut 142 000 työntekijää, oli kertomusvuonna keskimäärin 143 000 työntekijää.

Ulkomaisten matkustajaliikenteen määrän kasvu hidastui hieman edellisestä vuodesta. Matkustajien lukumäärä kasvoi 1 %. Maahan saapui ja maasta lähti suomalaiset mukaan lukien kaikkiaan yli 2,3 milj. henkeä. Ulkomaisessa matkustajaliikenteessä lentoliikenteen ja meriliikenteen osuus kasvoi edelleen. Sen sijaan maaliikenteen osuus supistui.

Huolimatta ulkomaankaupan vilkastumisesta rautatieliikenteen kehitys hidastui hieman edellisestä vuodesta. Kaupallisessa liikenteessä kuljetettu tavaramäärä kasvoi vain 1 %. Kuljetettu tonnimäärä oli noin 21,9 milj. tonnia. Sen sijaan kuljetukset olivat keskimäärin pitempiä kuin vuonna 1967. Myös matkustajamäärä supistui edellisestä vuodesta 4 %. Kun matkat kuitenkin olivat keskimäärin pitempiä kuin aikaisemmin, kasvoi kuljetustyön määrä henkilökilometreillä mitattuna 1 %. Tämä kehitys on johtunut paikallisliikenteen vähenemisestä. — Rautateiden talous päättyi 120 milj. mk:n alijäämään, mikä oli 13 milj. mk suurempi kuin vuonna 1967.

Kertomusvuoden lopussa oli maamme kauppalaivastossa 506 alusta, joiden yhteenlaskettu bruttovetoisuus oli 1083

milj. bruttotonnina. Alusten lukumäärä väheni vuoden kuluessa 19 aluksella. Myös tonnimäärä supistui 15 000 tonnilla. Aluskannassa on tapahtunut varsin nopea uudenaikaistaminen, mikä on johtunut pääasiassa vanhojen alusten poistamisesta liikenteestä, sillä moottorialusten osuus oli jo lähes 90 % tonnimäärästä. — Maahamme saapui kaikkiaan 16196 alusta, joista suomalaisia 7 854. Maahan tuodun tavaran määrä kasvoi 15 % ja oli noin 16,0 milj. tonnia. Maasta viety tavaramäärä kasvoi 9 % ja se nousi 10,8 milj. tonniin. Kotimaisten alusten osuus oli tuonnin ja viennin yhteenlasketusta määrästä noin puolet, joten sekä tuodusta että viedystä tavaramäärästä kuljetettiin kotimaisilla aluksilla pienempi osa kuin edellisellä vuonna. Tällainen kehitys on tyyppillistä silloin, kun vienti voimakkaasti kasvaa.

Vuoden 1968 lopussa oli rekisteröityjen henkilöautojen lukumäärä noin 580 000. Näin ollen maassa oli yksi henkilöauto kahdeksaa asukasta kohti. Koko rekisteröity autokanta oli noin 680 000. Autokannan kasvu hidastui edelleen vuodesta 1967, jäädessä 5 %:iin. Tämä johtui nimenomaan henkilöautojen tuonnin supistumisesta. Maahan tuotiin noin 51000 henkilöautoa, kun

tuonnin määrä vuonna 1967 oli lähes 66 000. Uusia autoja merkittiinkin moottoriajoneuvorekisteriin noin 25 000 vähemmän kuin edellisellä vuonna.

Kotimaiset lentoyhtiöt kuljettivat säännöllisessä liikenteessään lähes 900 000 matkustajaa, mikä oli jokseenkin sama määrä kuin vuonna 1967. Matkustajakilometreissä laskien liikenne kuitenkin supistui 4 %. Sen sijaan rahdiliikenne kasvoi edellisestä vuodesta,

Kotimaankauppa

Vähittäiskaupan myynnin arvo kasvoi vuonna 1968 runsaat 8 %. Kun hintataso nousi saman verran, ei myynnin määrä kasvanut lainkaan. Tukku-kaupan myynnin arvo kasvoi runsaat 6 %. Kun vastaavasti tukkuhinnat nousivat keskimäärin 11 %, supistui tukkumyynnin määrä siten lähes 5 %. Myös kaupan työllisyys aleni kuten edelliselläkin vuonna, sillä sekä tukku-kauppa että vähittäiskauppa vähensivät työvoimaansa rationalisoinnista ja myynnin heikosta kasvusta johtuen. Kaupan työpanos supistui kertomusvuonna 3 %.

Seuraavasta asetelmasta käy ilmi vähittäiskaupan eri alojen myynnin arvon kehitys vuosina 1967 ja 1968:

	Muutos %	
	1967	1968
Tavaratalot	+ 3	+ 4
Sekatavarakaupat	+ 6	+ 7
Ravintoaine- ja tupakkakaupat	+11	+12
Alkoholiliikkeen myymälät	+11	+12
Tekstiili-, vaatetus- ja nahkatavarakaupat	+7	+5
Rauta-, sähkö- ja urheiluvälinekaupat	+7	+5
Apteekit	+14	+19
Muut toimialat	+ 9	+ 9
Koko vähittäiskauppa	+ 8	+ 9

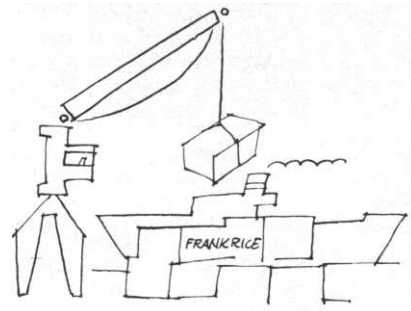
Samoin kuin edelliselläkin vuonna oli kaupan kehitykselle leimaa-antavana kulutuksen kasvun hidastuminen, mikä oli seurausta laajasta työttömyydestä. Myös ennen devalvaatiota harjoitettu kulutuskysynnän kasvua hillitsevä talouspolitiikka heijastui kertomusvuonna vielä viivästyneenä yksityisen kulutuksen kasvuun. Kulutuksen kasvu hidastui edellisen vuoden 2 %:n tasolta

1 %:iin. Pääosa kulutuksen kasvusta johtui kuitenkin julkisten palvelusten lisääntymisestä, sillä yksityisen kulutuksen määrä kasvoi tuskin lainkaan. Yksityisen kulutuksen arvo kasvoi vuonna 1968 lähes 9 %. Kun kotitalouksien käytettävissä oleva tulo kasvoi yli 10 %, merkitsi tämä sitä, että kotitaloudet eivät käyttäneet kaikkea saamaansa tulonlisäystä kulutukseen, vaan lisää-

sivät säästämistään. Kansantulolaskelmen mukaan oli kotitalouksien kulutusmenojen osuus käytettävistä tuloista 87,1 %, kun se vuonna 1967 oli 88,4 %. Toinen kaupan kehitykselle ominainen piirre oli myynnin kasvun epäyhtenäisyys kaupan eri aloilla. Tämä johtui siitä, että lokakuussa 1967 suoritettujen devalvoimien hintoja korottava vaikutus vaihteli huomattavasti kaupan eri aloilla. Devalvaation vaikutus näkyi vielä erityisesti suurten kestokulutustavaroiden myynnissä, koska nämä tavarat olivat joutuneet suoranaisen ostoryntäyksen kohteeksi vuoden 1967 lopulla. Autokauppa supistui voimakkaasti. Samoin televisioiden myynti väheni. Uusia televisiolupia lunastettiin 58 000 kpl, mikä oli noin 19 000 lupaa vähemmän kuin edellisellä vuonna. Kaikkiaan televisiolupia oli vuoden vaihteessa lähes 960 000 kpl. Myös talonrakennustoiminnan lama vaikutti supistavasti erityisesti tukkukaupan myyntiin.

Ulkomaankauppa

Maamme kauppataase oli vuonna 1968 ensimmäistä kertaa ylijäämäinen kymmeneen vuoteen. Tähän kehitykseen vaikutti devalvaation ohella puunjalostustuotteiden kysynnän voimakas kasvu kansainvälisillä markkinoilla sekä devalvaation jälkihoitona toteutettu vakauttamispolitiikka. Ulkomaankaupan tasapainottuminen olisi kuitenkin ollut huomattavasti vähäisempää, ellei tuonti olisi merkittävästi supistunut. Tuonnin määrän väheneminen, mikä oli oire hitaasta taloudellisesta kasvusta ja investointitoiminnan heikkoudesta, onkin pantava merkille nimenomaan kielteisenä piirteenä muuten suhteellisen myönteisessä ulkomaankaupan kehityksessä,

Kauppataaseen ylijäämä muodostui sen vuoksi ennustettua suuremmaksi. Tavaroiden tuonnin ja viennin erotus 181 milj. mk merkitsi kauppataaseen paranemista peräti 745 milj. mk edellisestä vuodesta. Vertailun vuoksi todettakoon, että vuodesta 1964 lähtien kauppataaseen alijäämä oli ollut peräti 600–700 milj. mk:n suuruusluokkaa. Kauppataaseen kehitys olisi ollut jonkin verran suotuisampi, elleivät tuontihinnat olisi nousseet vientihintoja voimakkaammin. Ulkomaankaupan vaihtosuhte — vienti- ja tuontihintojen suhde — heikkeni edellisestä vuodesta 5 %.

Viennin arvo kasvoi kertomusvuonna 1 639 milj. mk eli 31 %. Viennin määrä kasvoi 11 %, mikä oli kaksinkertainen vuoteen 1967 verrattuna. Vientihinnat nousivat siten pääasiassa devalvaation vuoksi keskimäärin 18 %.

Tuonnin arvo kasvoi 895 milj. mk eli 15 %. Tuonnin määrä sen sijaan supistui kuten edellisenäkin vuonna, sillä tavaroita tuotiin 5 % vähemmän kuin vuonna 1967. Tuontihintojen nousu oli siten runsaat 21 %, mikä vastasi jokseenkin devalvoitiprosenttia, joka oli 23,8 %.

Viennin ja tuonnin jakautuminen tavararyhmittäin käy ilmi seuraavasta asetelmasta:

Ulkomaankaupan rakenne vuosina 1967 ja 1968, milj. mk

	1967	1968	Osuus % 1968	Muutos %	
				67/66	68/67
Vienti					
Maataloustuotteet	261	323	5	— 1	+24
Metsätaloustuotteet	54	55	1	— 8	+ 2
Puuteollisuustuotteet	866	1 158	17	+ 0	+34
Paperiteollisuustuotteet	2 384	2 995	44	+ 4	+26
Metalliteollisuustuotteet	1 081	1 566	23	+23	+45
Muut tavarat	584	773	12	+28	+32
Koko vienti	5 231	6 870	100	+ 9	+31
Tuonti					
Raaka-aineet yms.	2 546	3 002	45	+ 4	+18
Poltto- ja voiteluaineet	668	874	13	+13	+31
Investointitavarat	1 245	1 327	20	+ 4	+ 7
Henkilöautot	218	197	3	—13	—10
Muut kulutustavarat	1 117	1 289	19	+ 8	+15
Koko tuonti	5 794	6 689	100	+ 5	+15

Vaikka puunjalosteiden vienti kehittyikin suotuisasti, väheni puu- ja paperiteollisuustuotteiden osuus koko viennistä 61 %:iin eli kaksi prosenttiyksikköä. Metalliteollisuustuotteiden vienti kehittyi voimakkaimmin ja niiden osuus kohosi 23 prosenttiin koko viennistä. Sen sijaan ns. uusviennin kehitys oli odotettua heikompaa. Näiden tuotteiden vienti laajeni samassa tahdissa kuin koko vienti, vaikka uusviennin kasvu aikaisempina vuosina on ollut viennin keskimääräistä kasvua huomattavasti voimakkaampaa. Koska "uusvientiteollisuus" joutuu hankkimaan raaka-aineensa pääasiassa ulkomailta, niin uusviennin odotettua heikompaan kehitykseen vaikutti ilmeisesti devalvaation aikaansaama raaka-aineiden tuontihintojen voimakas nousu.

Hidas taloudellinen kasvu ja investointien supistuminen peräti 6 % edellisestä vuodesta johtivat siihen, että investointitavaroiden tuonnin arvo kasvoi ainoastaan 7 %. Se merkitsi noin 16 %:n suuruisia määrän supistumista. Henkilöautojen tuonti supistui myös arvoltaan, mikä johtui siitä, että maahan tuotiin vuonna 1968 15 000 autoa vähemmän kuin edellisellä vuonna. Lisäksi suuntaus on edelleen ollut kohti pienempiä autoja. Yksityisen kulutuksen kasvun pysähtyminen lähes kokonaan merkitsi kulutustavaroiden tuonnin määrän vähenemistä. Sen sijaan kulutustavaroiden tuonnin arvo kasvoi 15 % devalvaatiosta johtuneiden hintojen nousun vuoksi.

Seuraavasta asetelmasta käy ilmi ulkomaankaupan jakautuminen eri kaupparyhmittymien ja tärkeimpien kauppakumppaniemme kesken:

	Vienti			Tuonti			Kauppataase milj. mk
	milj. mk	% koko viennistä	muutos % 68/67	milj. mk	% koko tuonnista	muutos % 68/67	
EFTA	2 696	39	+ 39	2 496	37	+ 20	+ 200
siitä Englanti	1 413	21	+ 30	893	13	+ 1	+ 520
Ruotsi	720	10	+ 42	959	14	+ 8	— 239
EEC	1 691	25	+ 37	1 767	26	+ 12	— 76
siitä Länsi-Saksa	723	11	+ 61	1 023	15	+ 9	— 300
Itäryhmä	1 323	19	+ 17	1 391	21	+ 20	— 68
siitä Neuvostoliitto	1 056	15	+ 18	1 104	17	+ 19	— 48
Muut maat	1 160	17	+ 25	1 035	16	+ 7	+ 125
siitä USA	405	6	+ 34	304	5	+ 34	+ 101
Kaikki yhteensä	6 870	100	+ 31	6 689	100	+ 15	+ 181

Matkailutaseen alijäämä oli 8 milj. mk, mikä oli 80 milj. mk pienempi kuin edellisenä vuonna. Varsinkin rahiti- yms. palveluksista saadut tulot kasvoivat voimakkaasti. Nettorahditulot olivat arviolta 485 milj. mk, joten palvelusten tase muodostui 480 milj. mk ylijäämäiseksi. Kun kauppataaseen ja palvelusten taseen summasta vähennetään nettokorkomenot ulkomaille, päädytään vaihtotaseeseen, joka osoittaa nettovelkaantumista ulkomaille. Maamme vaihtotase oli kertomusvuonna ensimmäistä kertaa ylijäämäinen vuoden 1959 jälkeen. Vaihtotaseen ylijäämä oli noin 330 milj. mk.

Vuoden lopussa valuuttavaranto oli 927 milj. mk eli lähes kolminkertainen edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Vaihtotaseen suotuisan kehityksen sekä kansainvälisiltä markkinoilta saatujen pitkäaikaisten lainojen vuoksi voitiin Kansainväliseltä Valuuttarahastolta edellisen vuoden maaliskuussa saatu valmiusluotto maksa takaisin sovittua aikaisemmin valuuttavarannon edullista kehitystä vaarantamatta. Kaikkiaan nostettiin kertomusvuonna uusia ulkomaisia pitkäaikaisia lainoja 1245 milj. mk. Kun entisiä lainoja maksettiin takaisin 867 milj. mk, oli maamme ulkomaisen lainanoton nettolisäys siten 377 milj. mk. Vuoden lopussa oli Suomen ulkomainen velka 4 553 milj. mk, jossa oli devalvaation aikaansaamaa markkamääräistä lisäystä 976 milj. mk.

Maamme ulkomainen velka on 60-luvulla kasvanut erittäin voimakkaasti, koska ulkomaankaupan alijäämä rahoitettiin suureksi osaksi pitkäaikaista ulkomaista luottoa lisäämällä. Suuresta velkakannasta johtuen lainojen hoitokulut — korot ja kuoletukset — tulevat lähivuosina rasittamaan valuuttavarantoamme. Hoitokulujen osuus tavaroiden ja palvelusten viennistä oli vuonna 1968 jo yli 13 %, kun vastaava luku vuonna 1963 oli vain 5 %.

Kertomusvuoden aikana toteutettiin ensimmäiset ns. Kennedykierroksessa sovitut tullilennukset. Pohjoismaiden pääministerien aloitteesta alettiin vuoden 1968 keväällä virkamiestasolla selvittää mahdollisuuksia taloudellisen yhteistyön laajentamiseksi Pohjolassa. Tämän ns. NORDEK-selvitystyön tulokset valmistuivat osittain vuoden loppukuukausina. Myös pohjoismaiset ammatilliset keskusjärjestöt kokoontuivat marraskuussa Göteborgissa, jossa ne käsittelivät Nordek-kysymystä. Heinäkuussa Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD esitti neuvottelujen jälkeen Suomelle virallisen kutsun liittyä järjestön jäseneksi. Eduskunnan annettua joulukuussa suostumuksensa, Tasavallan presidentti vahvisti liittymistä koskevan päätöksen tammikuussa 1969.

Kansainvälisessä rahajärjestelmässä jo pitemmän aikaa esiintyneet häiriöt kärjistyivät vuoden 1968 aikana useampaankin otteeseen. Keväällä sattuneen

ns. kultakriisin yhteydessä Yhdysvallat lopetti kullan myynnin yksityisille henkilöille. Marraskuussa syntyi jälleen valuuttakriisi, joka lähinnä aiheutui Saksan markan ja Ranskan frangin välisestä, kestäättömäksi katsotusta vaihtosuhteesta. Tilanne johti pääomien keinottelunomaiseen virtaamiseen Saksan Liittotasavaltaan, ensisijaisesti Ranskasta mutta myös punta- ja dollarialueelta. Jos kansainvälistä rahajärjestelmää koskevia pulmakysymyksiä ei saada ratkaistuksi tyydyttävällä tavalla, on vaarana, että tilanne voi johtaa yhä protektionistisempiin toimenpiteisiin **Kansainvälisessä** kaupassa. Tällaisesta kehityksestä voi olla vakavaa haittaa varsinkin pienten maiden reaalitaloudelliselle kehitykselle.

Rahamarkkinat

Kertomusvuoden keskeisimpänä rahamarkkinoita koskevana tapahtumana voidaan pitää indeksisidonnaisuuden poistamista otto- ja antolainauksessa. Vakuuttamisesta käytyihin neuvotteluihin liittyen rahalaitosten neuvottelukunta päätti maaliskuun 20 päivänä, etteivät pankit toistaiseksi ota vastaan uusia indeksiin sidottuja talletuksia. Samanlaisesti valtio keskeytti indeksiehtoisten obligaatioiden myynnin. Pian tämän jälkeen säädetyllä valtalailla indeksisidonnaisuudet poistettiin. Vanhoihin

indeksitalletuksiin saatiin indeksiehtoa kuitenkin soveltaa marraskuun loppuun saakka ja viimeiset voimassaolevat indeksitalletukset erääntyivät vuoden 1969 tammikuun lopussa. Tallettajille suoritettavien indeksihyvitysten maksamiseksi rahalaitokset saivat kuitenkin huhtikuun alusta lähtien periä antolainauksesta yhden prosenttiyksikön suuruista lisäkorkoa, minkä perimisen arvioidaan päättyvän vasta kesällä 1970. Koska näin kertyneet varat eivät riittäneet tallettajille maksettujen indeksihyvitysten suorittamiseen, keskuspankki helpotti ylimenokautena rahalaitosten asemaa myöntämällä niille korottoman lainan erotuksen maksamiseksi. Indeksiehdon poistaminen herätti varsin jyrkkää vastustusta rahalaitospireissä. Niiden taholta väitettiin sen merkitsevän talletustoiminnan jyrkkää heikkenemistä. Taustalla oleva todellinen syy oli kuitenkin pelko rahalaitosten korkomarginaalin ja kannattavuuden supistumisesta, sillä talletustoiminta on indeksiehdon poistamisen jälkeen kehittynyt tyydyttävästi.

Rahamarkkinoiden kehitykselle oli leimallisena piirteenä valuuttavarannon kasvusta johtunut keveneminen. Se olisi kuitenkin ollut huomattavasti voimakkaampaa, ellei Suomen Pankki olisi jarruttanut kehitystä. Myös luotonkysyntä oli heikosta taloudellisesta aktiviteetistä johtuen vähäistä, eikä elpymisen merkkejä ollut havaittavissa ennen kuin vuoden loppupuolella. Lisäksi rahamarkkinoiden keventyminen tapahtui valuuttatulojen kasvua hitaammin, koska Suomen Pankin sulkutilille kerättiin vientimaksuina 523 milj. mk, josta valtio nosti 177 milj. mk, joten vientimaksuilla oli rahamarkkinoita kiristävä 346 milj. mk:n nettovaikutus. Keskuspankin oma antolainaus supistui 111 milj. mk ja se pyrki luopumaan sellaisista erityisluottojärjestelyistä, jotka olivat olleet aikaisempina vuosina tarpeen rahamarkkinoiden oltua poikkeuksellisen kireät. Niinpä se jo keväällä ilmoitti luopuvansa keskusliikkeiden ja myllyjen viljakaupan rahoituksesta ja marraskuussa päätettiin keventyneeseen rahatilanteeseen viitaten supistaa Suomen Pankin osuutta kotimaisten toimitusluottojen ra-

hoituksessa 50 prosentista 30 prosenttiin sekä vuoden 1969 maaliskuussa 20 prosenttiin. Myös rahalaitosten mahdollisuuksia myydä obligaatioita keskuspankille rajoitettiin. Vakauttamissopimuksen yhteydessä oli ammattiyhdistysliikkeen taholta vaadittu Suomen Pankin toimia asuntotuotannon rahoittamiseksi. Neuvoteltuaan rahalaitosten, valtiovarainministeriön ja asuntohallituksen kanssa erityisluottojärjestelyistä keskuspankki ilmoitti olevansa valmis tukemaan asuntorakennustoiminnan rahoitusta asettamalla eri rahalaitosten välityksellä jaettavaksi 60 milj. mk, mikä kuitenkin osoittautui riittämättömäksi ja liian myöhään aloitetuksi toimenpiteeksi. Luottoa lisättiin vielä 10 milj. mk. Lisäksi keskuspankki ilmoitti olevansa halukas osallistumaan teollisuuden uusien investointiprojektien rahoittamiseen 100 milj. mk, jota ei kuitenkaan ehditty kertomusvuoden kuluessa kokonaan käyttää.

Rahalaitosten rediskonttaukset Suomen Pankissa olivat vuoden päättyessä 618 milj. mk, mikä oli vain 250 milj. mk vähemmän kuin edellisenä vuonna vastaavana aikana. Rediskonttausvelka oli siten edelleen huomattava ja se johtui siitä, että keskuspankki toimenpiteillään rajoitti rahamarkkinoiden kevenemistä. Sitä ei pankin valikoiva luotonanto asuntotuotantoon ja teollisuuteen pystynyt poistamaan. Poliitikallaan Suomen Pankki piti rahamarkkinat hallinnassaan pystyen siten valvomaan ja ohjaamaan luotonantoa. Huolimatta siitä, että maksuvälinevarannon kasvu kokonaisuutena vastasi bruttokansantuotteen kasvua oli keskuspankin poliittikalla tuotannon elpymistä hidastava vaikutus mikä viittaa siihen, että keskuspankin toimet kulkivat jonkin verran suhdannekehityksestä jäljessä. Keskuspankin harjoittama rahapolitiikka oli kertomusvuonna myös oireena niille varoitteille puheenvuoroille, joissa jo mainittiin ylikuumenemisen vaara, vaikka maassa edelleen vallitsi ennätysellinen työttömyys.

Kaikkien rahalaitosten talletuskanta oli vuoden lopussa 12 743 milj. mk eli 10 % suurempi kuin edellisenä vuonna. Talletusten lisäys oli yhtä suuri kuin

vuonna 1967, joten talletuskertymä oli taloudellisen aktiviteetin ja tulonmuodostuksen huomioonottaen tyydyttävä. Indeksiehdon poistamisen vuoksi talletusten rakenne muuttui vuoden kuluessa merkittävästi. Maaliskuun lopussa indeksitalletusten osuus koko talletuskannasta oli 38 %. Korkeakorkoisten talletusten osuus oli vastaavana ajankohtana vajaat 5 % sekä tavallisten säästö- ja karttuvien tilien 57 %. Sen sijaan vuoden lopussa indeksitalletuksia, joille maksettu korkein indeksiihyvyys oli vuoden kuluessa 9 %, oli enää 11 %, kun taas korkeakorkoisten tilien osuus oli noussut 24 %:iin sekä tavallisten tilien osuus 65 %:iin. Näin ollen noin 4/5 indeksitileitä vapautuneista varoista sijoitettiin suoraan muille talletustileille ja vain pieni osa valtion obligatioihin sekä pörssiosakkeisiin. Koska indeksitalletusten korko oli vain 3 %, merkitsi indeksitilien lopettaminen rahalaitosten korkomarginaalin kaventumista 1/2—1 prosenttiyksikköä rahalaitosryhmästä riippuen. Rahalaitokset vaativatkin tämän vuoksi ottolainauskoron alentamista, mikä suoritettiin rahalaitosten neuvottelukunnan yksipuolisella päätöksellä vuoden 1969 maaliskuun alussa. Eri rahalaitosryhmien asema muuttui vuoden kuluessa huomattavasti, mikä pääasiassa johtui indeksiehdon poistamisesta. Erityisesti liikepankit vahvistivat osuuttaan rahamarkkinoilla muihin rahalaitosryhmiin nähden. Tähän vaikutti se, että niiden shekkitileillä olevat varat, joille ei makseta korkoa, kasvoivat vuoden kuluessa huomattavasti yritysten kannattavuuden ja maksuvalmiuden alkaessa parantua.

Rahalaitosten antolainauksen kasvu jäi huomattavasti talletusten kasvua pienemmäksi. Antolainauksen kasvu oli vain 878 milj. mk eli 7 %, mikä oli vähemmän kuin edellisenä vuonna. Lainojen määrä kasvoi, kun taas lyhytaikaisia luottoja ts. vekseleitä ja shekkiluottoja voitiin useissa tapauksissa lyettää vuoden alussa supistettiin vähennysoikeuksia fyysisten henkilöiden tulo-verotuksessa, korotettiin virvoitusjuomaveroa ja tupakan valmisteveroa sekä säädettiin uusi matkustajavero, jäi verojen ja veronluontoisten tulojen tuotto

noin 200 milj. mk budjetoituja määriä pienemmäksi. Tämä johtui pääasiassa siitä, että tulleja, tuontimaksuja sekä auto- ja moottoripyörävero kertyi tuonin supistumisen vuoksi arvioitua vähentää elinkeinoelämän parantuneen maksuvalmiuden ansiosta. Luotonsaanti-näkyvät ovat kokonaisuudessaan huomattavasti paremmat kuin pitkiin aikoihin. Sen sijaan korkea korkotaso rasittaa edelleen kohtuuttomasti tuotanto-toimintaa ja hintatasoa.

Valtiontalous

Vuoden 1968 aikana jouduttiin varsinaisen tulo- ja menoarvion lisäksi antamaan viisi lisäbudjettia. Taloudellisen kasvun oltua arvioitua heikompi, jäi myös valtion tulojen kasvu ennakoitua vähäisemmäksi. Valtion kassatilanne oli vuoden lopussa huonompi kuin edellisenä vuonna vastaavana aikana. Kasvaneita työllisyysmenoja jouduttiinkin rahoittamaan suureksi osaksi lisäämällä lyhytaikaista luottoa. Huolimatta siitä, hemmän. Valtion kassataloudesta tehtyjen ennakkolaskelmien mukaan kertyi valtiolle kertomusvuonna tuloja ilman lainanottoa 8 365 milj. mk eli 17 % enemmän kuin vuonna 1967. Tulojen kasvusta oli vientimaksujen osuus peräti 7 prosenttiyksikköä. Valtion menojen kasvu oli hieman hitaampaa kuin tulojen kasvu. Tämä johtui pääasiassa siitä, että vientimaksuja kertyi enemmän kuin niitä käytettiin. Menot ilman lainanottoa ja muita finanssisijoituksia olivat 7 995 milj. mk eli 16 % suuremmat kuin edellisenä vuonna. Menojen kasvu jäi siten tulojen kasvua yhtä prosenttiyksikköä pienemmäksi. Päinvastoin kuin kahtena edellisenä vuonna valtiontalouden nettovaikutus kysyntään oli kotimaisen kokonaiskysynnän kasvua suurempi ja siten tuotantoa jonkin verran elvyttävä. Valtio työllisti vuonna 1968 keskimäärin suunnilleen 1000 työntekijää vähemmän kuin edellisenä vuonna. Sen sijaan korvausten osuus työttömyyden hoidossa lisääntyi tuntuvasti. Työttömyyskorvausten ja työttömyyskassa-avustusten yhteismäärä nousi 80 milj. mark-

kaan eli kaksinkertaiseksi edelliseen vuoteen verrattuna.

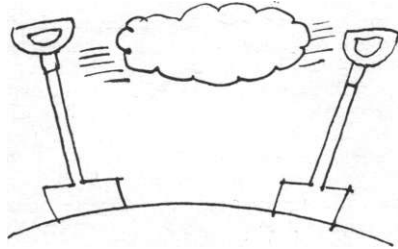
Valtion velka oli vuoden lopussa lähes 4 300 milj. mk, mikä vastasi 920 markkaa asukasta kohti. Ulkomainen velka lisääntyi 131 milj. mk sekä kotimainen velka 146 milj. mk. Vuoden loppupuolella esiintyneiden rahoitusvaikeuksien vuoksi jouduttiin myös lyhytaikaista velkaa huomattavasti lisäämään. Lyhytaikaisen velan määrä kasvoi 286 milj. mk.

Devalvaation yhteydessä perimään alettuja vientimaksuja alennettiin vuoden kuluessa kolme kertaa. Kertomusvuoden lopussa keskimääräinen vientimaksu oli enää 4 %, kun se vuoden alussa oli ollut 11 %. Kerättävää summaa vähennettiin syksyllä 50 milj. markalla, jotta raakapuun hintasuositus olisi saatu aikaan. Siten kasvupaketin suuruudeksi muodostui 650 milj. mk, josta 523 milj. mk kertyi vuoden 1968 aikana. Kasvupakettivarojen käyttö alkoi kertomusvuoden keväällä ja vuoden aikana varoja käytettiin 177 mili. mk niihin kohteisiin, jotka vuoden 1968 tulo- ja menoarvion yhteydessä oli valittu. Pääosa käytetyistä varoista ohjattiin valtioenemmistöisten yhtiöiden osakepääomien korottamiseen, vientiluottoihin, rautateiden rakentamiseen ja sähköistämiseen sekä televerkon rakentamiseen.

Työllisyys

Työikäisen väestön määrä kasvoi kertomusvuonna 42 000 henkeä, mikä oli 3 000 henkeä vähemmän kuin edellisenä vuonna. Suurimmillaan työikäisen väestön kasvu oli vuosina 1961–64, jolloin ns. suuret ikäluokat tulivat työikään. Huippuvuonna 1962 kasvoi työikäinen väestö 54 000 henkeä eli 1,7 %. Sen sijaan viime vuosina työikäisen väestön kasvu on jäänyt 1,2 %:iin vuodessa. Vaikea työllisyystilanne näkyi myös työvoiman tarjonnassa, sillä työikäisen väestön kasvusta huolimatta koko työvoiman määrä supistui edellisestä vuodesta 11 000 henkeä. Osa työvoimasta vetäytyi työtilaisuuksien puuttu-

essa kokonaan pois työmarkkinoilta. Tällaisia henkilöitä olivat vajaatyökykyiset, jotka siirtyivät työkyvyttömyyseläkkeelle; opiskelijat, jotka työpaikkojen puutteen vuoksi jatkoivat opintojaan; työttömyyden vuoksi asevelvollisuuttaan vapaaehtoisina suorittamaan menneet; kotirouvat, jotka heikon työllisyystilanteen vuoksi eivät enää hakeneet työtä; maaseudun naistyövoima, joka siirtyi kokonaan tekemään kotitaloustöitä miesten

suorittaessa heikkojen sivuansiomahdollisuuksien vuoksi karjataloustyöt jne. Kansainvälisten suhdanteiden paranemi-

nen alkoi kertomusvuonna näkyä myös Ruotsiin suuntautuneen muuttoliikkeen kasvuna. Läntiseen naapurimaahamme muuttaneiden määrä oli 3 300 (v. 1967 1900), joista kolmannes oli teollisuuden työntekijöitä. Pääosa muuttaneista oli kahdesta pohjoisimmasta, Oulun ja Rovaniemen työvoimapiiristä sekä länsirannikolta, Vaasan ja Turun työvoimapiiristä. Vuoden 1968 lopussa työskenteli Ruotsissa 75 000 maamme kansalaista ja muuttoliike näytti edelleen olevan voimistumassa.

Kun jalostuselinkeinojen — teollisuuden ja rakennustoiminnan — kasvu oli pysähdyksissä vuoden 1968 alkukuukausina, eivät ne kyenneet vastaanottamaan lisää työvoimaa, vaan niiden työvoiman määrä supistui. Työvoiman määrä väheni erityisesti talonrakennustoiminnassa, maa- ja vesirakennustoiminnassa, eräillä kulutustavateollisuuden aloilla, kuten tekstiili-, kenkä-, vaate- ja ompeluteollisuudessa sekä eräillä metalliteollisuuden aloilla, kuten metallituote- ja kulkuneuvoteollisuudessa. Maatalouden työllisten määrän huomattavan suuri väheneminen aiheutui pääasiassa maatalouden naistyövoiman supistumisesta sekä viljelijäin ikäraken-

	Keskim. v. 1968 1000	Muutos vuodesta 1967 henkilöä	%
Työikäinen väestö	3 471	+ 42	+ 1,2
Koko työvoima	2199	—11	— 0,5
Työllinen työvoima	2110	—36	— 1,7
Maatalous	459	—32	— 6,5
Metsätalous	84	+ 2	+ 2,4
	530	— 7	— 1,3
Talonrakennus	113	—11	— 8,9
Maa- ja vesirakennus	72	— 3	— 4,0
Kauppa	312	+ 3	+ 1,0
Liikenne	143	+ 1	+ 0,7
Palvelukset	396	+ 10	+ 2,6
Työtön työvoima	89	+ 26	+ 39,9
Työttömyysaste %	4,0		

teestä. Maassamme on nimittäin runsaat 62 000 tilaa, joissa viljelijä on yli 55 vuotias. Huolimatta siitä, että palveluselinkeinoissa työvoiman määrä oli koko vuoden hieman korkeammalla tasolla kuin edellisenä vuonna, ei myöskään työvoiman kysynnän kääntyminen vuoden loppukuukausina nousuun metsätaloudessa ja teollisuudessa kyennyt olennaisesti parantamaan tilannetta. Palveluselinkeinojen työvoiman kasvuun lieinee osittain vaikuttanut myös siirtyminen lyhennettyyn työviikkoon, vaikka sen merkitys on ilmeisesti ollut varsin vähäinen.

Seuraavasta asetelmasta näkyy työikäisen väestön ja koko työvoiman määrän sekä työllisen työvoiman määrät elinkeinoittain keskimäärin v. 1968 ja tapahtuneet muutokset vuodesta 1967:

Vuoden 1968 keskimääräisiä lukuja tarkasteltaessa voidaan todeta työllisten määrän pysyneen jokseenkin muuttumattomana metsätaloudessa sekä kaupan ja liikenteen piirissä. Vain varsinaiset palveluselinkeinot lisäsivät työvoimaansa työllisyyden kannalta merkittävästi. Suhteellisesti suurin vähenys tapahtui talonrakennusalalla sekä maataloudessa. Myös teollisuuden sekä maa- ja vesirakennustoiminnan työvoiman määrä supistui. Työttömyysaste — työttömien osuus koko työvoimasta — kohosi siten 4,0 %:iin, kun se vuonna 1967 oli ollut 2,9 % ja vuonna 1966 1,6 %.

Työttömyys alkoi voimakkaasti kasvaa vuoden 1967 syksyllä pääasiassa talonrakennustoiminnan laman ja hakkuiden vähäisyyden vuoksi. Kertomusvuoden tammikuussa oli työttömiä jatkuvan työvoimatutkimuksen mukaan 126 000 henkilöä eli 5,8 % työvoimasta. Työttömyys oli siten huomattavasti laajempaa kuin vuosien 1958—59 taloudellisen taantuman aikana. Työllisyys alkoi hitaasti parantua kertomusvuoden puolivälistä lähtien, mutta vasta loka-kuussa työttömien määrä jatkuvan työvoimatutkimuksen mukaan alitti edellisen vuoden vastaavan ajankohdan määrän. Joulukuussa työttömiä oli vielä 87 000 eli 4,0 % työvoimasta. Vastavat luvut vuoden 1967 joulukuussa oli-

vat 98 000 ja 4,5 %. Suhdanne- ja kausityöttömyyden lisäksi on ns. piilotyöttömyys muuttunut yhä enemmän avoimeksi työttömyydeksi. Tämä johtuu elinkeinorakenteen muutoksesta; lähinnä sivuansiomahdollisuuksien vähenemisestä Pohjois- ja Itä-Suomessa maa- ja metsätalouden rationalisoitumisen vuoksi. Avoimen työttömyyden kasvu käy ilmi myös siitä, että työvoiman kysynnän kasvusta huolimatta työnvälitystoimistoihin ilmoittautuneiden työttömien työnhakijoiden määrä pysyi myös vuoden loppukuukausina edellisvuotta korkeammalla tasolla. Työnvälitystilastojen mukaan oli työttömiä työnhakijoita kertomusvuoden joulukuun lopussa 71 000, mikä oli 1 000 henkilöä enemmän kuin vuonna 1967. Sen sijaan avoimia työpaikkoja oli 5 200 (2 000 vuonna 1967), joten yhtä avointa työpaikkaa kohti oli 14 työtöntä työnhakijaa vastaavan suhdeluvun oltua edellisenä vuonna 22. Työttömistä työnhakijoista sai työttömyyskassa-avustusta noin 40 000 ja työttömyyskorvausta 10 000 henkilöä, joten yli 20 000 henkilöä joutui elämään omaistensa ja/tai säästöjensä turvin. Kertomusvuoden syksyllä tehdyn tutkimuksen mukaan oli työnvälitykseen ilmoittautuneista työttömistä lähes puolet ollut työttömänä yhden kuukauden tai vähemmän, runsas kolmannes 1—3 kuukautta, noin kymmenesosa 3—6 kuukautta sekä vajaat 5 % yli puoli vuotta. Työttömyyden kesto oli selvästi pitempi maan pohjois- ja itäosissa sekä elinkeinoaloista metsätaloudessa ja rakennustoiminnassa.

SAK jätti kertomusvuoden tammikuussa valtioneuvostolle laajan talouspolitiikan päälinjoja koskevan mietinnön, joka oli myös pohjana ammattiyhdistysliikkeen vaatimuksille vakauttamisneuvotteluissa. Koska vakauttamisneuvottelut on painettu muualla tässä kertomuksessa, riittää tässä yhteydessä viittaus siihen työllisyyspolitiikan osalta. Ammattiyhdistysliikkeen vuosia kestäneet ponnistelut työvoimahallinnon organisaation uudistamiseksi sekä työvoimaministeriön ja/tai työvoimahallituksen aikaansaamiseksi ovat vihdoinkin tuottamassa tuloksia, sillä vuoden 1968 mar-

raskuussa asetti valtioneuvosto virkamieskomitean valmistelemaan ehdotusta työvoimahallinnon uudistamiseksi. Työvoimahallinnon tehostaminen loisi myös paremmat edellytykset aktiivisen työvoimapolitiikan harjoittamiseen.

Palkat ja hinnat

Suomen Työnantajain Keskusliiton keräämien ja Tilastollisen Päätoimiston julkaisemien tietojen mukaan olivat teollisuuden miespuolisten työntekijäin keskituntiansiot ilman erillisiä arkipyhäkorvauksia ennakkotietojen mukaan vuoden 1968 viimeisellä neljänneksellä 4,81 mk eli 12,9 % korkeammat kuin vuotta aikaisemmin. Naisten keskituntiansiot olivat vastaavana ajankohtana 3,32 mk eli 12,2% korkeammat kuin edellisen vuoden viimeisellä neljänneksellä. Keskituntiansioiden kehitys teollisuudessa viimeisten kolmen vuoden aikana käy ilmi seuraavasta asetelmasta:

Vuosi ja neljännes	Keskimääräinen tuntiansio ilman erillisiä arkipyhäkorvauksia, mk	
	Miehet	Naiset
1966 I	3,70	2,55
	II	3,89
	III	3,98
	IV	3,98
1967 I	4,10	2,83
	II	4,20
	III	4,26
	IV	4,26
1968 I	4,54	3,15
	II	4,64
	III	4,77
	IV*	4,81

* = ennakkotieto

Saman aineiston perusteella olivat keskituntiansiot teollisuusaloittani vuoden 1968 IV neljänneksellä seuraavat:

ENNAKKOTIEDOT TEOLLISUUDEN TYÖNTEKIJÄIN ANSIOTASOSTA IV NELJÄNNEKSENÄ 1968

Keskituntiansio kaikkine lisineen koko maassa, mk		
Teollisuusala	Miehet	Naiset
Malmikaivokset ja rikastamot	5,02	—
Kalkkivilouhimot ja -rouhimot	4,82	3,07
Kalkki- ja sementtiteollisuus.	4,63	2,99
Muu rakennusaineteollisuus.	4,76	3,39
Lasitehtaat	4,95	3,19
Posliinitehtaat	5,31	3,89
Metalliteollisuus.	4,89	3,35
Rautaa ja terästä valm. tehtaat	5,14	3,15
Muita metalleja valm. tehtaat	4,76	3,09
Metallituotetehtaat	4,64	3,54
Konepajat, valimot ja laivaveistämöt	4,98	3,22
Sähkökajetehtaat	4,46	3,47
Autokorjaamot	4,86	3,39
Nahka-, jalkine-, nahkateos- ja kumitavarat	4,26	3,26
Kemian perusteollisuus.	5,15	3,43
Tekstiiliteollisuus.	4,29	3,03
Villatehtaat	4,05	3,04

Puuvillatehtaat	4,16	2,84
Pellavatehtaat	4,79	2,91
Silkkitehtaat	5,04	2,92
Trikoo- ja sukkatehtaat	4,52	3,22
Vaatetusteollisuus	4,41	3,06
Paperi- ja puumassateollisuus	4,90	3,62
Puuhiomot 2).	4,83	3,48
Selluloosatehtaat 2).	4,99	3,67
Paperi- ja kartonkitehtaat ^	5,05	3,78
Kirjapainot ja kirjansitomot	6,22	4,28
Saha-, vaneri-, puutalo- ja laatikkoteollisuus	4,35	3,24
Sahat 2)	4,59	3,18
Vaneritehtaat 2).	4,18	3,31
Puutalo- ja laatikkotehtaat 2)	4,07	3,07
Puulaiva- ja veneveistämö	5,14	—
Puusepäntehtaat	4,08	3,14
Kauppamylyt, keksi-, kovaleipä ja makaroonit	4,42	3,38
Sokeri- ja makeistehtaat	5,01	3,68
Panimo- ja virvoitusjuomatehtaat	4,42	3,26
Tupakkatehtaat	4,69	3,63
Voimalaitokset ja sähkönjakeluyhtiöt	4,41	3,00

*) erillisine apuosastoinen 2) ilman erillisiä apuosastoja

Sopimusratkaisut — vuoden alussa toteutettu 2,8 % suuruinen indeksikortus mukaan lukien — merkitsivät palkkojen kohoamista 9.6 %. Näin ollen sopimuspalkkojen nousun ja keskituntiansioiden nousun välinen ero eli ns. "liukuminen" oli kertomusvuonna lähes 3 %. Tämä oli yli prosenttiyksikön suurempi kuin edellisellä vuonna. Liukuminen jäi kuitenkin pienemmäksi kuin vuonna 1966. Työllisyyden heikkeneminen vuoden 1968 alkupuoliskolla johti teollisuudessa varsinkin ammattitaidottomien työntekijöiden irtisanomiseen, mikä vuoden alkupuoliskolla ilmeisesti osittain selittää liukumisen suuruuden. Aikaisemmista vuosista poiketen varsin huomattavaa liukumista tapahtui kuitenkin myös vuoden viimeisellä neljänneksellä. Tähän lienee jo jonkin verran vaikuttanut työvoiman kysynnän kasvu eräillä teollisuusaloilla, ylitöiden lisääntyminen sekä mahdollisesti ennen vuoden vaihdetta vakauttamissopimuksen palkankorotuslinjaa silmälläpitäen suoritettujen palkkojen "henkilökohtaiset" tar-

kistukset. Liukumaan johtaneiden syiden analysointi on kuitenkin erittäin vaikeata ja se on pääasiassa vain arvailujen varassa.

Vuoden aikana elinkustannusindeksi kohosi joulukuun 1967 pisteluvusta 203 joulukuussa 1968 lukuun 215 eli 5.6 %. Vuonna 1967 vastaava prosenttiluku oli 7.4, vuonna 1966 5.0 ja vuonna 1965 3.4. Seuraavasta asetelmasta käy ilmi elinkustannusindeksin (1951:X=100) ja sen eri alaindeksien kehitys joulukuusta 1967 joulukuuhun 1968:

	Jouluk. 1967	Jouluk. 1968	Muutos %
Ravinto	222	240	+8.1
Asunto	419	434	+3.6
Lämpö ja valo	140	143	+2.1
Vaatetus	118	127	+7.6
Muut	203	212	+4.4
Kokonaisindeksi	203.2	214.6	+5.6

Koko vuoden keskimääränä laskien elinkustannusindeksi nousi 8.4 %. Tämä jo sinänsä osoittaa, että hintojen

nousu hidastui merkittävästi vuoden toisella puoliskolla. Hintojen kehitystä on syytä tarkastella devalvaatiosta lähtien, koska se vaikutti ratkaisevasti inflaation voimistumiseen. Syyskuusta 1967 maaliskuuhun 1968 elinkustannusindeksi nousi 6.8 %. Maaliskuusta joulukuuhun indeksi nousi enää 2.1 %. Ravintomien indeksin osalta kehitys oli kuitenkin vähemmän suotuisa, mihin vaikuttivat vakauttamissopimuksen mukaiset maatalousratkaisut. Syyskuusta maaliskuuhun ravintomien indeksi nousi 6.9 % ja maaliskuusta joulukuuhun 3.9 %. Elinkustannusindeksi nousi siten seitsemän kuukauden aikana syyskuusta maaliskuuhun keskimäärin 1 %:n kuukausivauhtia. Sen sijaan huhtikuusta lähtien hintojen nousuvauhti alkoi selvästi hidastua. Vuoden 1968 yhdeksän viimeisen kuukauden aikana elinkustannusindeksin nousuvauhti jäi vain viidenneksen aikaisemmasta. Elinkustannusindeksi nousi tällöin keskimäärin 0.2 % kuukaudessa, mikä huomioonottaen vakauttamissopimukseen sisällyneet maatalousratkaisut merkitsisi alle 2 %:n vuosivauhtia. Tämä hintojen nousu oli siten suhteellisen hidasta, varsinkin kun muistaa sen, että 60-luvulla hinnat ovat nousseet keskimäärin 5 % vuodessa. Merkittävimmin kuluttajahintataso nousi niinä kuukausina, jolloin maataloustuotteiden tuottajahintoja ja kuluttajahintoja korotettiin. Sen lisäksi devalvaatio vaikutti voimakkaasti eräiden tuotteiden kuten polttoöljyn hintoihin, mikä näkyi myös välittömästi elinkustannusindeksin nousuna. Lukuunottamatta huhtikuuta, kesäkuuta ja syyskuuta, jolloin hintasäännöstely ja sidonnaisuuksien purkaminen ei ollut joko ehtinyt vielä vaikuttaa tai jolloin vakauttamissopimuksen mukaisesti jouduttiin korottamaan maataloustuotteiden hintoja, hintataso pysyi jopa hämmästyttävän vakaana. Tämä lienee johtunut siitä, että hintasäännöstely onnistui odotettua paremmin vuokrienkin osalta, vaikka hintasäännöstelyn pahimmat aukot ovat olleet juuri vuokrasäännöstelyssä. Vuokrahuoneistojen vuokrat

nousivat nimittäin vuonna 1968 keskimäärin vähemmän kuin osakehuoneistojen vuokrat ja omakotitalojen asumiskustannukset.

Hintatason nousun hidastuminen vuoden 1968 toisella puoliskolla merkitsi palkkojen ostovoiman säilymistä parempana kuin siinä tapauksessa, että inflaatio olisi jatkunut entisellä voimallaan. Ilman indeksisidonnaisuuksien purkamista ja tiukkaa hintasäännöstelyä reaaliansiot olisivat kertomusvuonna nousseet tuskin lainkaan. Sopimuskorotusten mukaiset reaali-palkat olivat vuoden lopussa 3.8 % korkeammalla tasolla kuin vuoden 1967 joulukuussa. On kuitenkin muistettava, että 9.6 %:n suuruiseen sopimuspalkkojen nimelliseen nousuun sisältyi vuoden alussa toteutettu 2.8 %:n indeksikorotus. Vuosikeskimääränä laskettuna reaali-palkkojen nousu sopimuskorotuksilla mitattuna oli 1 %. Liukumisen vuoksi keskituntiansiot nousivat huomattavasti enemmän. Koska elinkustannusindeksi nousi vuoden 1967 viimeiseltä neljännekseltä vuoden 1968 viimeiselle neljännekselle 6.6 % ja teollisuustyöntekijäin — miesten sekä naisten yhteenpainotetut — keskituntiansiot nousivat ennakkoarvion mukaan 12.7 %, olivat reaaliansiot tilastojen mukaan kertomusvuoden viimeisellä neljänneksellä peräti 5.7 % korkeammalla tasolla kuin vastaavana ajankohtana edellisenä vuonna. Tässäkin yhteydessä on kuitenkin muistettava, että mainittuun ansiotason nousuun sisältyy 2.8 %:n suuruinen indeksikorotus. Lisäksi tulokseen vaikuttaa luonnollisesti vertailuajankohdan valinta. Sen sijaan vuosikeskimääränä laskettuna keskituntiansioutilastot osoittavat 3.1 %:n reaaliansioiden nousua. Kun lisäksi otetaan huomioon työajan lyhenemisen vuosiansioita vähentävä vaikutus, joka lienee ollut noin 1.5 %, päädytään siihen, että teollisuustyöntekijäin reaalitytulot kasvoivat vuonna 1968 keskimäärin 1.5 % eli jonkin verran työn tuottavuuden nousua hitaammin.

Tukkuhintaindeksi nousi vuoden aikana 5.7 %.

«Järjestö-, valistus- ja opintofyö

Yleistä

Toimintakauden aikana on työehtosopimusrintamalla jouduttu kiinnittämään huomiota vakauttamissopimukseen. Tämän sopimuksen selvittämiseksi on käyty selostustilaisuuksissa eri puolilla maata. Vakauttamissopimukseen liittyvät hintakysymykset ovat olleet varsin keskeisinä valistusosaston työskentelyssä. Samoin työllisyyskysymys on antanut jälleen varsin paljon työtä. Se on myös ollut eräänä painopisteenä paikallisjärjestöjen työskentelyssä.

Toimintavuotena on jälleen selvitetty eheyttämiskysymystä, joka on ollut suuren mielenkiinnon kohteena. Nämä kaikki ovat sitoneet toimitsijavoimaa melkoisesti. Näin ollen tätä selvitystyötä tekemään on myös jouduttu pyytämään liittojen toimitsijoita.

Kurssitoiminta on muotoutumassa uusiin uomiin ja varsinkin paikallisten kurssien järjestelyjä on lisätty.

SAK on ollut tiiviissä yhteistyössä eri järjestöjen kanssa. Näistä mainittakoon mm. Kansanurheilun Keskusliitto, jonka kanssa on järjestetty erilaisia tilaisuuksia samoin kuin edellisenäkin toimintavuotena. Yhteistoimintaa on pyritty kehittämään, jotta saavutettaisiin harrastusosalalla entistä parempia tuloksia. Mm. lentopallotarjat ja pilkkikilpailut ovat olleet yhteisiä toimintakohteita.

Paikallisjärjestöt

Paikallisjärjestöt ovat toimineet niiden ohjeiden mukaan, joita kes-

kusjärjestöstä on annettu. Toimintavuoden aikana ovat paikallisjärjestöt joutuneet kiinnittämään työllisyyskysymykseen erityistä huomiota. Työllisyyskysymys on herättänyt paikallisjärjestöjen piirissä erittäin suurta arvostelua, sillä vakauttamissopimuksen mukaisesti työllisyyttä ei ole hoidettu niin hyvin kuin olisi pitänyt. Paikallisjärjestöt ovat pitäneet alueellisia kokouksiaan, joissa on kiinnitetty huomiota alueellisiin kysymyksiin sekä ennenkaikkea eri toiminnallisiin seikkoihin. Paikallisjärjestöjen työskentelyä on vaikeuttanut Varsinais-Suomen, Satakunnan sekä Oulun piirin alueella se, ettei niissä ole ollut SAK:lla piiritointisijaa. Keskustoimiston taholta on pyritty järjestämään alueiden hoito niin hyvin kuin se on ollut mahdollista. Paikallisjärjestöjen toimintaan ovat liittyneet luettelomaisesti mainittuna työllisyyskysymykset, kurssit, rauhantyö, selostustilaisuudet, hintakysymys, juhlat, erilaatuiset edustukset useissa järjestöissä jne.

Alueelliset työllisyyskokoukset

Syyskaudella, järjestettiin alueellisia talous- ja työllisyyspolitiikkaa koskevia kokouksia. SAK:n työvaliokunnan päättämien ohjeiden mukaisesti kävivät SAK:n edustajat valtiovallan luona selostamassa talous-, työllisyys- ja hintapoliittisia kysymyksiä. Näiden toimenpiteiden jälkeen maakunnassa pidettiin tilaisuuksia, joissa kosketeltiin työllisyyttä ja siitä johtuvia ongelmia. 22. 9. — 13. 10. välisenä aikana järjestetyt

kokoukset onnistuivat hyvin. Näihin tilaisuuksiin SAK lähetti pääalustajat. Niissä käsiteltiin käytännön toimenpiteitä maakunnallisten työllisyyskysymysten hoitamista lyhyellä sekä pitemmällä tähtäyksellä. Osanottajina kokouksiin osallistuivat paikallisjärjestöjen edustajat sekä suurimmat ammattiosastot. Näin saavutettiin varsin selvä kuva vallitsevasta työllisyysstilanteesta. TVH ja eri kunnat olivat lähettäneet edustajiansa selvittämään heidän erikoisongelmiaan. Työllisyysviranomaiset olivat myös kiitettävällä tavalla mukana näissä kokouksissa ja selostivat niitä myönteisiä ja kielteisiä puolia, joita työllisyyskysymyksen hoitamisessa esiintyy heidän taholtaan.

Hintavalvonta

Työvaliokunnan antamien ohjeiden mukaisesti valistusosasto lähetti liitoille sekä ammatillisille paikallisjärjestöille kirjelmän, jossa kosketeltiin erityisten elinten asettamista hintavalvontaa suorittamaan. Näitä hintavalvontaelimiä onkin perustettu toimintavuoden aikana varsin monia eri puolille Suomea. Paikallisjärjestöt ovat kantaneet erittäin suuren vastuun näiden hintavalvontaelimien perustamisesta ja toimintaan saattamisesta. Hintavai vonta viranomaiset ovat olleet myötävaikuttamassa neuvoi llaan miten ja minkälaisin mahdollisuuksin voidaan työskennellä valvonnan hoitamisessa. Samoin on pyritty valvomaan vuokria ja tässäkin mielessä lähetetty kaavakkeita eri järjestöille, jotta nämä voisivat tiedoittaa mahdollisista rikkomuksista. Toimintavuoden aikana ei vielä saatu selvää kuvaa siitä, millä tavoin valvonta on vaikuttanut estävästi mahdollisiin hintojen korotuksiin. Yhteisenä piirteenä hintavalvonnan osalta voitaneen todeta, ettei meillä ole valtiovallalla tarpeeksi tehokasta hintavalvontaorganisaatiota, joka voisi riittävässä määrin puuttua hintarikkomuksiin.

Paikallisjärjestöjen neuvottelupäivät

Paikallisjärjestöjen yhteiset neuvottelupäivät pidettiin 14–15 päivinä syyskuuta. Neuvottelupäivillä luotiin toimintaohjelmaa seuraavaa toimintavuotta varten. Esillä olivat hintavalvontakysymykset, työllisyyskysymykset ja kurssitoiminta. Yksityiskohtaisesti käsiteltiin toimintasuunnitelma ja se hyväksyttiin kokouksessa. Tämän toimintasuunnitelman puitteissa toimittiin syyskausi ja sen loppuosa toteutetaan kevätkaudella. Paikallisjärjestöjen neuvottelupäivien yhteydessä oli nais- ja nuorisjärjestöjen edustajien yhteiset neuvottelut.

Vappujuhlat

Vappujuhlien osalta annettiin paikallisjärjestöille yleisohjeet. Näissä tähdennettiin yhteisten juhlien järjestämisen merkitystä.

Piiritoimistot

Piiritoimistoja on ollut seuraavilla paikkakunnilla: Rovaniemellä, Varkaudessa, Jyväskylässä, ja Lappeenrannassa. Niissä toimistoissa, joissa on yhteiset toimintatilat muiden järjestöjen kanssa, on voitu toimintaa hoitaa ainakin puhelinpalvelun osalta paremmin kuin niissä toimistoissa, joissa toimitsijan matkalla ollessa ei ole ketään saapuvilla.

Järjestöjaostot

Järjestöosaston kokoonpano on ollut seuraava: Ahti Fredrikson puheenjohtajana, Simo Elomaa varapuheenjohtajana, Leo Piitulainen sihteerinä sekä jäseninä Eero Lehtonen, Uuno Lehtonen, Unto Keijonen, Pentti Savolainen ja Sulo Ronkainen.

Opinto- ja koulutustoiminta

Opinto- ja koulutustoiminnan organisatorinen rakenne on kertomusvuoden aikana ollut pääpiirteissään sama kuin aikaisempina vuosina. Kertomusvuonna on ollut havaittavissa jäsenistön osallistumisaktiivisuuden huomattava kasvu keskusjärjestön kursseille. Tämä on merkinnyt enenevää painetta erityisesti Ammattiyhdistysopiston käytössä. Osallistumisaktiivisuuden kasvu on ollut niin suuri että myös koulutustoiminnan organisaatiota joudutaan lähiaikoina tekemään muutoksia. Kerto-

musvuoden aikana on opiskelupainetta pyritty suuntaamaan erityisesti paikalliseen koulutukseen. Tämä on merkinnyt ammatillisten paikallisyhteisöjen koulutustoiminnan aktiivisesta sekä lisääntyvää yhteistyötä Työväen Sivistysliiton kanssa. Tästä on konkreettisenä osoituksena SAK:n oma kirjekurssi/opintokerhoaineisto "Uudistuva ammattiyhdistysliike".

Koulutusjaosto

Koulutusjaoston puheenjohtajana on toiminut Veli Lehtinen varapuheenjohtajana Antti Heikkilä ja muina jäseninä Vieno Björkman, Juhani Hietanen, Risto Koskinen, Unto Luhtasaari, Holger Nieminen, Heikki Pikkarainen, Helvi Raatikainen sekä asiantuntijajäsenenä Olavi Hurri. Sihteerinä on toiminut Tuulikki Kannisto. Koulutusjaosto kokoontui kertomusvuoden aikana yhteensä 7 kertaa.

Kurssit ja muut koulutustilaisuudet

Seuraava taulukko esittää SAK:n kurssi- ja muut koulutustilaisuudet kertomusvuoden aikana:

Kansanopisto- ja kansankorkeakoulukurssit

Kurssi	Kurssiaika	Osallistujamäärä
Ammattiyhdistysopiston vuosik.	—27. 4.	49
Kielikurssi	4. 6.— 1. 7.	21
I kesäkoulu	4. 8.—31. 8.	22
H	a	30
III "	a	15
IV	a	15
XXIII luottamusmieskurssi	3. 11.—30. 11.	41
Pohjolan Opiston vuosikurssi	—27. 4.	35
	Yht.	228

Muut kurssit ja seminaarit

Kurssi	Kurssiaika	Osallistujamäärä
"Nuoriso ja yhteiskunta"	20. 1.—21. 1.	40
Bioteknologian kurssi	26. 1.—28. 1.	25
Työntutkimuskurssi	3. 3.— 9. 3.	35
Toimitsijaseminaan	10. 3.—16. 3.	31
Puheenjohtajien ja sihteerien kurssi	17. 3.—23. 3.	54
Rahastonhoitajien kurssi	17. 3.—23. 3.	43
MTM-kurssi	21. 3.—27. 3.	12
"Nuoret ja TES-politiikka"	20. 4.—21. 4.	74
"Ay-liikkeen nuorisotoiminta"	11. 5.—12. 5.	36
Johtamistaidon seminaari	20. 5.—22. 5.	23
Urakkahinnoittelukurssi	23. 6.—29. 6.	30
Ay-naisten opintoviikko	11. 8.—17. 8.	20
Skandinaavinen kesäkoulu	11. 8.—24. 8.	42
Luottamusmieskurssi	28. 9.—29. 9.	78
Palkkaustekniikan seminaari	30. 9.— 1. 10.	40
Järjestötehtävien kurssi	7. 10.—12. 10.	37
Työntutkimuskurssi	13. 10.—19. 10.	25
Ay-naisten sosiaalipäivät	5. 10.— 6. 10.	70
Nuorten ohjelmaohjaajakurssi	13. 10.— 9. 10.	19
Yht.		734

Muut koulutustilaisuudet

Kurssi	Kurssiaika	Osallistujamäärä
Naisten neuvottelu- ja opintopäivät	13. 1.—14. 1.	45
Toimitsijapäivät	— 7. 2.	107
Hiihtolomaleiri	26. 2.— 2. 3.	78
Toimitsijapäivät	19. 3.	50
	4. 4.	115
Naisten retkeilypäivät	24. 8.—25. 8.	300
Paikallisjärjestöjen neuv.-päivät	14. 9.—15. 9.	308
Nuorten retkeilypäivät	2. 11.— 3. 11.	448
Yht.		1 451

Alue- ja paikallinen koulutustoiminta

Pääasiallisesti SAK:n piiriasiamiesten, muiden toimitsijain ja paikallisten luottamushenkilöiden yhteistyönä järjestettiin ilta- ja viikonloppukursseja seuraavasti:

Aihe	Kurssien lukumäärä	Osanottajamäärä
Naistoiminta	50	858
Taloudelliset aiheet	41	2 251
Ammattiyhdistystieto	53	2 666
Luottamusmiestehtävät	23	494
Järjestötehtävät	25	591
Työlainsäädäntö	45	1 665
Muut aiheet	45	1 049
Yht.	282	9 574

Yhteenveto

Koulutustilaisuuden luonne	Kurssien lukumäärä	Osanottajamäärä
Kansanopisto- ja kansan-		
korkeakoulukurssit		228 (180)
Muut kurssit ja seminaarit	19	734 (364)
Muut koulutustilaisuudet		1 451 (1593)
Alue- ja paikallinen koulu-		
tustoiminta	282	9 574 (8796)
Yht. 317	Yht. 11 987	(10906)

Luentotoiminta

SAK:n toimihenkilöt ovat osallistuneet ammattiosastojen, paikallisten järjestöjen ja työväenliikkeen muiden järjestöjen luento- ja juhlatilaisuuksiin. Ammattikoululuentoja on kertomusvuonna pidetty n. 20 ammattikoulussa yhteensä n. 7 000 oppilaalle. Myös kansalaiskouluissa ja muissa oppilaitoksissa on järjestetty ay-Mikkettä esittäviä luentoja.

Opintokerho- ja kirjeopiskelu

Kertomusvuoden aikana on kiinnitetty erityistä huomiota opintokerhotoiminnan aktivoimiseen. Syksyllä valmistui SAK:n oma kirjekurssi/opintosuunnitelma "Uudistuva ammattiyhdistysliike", joka on markkinoitunut erittäin hyvin. Syksyllä perustettiin TSL:oon toimikunta, jonka tehtävänä on ay-liikkeen opintokerhotoiminnan kehittäminen. Toimikunnassa on mukana SAK:n ja sen jäsenliittojen edustajia.

Toimintakauden 1967–1968 aikana TSL:ssa oli kaikkiaan 2 205 opintokerhoa, joissa opiskelijoita yhteensä 24 459. SAK:n ja sen alaisten liittojen opintokerhomäärä oli 190 ja niissä opiskelijoita 2 043.

Opintokerhotoiminnan aktivoimiseksi tehty työ ei näy vielä toimintakauden 1967–1968 luvuissa. Perusjärjestöjen aktiivisuus oman opintotoiminnan kehittämiseksi näyttää kuitenkin olevan selvästi nousussa.

SAK:n jäsenliittojen koulutustoiminta

Jäsenliittojen koulutustoiminta on kertomusvuonna ollut ruhsasta ja

monipuolista. Kurssien ja osallistujien lukumäärä on monissa jäsenliitoissa moninkertaistunut. Järjestötehtävä- ja luottamusmieskurssit ovat olleet yleisimmät.

Ammattiyhdistysopisto

Kertomusvuoden aikana järjestettiin 7 kuukautta kestävä vuosikurssi ja 6 neljän viikon kansankorkeakoulukurssia, joista neljä kesäkoulua, yksi luottamusmieskurssi ja yksi kielikurssi. Vuoden 1968 aikana järjestettiin yhteensä 81 kurssia, joiden yhteinen osallistujamäärä oli 3 827 henkilöä. Ammattiosastojen retkille opistoon osallistui 910 henkilöä. Ulkomaisia vieraita kävi 224. Kansanopistokurssit käsittivät 200 henkilöä. Yhteensä 5161 henkilöä osallistui Ammattiyhdistysopiston eri tilaisuuksiin.

Kurssivuorokaudet jakautuivat seuraavasti:

- vieraita kursseja 10 055 vuorokautta
- kuukauden kestäviä kansankorkeakoulukursseja 4 452 vuorokautta
- vuosikurssi 7 482 vuorokautta
- retkeläiset ja ulkomaalaiset vieraat 1 134 vuorokautta

Yhteensä kurssivuorokausia kertyi kertomusvuoden aikana 23 123.

Hallinto ja henkilökunta

Ammattiyhdistysopiston esimiehenä ja johtokunnan puheenjohtajana on toiminut Sulo Penttilä, varapuheenjohtajana Jaakko Viitasaari ja muina jäseninä Helvi Raatikainen, Aapeli Lankinen, Kerttu Vainio,

Erkki Salomaa, Onni Koski, Olavi Hurri, Eemil Strand sekä asiantuntijajäsenenä Matti Pyhälä. Varajäseninä ovat olleet Vieno Björkman, Jouko Salminen, Sulo Maanonen, Juhani Hietanen, Bo Wingqvist, Toivo Ranta, Viljo Järvinen ja Matti Ojala. Opiston vt. johtajana toimi 31.5. saakka Pentti Aho ja va. johtajana 1.6. alkaen Eemil Strand. Apulaisjohtajana toimi 31.8. saakka Kerttu Lamminen ja 1.9. alkaen Seija Strand. Muina vakinaisina opettajina ovat toimineet fil.kand. Anja Oksanen ja yht.kand. Markku Säiniö.

Pohjolan Opisto

Seitsemän kuukautta kestävänsä kansanopistokurssin lisäksi kertomusvuoden aikana Pohjolan Opistossa järjestettiin 76 koulutus- ja muuta tilaisuutta, joiden yhteinen osallistujamäärä oli 2 821. Ammattiyhdistysliikkeen tilaisuuksia oli 15 ja niiden osallistujamäärä 915. TSL:n tilaisuuksia oli 3 ja niiden osallistujamäärä 43.

Pohjolan Opiston johtokuntaan ovat kertomusvuoden aikana kuuluneet Niilo Hämäläinen, Aarne Happonen, Arvi Hautamäki, Olavi Hurri, Unto Luhtasaari, Kalle Pirttijärvi, Veikko Mäki sekä opiston johtaja Reino Pienimäki.

SAK:n Kuntokeskus

Kuntokeskuksen toiminta on kertomusvuonna vilkastunut entises-

tään. Sen merkitys SAK:n koulutus-toiminnan osana on oivallettu ja lähes kaikkiin Kiljavalla pidettyihin kursseihin on kuulunut testauksia, kuntoliikuntaa ja luentoja. Kuntokeskuksessa järjestetyissä tilaisuuksissa on ollut vuoden aikana yhteensä 7 866 kirjattua osanottajaa. Retkikuntien käynnit, sekä ottelujen ja kilpailujen katsojemäärä huomioden voidaan todeta Kuntokeskuksen tutustuneen runsaasti yli 10 000 henkeä.

Kuntokeskuksen johtokunta on melkein koko kertomusvuoden toiminut Ammattiyhdistysopiston johtokunta. 16.12. kokouksessaan SAK:n työvaliokunta valitsi Kuntokeskuksen johtokuntaan puheenjohtajaksi Ahti Fredriksonin ja jäseniksi Emil Strandin, Matti Ojalan, Veikko Kansikkaan, Matti Kivistön, Sakari Montosen, Rauno Kousan, Raili Pakarisen ja Mauno Ahosen, sekä Tauno Salaman Kansanurheilun Keskusliitosta. Johtokunta on kokoontunut kahdeksan kertaa ja käsitellyt 77 asiaa.

Kuntokeskuksen johtajana on toiminut Mauno Ahonen, Myynti- ja mainosasioiden hoitajana Raili Pakarinen, toimistoapulaisena Raili Karonen ja siivoojana Sirkka Jyrkänne. Kertomusvuoden aikana on tehty päätös toimimiehen palkkaamisesta yhdessä Ammattiyhdistysopiston kanssa.

Kuntokeskuksessa on järjestetty vuoden aikana tilaisuuksia seuraavasti:

Varsinainen kurssitoiminta:		
Kuntolomakursseja	osanottajia	164
Kuntovoimisteluoohjaajakurssi	"	23
Satunnaisia liikuntatilaisuuksia:		
Hiihtokilpailuja	"	414
Järjestöjen tilaisuuksia	"	949
Muita tilaisuuksia:		
Asiakkaiden tilaisuuksia	"	733
Asiakkaiden kursseja	"	3161
Yksityisiä henkilöitä	"	1446
	Yhteensä	7866

Kuntotestauksia on vuoden aikana suoritettu 1017.

Kuntokeskuksen liikuntatilojen kasvava käyttö osoittaa sen muodostuneen ympäristön työpaikkaliikunnan ja urheiluelämän tukikohdaksi. TUL:n hiihtomestaruuskilpailut sekä useat mestaruussarjatasen ottelut osoittavat laitoksen sopivaksi myös kilpaurheilukäyttöön.

Kuntokeskuksen muusta toiminnasta voidaan mainita luentotoiminta sekä lehtikirjoitukset ja kunto-ohjelmien julkaiseminen ay- ja päivälehdissä. Kaikille kävijöille on tarjolla sopivia kunto-ohjelmia ja -välineitä, joiden käyttöön on opastettu.

Naisjaoston toiminta

Paikallisjärjestöjen naisjaoston toiminnalle on kertomusvuonna antanut leimansa uusien työmuotojen soveltaminen ja ajankohtaisten ongelmien käsittely sekä naisjaostojen kokouksissa että muissa valistustilaisuuksissa. Naisten toiminnan tehostamiseksi ja yhteisten linjojen löytämiseksi pidettiin kertomusvuoden alussa, tammikuun 13–14 päivinä naisjaostojen edustajien työkokous Kiljavan Kuntokeskuksessa. Samalla selviteltiin toiminnan muotoja paikkakunnallisiin oloihin sopeutuviksi. Tähän työkokoukseen osallistui kolmenkymmenen naisjaoston edustajaa. Varsinaisille naisjaostojen neuvottelupäivillä syyskuun 14–15 päivinä Kiljavan Ammat-

tiyhdistysopistossa osallistui setsemänkymmentäviisi naisedustajaa.

Eri paikallisjärjestöjen alueella järjestettiin ammattiyhdistysnaisille terveyspäiviä, joitten keskeisimpinä luenjoina olivat: henkilökohtainen hygienia työssä ja kotona, verisuoni- ja sydäntaudit, terveellinen arkiruoka, sairausvakuutus, työelämässä olevan naisen kuntoliikunta, lääketeollisuudesta ja lääkkeitten käytöstä ja työturvallisuus. Terveyspäivien sarja alkoi Mikkelissä huhtikuun 6–7 päivinä. Osanottajia oli sata henkeä eri naisjaostoista: Jyväskylästä, Pieksämäeltä, Orimattilasta, Varkaudesta, Haapakoskelta ja Lappeenrannasta. Kotkan naisjaoston järjestämille terveyspäiville osallistui Karhulan, Kuusankosken ja Inkeröisten edustajia huhtikuun 24 päivänä, edustajia oli kolmekymmentäviisi henkeä. Tampereen työväentalolla huhtikuun 28 päivänä pidettyyn tilaisuuteen osallistui kahdeksänkymmentä henkeä Lahdesta, Nokialta T^a Forssasta, Tampereen AP:n naisjaoston huolehtiessa kaikista järjestelyyn liittyvistä toimenpiteistä. Suur-Helsingin kaksipäiväisille terveyspäiville lokakuun 12–13 päivinä osallistui yhteensä kuusikymmentä ammattiyhdistysnaisista. Imatran AP:n naisjaoston yhteisvoimin järjestetyille terveyspäiville marraskuun 2–3 päivinä oli saapunut osanottajia kahdeksänkymmentä.

Ammattiyhdistysnaisten opintoviikolle 11–17. 8. eri ammattiliitot lähettivät kaksikymmentä osanottajaa.

Perinteelliset ammattiyhdistysväen retkeilypäivät pidettiin Pohjolan Opistolla elokuun 24–25 päivinä. Osanottajamäärä merkittiin kolmeksisadaksi.

Ammattiyhdistysnaisten sosiaalipäivät pidettiin Kiljavan Ammattiyhdistysopistolla lokakuun 5–6 päivinä. Osanottajia oli seitsemänkymmentäyksi eri ammattiliittojen valitsemina. Luentoaiheina käsiteltiin naisten yötyökysymystä, työturvallisuutta ja eläkekysymystä.

Jokainen naisjaosto on järjestänyt kokouksia ja luentotilaisuuksia ammattiyhdistysliikkeen ajankohtaisista kysymyksistä erikseen: näitä tilaisuuksia on ollut yhteensä viisikymmentä, joitten osanottajamäärä oli 858.

Kertomusvuoden aikana on edelleen pyritty kiinnittämään huomiota myös kotitaloudellisen neuvonnan tehostamiseen ammattiyhdistysnaisten keskuudessa. Tämän neuvontatyön piiriin kuului niin ruokatalouteen kuin kodin yleiseen taloudenpitoonkin liittyviä luentoja ja kursseja. Kotineuvontaliiton johdolla näitä kursseja pidettiin kuusitoista, kolmensadankuudenkymmenenyhdeksän ammattiyhdistysnaisten saadessa tarpeellisia ohjeita kotinsa ja taloutensa hoidossa.

Kaiken edellisen lisäksi jaostot ovat omilla alueillaan järjestäneet myös retkiä, käyneet tutustumassa toisten paikkakuntien teattereihin, osallistuneet monille Työväen Sivistysliiton kursseille saaden opastusta opintokerhotyössä ja ylläpitäneet harrastusta paikkakuntansa yhteiskunnallisiin ja sivistyksellisiin rientoihin.

Kertomusvuoden aikana SAK:n naisjaosto järjesti matkan Lappiin ja Pohjois-Norjaan 28. 7.-6. 8. välisenä aikana. Tällä onnistuneella ja monia elämyksiä antaneella matkalla oli mukana kaksikymmentäyhdeksän ammattiyhdistysnaista eri paikallisjärjestöistä.

SAK:n naisjaoston puheenjohtajana on kertomusvuoden aikana toiminut Sylvi Katajainen ja varapuheenjohtajana Kerttu Vainio: jäseninä ovat olleet Greta Bäckman, Elin Eskman, Raija Hanskala, Rakel Matvejeff, Kirsti Rahikka ja Irene Yrjälä. Naisjaoston sihteerinä on ollut SAK:n naissihteeri Helvi Raatikainen. Paikallisjärjestöjen naisjaostojen toimintaa on ohjannut toimitsija Vieno Hämäläinen.

Nuorisovaliokunnan toiminta

SAK:n nuorisovaliokuntaan ovat kuuluneet seuraavat henkilöt: Antero Mäki puheenjohtajana, Matti Ojala varapuheenjohtajana sekä muina jäseninä Pekka Heinonen, Karl Eriksson, Toivo Ranta, Topi Tolvanen, Veikko Behm ja Tuulikki Kannisto, joka toimi valiokunnan sihteerinä. Valiokunnalla oli kolme alajaostoa; työehtosopimusjaosto, lakijaosto sekä ohjelmajaosto. Valiokunta piti seitsemän kokousta kertomus-

vuoden aikana ja pöytäkirjapykälää kertyi 60.

Valiokunta järjesti seuraavat kurssit vuoden aikana: Nuoriso ja yhteiskunta 20-21.1., johon osallistui 37 henkilöä, Pohjolan Opiston kurssi 11-12. 5., osallistujia 32. Ohjelmaohjaajakurssi 13-19.10., osallistujia 18. Lisäksi huhtikuun 20-21. päivinä järjestettiin nuorten työehtosopimusseminaari, osallistujia 74, ja paikallisjärjestöjen neuvottelupäivillä syyskuussa oli mukana 31 nuorisojaoston edustajaa.

Peeran majalla järjestettiin hiihto- ja lomakurssi huhtikuussa, osallistujia 16. Ammattiyhdistysnuorten leiri pidettiin Kuusamossa KUK:n omistamalla alueella yhdessä KUK:n ja TUL:n kanssa. Osallistujia oli 120. Leiri oli 30. 6.-7. 7. välisenä aikana. Ammattiyhdistysnuorten retkeilypäivien järjestelyistä huolehti Jyväskylän Ammatillinen Paikallisjärjestö yhdessä nuorisovaliokunnan kanssa. Päivät olivat 2-3.11., osallistujia 450.

Vuoden kolmen ensimmäisen kuukauden aikana järjestettiin vapaavilmainen kuvaamataidekilpailu, jossa sarjoina olivat valokuvat, diat, grafiikka, öljy- ja vesiväriyöt ja veistokset. Kilpailuun osallistui yhteensä 344 erillistä työtä.

Ammattiyhdistysnuorten nelihenkinen nuorisovaltuuskunta osallistui Itämeren viikon aikana järjestettyyn nuorisoleiriin DDR:ssä heinäkuussa sekä marraskuussa valiokunnan edustajat vierailivat Neuvostoliitossa.

Nuorisovaliokunta jätti sosiaalimi-

nisteri Tieksolle lausunnon nuorten asuntopoliittisista kysymyksistä toukokuussa.

Ammattiyhdistysnuorten toimintaa on vuoden aikana esitelty sekä radiossa että television 2-ohjelmassa.

Vuoden aikana painatettiin 3 x 20.000 kpl toimintatapahtumia esitteleviä esitteitä sekä KUK:n kanssa yhdessä leiriesite.

Paikallisia nuorisajaostoja oli toiminnassa 28.

42 lentopallojoukkuetta ratkoi ammattiyhdistysnuorten esitystaidollisten kilpailujen ohessa lentopallomestaruuksia.

SAK:n ruotsinkielinen sihteeristö

SAK:n jäsenliitoissa on sihteeristön arvion mukaan n. 10 % ruotsinkielisiä jäseniä SAK:n kokonaisjäsenmäärästä.

SAK:n ruotsinkielinen sihteeristö kokoontui vuoden 1968 aikana 8 kertaa. Sihteeristön puheenjohtajana on toiminut Olavi Saarinen SAKrsta, sihteeristön jäsenenä ovat olleet seuraavat henkilöt: Carl Sundberg Rakenustyöläisten Liitto, Runar Wirrtanen Metallityöväen Liitto, Martin Backman Kansan Sivistysliitto, 1.11 asti, 1.11 lähtien Risto Koskinen Rakenustyöläisten Liitto» Ahti Fredriksson SAK, Raimo Lindell Rautatieläisten Liitto ja Nils Westerberg Suomen Työläisliitto. Sihteeristö toimi alkuvuoden ilman toimitsijaa. Sihteeristön kokopäivätoimiseksi sihteeriksi ja toimitsijaksi valittiin 15. 4.1968 lähtien Risto Laakkonen.

Perinteellinen Skandinaavinen kesäkoulu pidettiin Ammattiyhdistysopistossa elokuun 11–24 päivien välisenä aikana, Kurssille osallistui yhteensä 38 osanottajaa, joista 15 Suomesta, 9 Ruotsista, 9 Tanskasta ja 5 Norjasta. Osanottajat koostuivat SAK:n jäsenliittojen ruotsinkielisistä jäsenistä ja SAK:n jäsenliittojen pohjoismaisista veljesliittojen jäsenistä. Sihteeristö on saanut pohjoismaisen toiminnan edelleen kehittä-

miseen liitoilta merkittävää apua.

Pohjoismaiden ay-liikkeen jäsenet ja liitot ovat suunnilleen samanlaisien ongelmien edessä kuin meidänkin ay-liikkeemme, mutta etenkin Ruotsin LO:n pitkälle kehitetystä suunnittelu- ja tutkimustoiminnasta on ollut suurta hyötyä koko SAKLaiselle ay-liikkeelle.

Sihteeristö on kiinnittänyt huomiota alueellisen ja paikallisen koulutuksen aktivoimiseen. Sihteeristö järjesti ay-perustiedon viikonloppukurssit Hangossa, Vaasassa ja Karjaalla, joiden yhteinen osanottajamäärä oli 64.

Sihteeristö osallistui ay-viikon tilaisuuksiin, joita järjestettiin sihteeristön toiminta-alueella kolme. Loivissa, oli puhujana SAK:n sihteerit Ahti Fredriksson, sihteerit Carl Sundberg; Vaasassa Ruotsin LO:sta, toimitsija Lars Westerberg ja Pohjassa Risto Laakkonen. Sihteeristö on pyrkinyt luomaan edellytykset niiden liittojen pohjoismaiselle yhteistyölle, joilla sitä ei vielä ole ollut.

Sihteeristön toiminta-alueella oli toiminnassa 13 paikallisjärjestöä joiden tilaisuuksiin ja kokouksiin sihteeristön sihteerit on osallistuneet.

Sihteeristön aikaisempi sihteerit ja Työläisintön toimitsija Nils Westerberg menehtyi vuoden 1968 joulukuussa auto-onnettomuudessa saamiinsa vammoihin.

Tiedotustoiminta

SAK:n tiedotustoiminnassa on ylläpidetty välittömiä yhteyksiä lehdistöön, radioon ja televisioon. "SAK tiedottaa"-monisteilla on toimitettu uutisia ja informaatiota lähes päivittäin joukkotiedotusvälineille. Lehdistön, radion ja tv:n uutis- ja ajankohtaistoimituksiin onkin saatu varsin hyvät kontaktit joukkotiedotusvälineiden mielenkiinnon jatkuvasti lisääntyessä työmarkkinatapahtumia kohtaan. Sen sijaan radion ja tv:n otsikko-ohjelmien suhteen ammattiyhdistysliike on edelleen — vaikka

vähäistä paranemista on tapahtunutkin — saanut tyytyä vain muutama ohjelmiin.

Kaksi vuotta aikaisemmin tehdyn suunnitelman jatkamiseksi on tiedotusosaston toimesta järjestetty edelleen perusjärjestöjen tiedotustoiminnan kehittämiseksi lyhyitä kursseja eri paikkakunnilla. Järjestäjinä ovat olleet ammatilliset paikallisjärjestöt. Tällaisia kursseja 1—3 illan pituisina järjestettiin kertomusvuonna 11 paikkakunnalla osanottajamäärien vaihdellessa 6—28:aan. Ammattiyhdistysopiston eri kurssien ohjelmaan on sisällynyt myös tiedotus- ja suhdetoimintaa sekä sanomalehtikirjeenvaihtajan tehtäviä esitteleviä luentoja.

Tiedotusjaostoon, joka, samalla toimii Palkkatyöläisen toimitusneuvostona ovat kuuluneet V. S. Montonen puheenjohtajana, Martti Nieminen varapuheenjohtajana sekä jäseninä Antti Hietanen, Erkki Ikäheimonen, Yrjö Karisalmi, Pentti Kinha, Reijo

Korhonen ja Arvo Vallin. Tiedotusjaoston sihteerinä on toiminut Elsa Aaltonen.

Julkaisutoiminta

SAK:n äänenkannattaja Palkkatyöläinen ilmestyi kerran viikossa kertomusvuoden aikana 48 numeroa. Sen lisäksi julkaistiin joka toinen viikko, kesäkuukausia lukuunottamatta, 1-sivuista Löntagaren liitettä ruotsinkielisenä. Lehti ilmestyi 8-sivuisena 9, 12-sivuisena 32, 16-sivuisena 8 ja 24-sivuisena kerran. Lehden painosmäärä on pysynyt kertomusvuoden osalta lähes muuttumattomana, sen sijaan Löntagarenin painosmäärä väheni puolella eräiden liittojen ryhdyttyä julkaisemaan omien lehtiensä yhteydessä ruotsinkielisiä artikkeleita ja uutisia.

Lehden päätoimittajana toimi Erkki Ikäheimonen ja toimitussihteerinä Elsa Aaltonen.

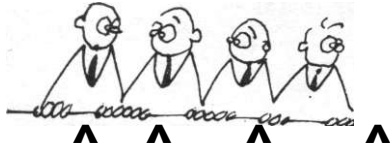
Työehto- ja sosiaalipoliittiset kysymykset

Vuosi 1968 oli kolmivuotissopimusten viimeinen vuosi. Vuodenvaihteessa 1967/1968 päättäneet yksi- ja kaksivuotiset työehtosopimukset solmittiin satamatyöntekijäin sopimusta lukuunottamatta ilman avointa työselkkausta. Satama-alalla, missä tärkeimmät kiistat koskivat työaika-järjestelyä (lauantaivapaata) ja 8 tunnin takuupalkkaa, johtivat erimielisyydet lakkoon. Hotelli- ja ravintola-alalla syntyi sopimus vasta uhkavaatimuksen esittäminen jälkeen.

Syksyllä 1968 ja vuodenvaihteessa 1968/69 solmittujen työehtosopimusten taloudelliset ja sosiaaliset etuisuudet määräytyivät 27.3.1968 solmitun Liinamaa-sopimuksen perusteella. Työehtojoaston toimesta järjestettiin 24.5.1968 liittojen työehtosopimusasioita hoitavien edustajien neuvottelukokous, jossa sovittiin yhteisistä tavoista, jotka liittojen tulisi ottaa 16 pennin lisäksi neuvottelu-kohteiksi vuoden 1969 työehtosopimuksia uudistettaessa. Kokous suosittelee mm. seuraavia tavoitteita: 1) Paikkakuntakalleusluokittelun osalta tulee noudattaa valtioneuvoston viimeksi vahvistamaa luokitusta siihen asetuksella n:o 177/14.4.-68 tehtyine muutoksineen. Sopimuskohdan sanonnaksi suositeltiin: "Paikkakuntakalleusluokitteluna noudetaan kulloinkin voimassa olevaa sosiaaliministeriön tai valtioneuvoston vahvistamaa luokitusta". 2) L-sopimuksen mukaisesti tulisi työehtosopimukseen sisällyttää määräykset ammattiliittojen jäsenmaksujen perimisestä tilinmaksun yhteydessä ja vapaa-ajan vakuutuksesta. 3) SAK:n valtuuston viime kokouksen päätökseen viitaten, joka koski erilaisten

työliikkeiden eli "komennusfirmojen" kuten siivous- ja vartioimisliikkeiden tunkeutumista teollisuuteen, kuntien ja valtion virastoihin jne. syrjäyttäen vakinaista työvoimaa, esitettiin työehtosopimukseen seuraavaa sanontaa: Mikäli työnantaja suunnittelee muutoksia tämän työehtosopimuksen X §:n soveltamisalassa, jotka voivat johtaa erityisen työvoiman muutoksiin ja töiden siirtämiseen työehtosopimuspiirin ulkopuolelle suoritettavaksi, on asiasta ennen suunnitelmien toteuttamista neuvoteltava pääluottamusmiehen kanssa ja ellei näissä neuvotteluissa saavuteta yksimielisyyttä, alistettava riita-asia liittojen ratkaistavaksi. Niin kauan kuin asia on ratkaisematta, ei em. suunnitelmia saa panna käytäntöön." 4) Koska keskusliittojen työajan lyhentämissopimuksessa sen paremmin kuin liittojenkaan työehtosopimuksissa ei ole määritelty kolmen vapaan aaton, pääsiäisen, juhannuksen ja joulun aaton aikana mahdollisesti tehtävän työn korvauserusteita, on sopimukseen syytä ottaa niitä koskeva erillismääräys, jolloin ne olisi rinnastettava pyhäpäivinä, vappuna tai itsenäisyyspäivänä tehtyyn työhön, eli 100 %:lla korvattavaksi. 5) Kun työehtosopimuslaki muuttui 1.2.1968, saattavat sen sisältämät sairausajan korvaamista koskevat määräykset eräissä tapauksissa olla edullisemmat kuin työehtosopimusten, joka on syytä huomioida työehtosopimuksia uusittaessa.

Kaikki työehtosopimukset tehtiin yksivuotisinä ja vuodelle 1969 palkka- ja sosiaalisten määräysten osalta L-sopimuksen mukaisina. Tämä merkitsi sitä, että vuoden 1968 työehto-

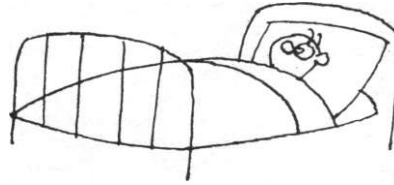
sopimusten edellyttämä indeksikorotus työehtosopimusten mukaan olisi ollut se, kuinka paljon elinkustannusindeksi marraskuusta 1967 marraskuuhun 1968 kohosi yli 4 % ja tänä aikana oli elinkustannusindeksin kohoaminen 6,4 %, luovuttiin täten 2,4 %:n palkankorotuksesta. Solidaarisen palkkapolitiikan linjaa noudattaen korotettiin palkkoja vuoden 1969 alusta 16 p/t kuukausipalkkaisten saadessa vastaavan kuukausipalkan korotuksen ja valtion virkamiesten tämän lisäksi menettelytapalain mukaisesti määritellyn lähtötasoko[^]rotuksen tämän vuoden osuuden. Niiden työehtosopimusten piirissä, missä se ei aikaisemmin ollut tapahtunut siirryttiin nyt uuteen paikkakuntakalleusluokitukseen. Joissakin erillisissä tapauksissa se saattoi merkitä jopa 4–8 %:n palkankorotusta, mutta kunkin sopimuksen piirissä ja varsinkin koko sopimuskentässä sen merkitys oli olematon, koska paikkakuntakalleusluokitus sovittiin sovellettavaksi siten, että jos palkkataso ei täytä uuden paikkakuntaluokan osalta työehtosopimuksen vähimmäivaatimuksia, on palkkoja korotettava vähintään tällä erotuksella. Olosuhdelisiin ei yleensä tullut muutoksia. Joissakin tapauksissa korotettiin matkapäivärahoja ja työkalukorvauksia. Kokonaisuutena merkinnevät työehtosopimusten palkan korotusratkaisut teollisuuden piirissä n. 3,8 % korotusta. Työehtosopimusmääräyksiin sisällytettiin myös L-sopimuksen mukaiset määräykset vapaa-ajan tapaturmavakuutuksesta, jonka perusteella 1. vakuutetulle maksetaan invalideettikorvauksena, edellyttäen, että tapaturma johtaa kahden vuoden kuluessa sen sattumisesta pysyvään invalideettiin,

12 000 mk, jos invalideetti on täydellinen ja jos invalideetti on osittainen, invalideettiprosentin osoittama osa sanotusta summasta, kuitenkin niin, ettei alle 10 %:n invalideettista makseta korvausta, sekä 2. vakuutetun perheelle maksetaan tapaturmaisen kuoleman sattuessa 6 000 mk.

Vuoden lopulla päästiin SAK:n ja STK:n kesken sopimukseen L-sopimuksen edellyttämästä ammattiliittojen jäsenmaksujen kantamisesta työnantajan toimesta. Tämä sopimus tuli jäsenliittojen työehtosopimusten osaksi. Siitä sopiminen myös Työehtoliiton ja Liiketyönantajien Keskusliiton kanssa siirtyi tammikuulle 1969.

Vuoden mittaan käytiin moneen otteeseen neuvotteluja Liiketyönantajain Keskusliiton kanssa yleissopimuksen solmimiseksi sen ja SAK:n kesken. Sopimusta ei kuitenkaan vielä syntynyt. Sen sijaan päästiin kyllä sopimukseen myös tämän keskusjärjestön kanssa vuosilomapalkan laskemistavasta. samoilla perusteilla, millä siitä on sovittu STK:n kanssa.

Valtaosa työehtosopimuksista tuli solmituksi vuoden 1969 alkuun mennessä. Vuoden vaihteessa solmittuina olevat sopimukset, joissa SAK oli

toisena osapuolena koskivat välittömästi tai välillisesti n. 470 000 työntekijää. Tuolloin uusimatta olevat sopimukset koskivat n. 160 000 työntekijää. Huomattavimmat tällöin solmimatta olevat työehtosopimukset käsittivät paperiteollisuutta, autoalaa, leipomoita ja rautateitä. Sitkeimmäksi näistä muodostui paperiteollisuuden sopimus. Alalla syntyi sopimus vasta, kun Paperiteollisuuden työntekijäin Liitto oli SAK:n luvalla esittänyt lakkovaroituksen.

Neuvotteluvaiheen kiristytessä syn-
tyi alalla n. 10 tehtaassa ilman asian-
omaista lupaa ja ennakkovaroitusta
puhjenneita työnseisauksia. Tämä
johtui työntekijäin ja työnantajien
välisestä lisääntyneestä jännitysti-
lasta, jota kärjisti myös alan työeh-
tosopimuksen piiriin kuulumattoman
vieraan työvoiman käyttö asianomai-
sissa yrityksissä.

Luottamusmiesten toimintaoikeuk-
sien lisääminen ja heidän työsuhteen-
sa varmistaminen oli eri liitto-
jen kohdalla työehtosopimusneuvot-
teluissa voimakkaasti esillä. Neuvot-
telut tästä asiasta jäivät kuitenkin
keskusliittojen keskeiseksi, eikä rat-
kaisua ehtinyt tulla vuodenvaihtee-
seen mennessä.

SAK:n jäsenliittojen v. 1968 voimassaolevien työehtosopimusten lukumäärä.

Liitto	Työehtosop.		Sopimuspöytä.	
	Maan käsitt.	Paikall.	Maan käsitt.	Paikall.
Auto- ja Kuljetustyöväen Liitto r.y.	15	–	3	4
Suomen Elintarviketyöläisten Liitto r.y.	9	1	–	2
Suomen Hotelli- ja Ravintolahenkilö- kunnan Liitto r.y.	3	11	3	–
Suomen Ilmakuljetus Unioni r.y.	1	–	1	–
Suomen Kiinteistötyöntekijäin Liitto r.y.	1	4	–	–
Kunnallis- ja sairaala-alojen työntekijäin liitto r.y.	–	11	–	–
Suomen Lasi- ja Posliinityöväen Liitto r.y.	3	2	–	2
Suomen Maaseututyöväen Liitto r.y.	7	12	4	2
Suomen Mekanikkojen Liitto r.y.	5	3	1	5
Suomen Metallityöväen Liitto r.y.	25	10	–	15
Suomen Muurarien Liitto r.y.	2	–	4	–
Suomen Nahka-, Jalkine- ja Kumityö- väen Liitto r.y.	7	–	–	5
Suomen Paperiteollisuuden työntekijäin Liitto r.y.	3	15	3	3
Puutyöväenliitto r.y.	4	3	1	22
Suomen Rakennustyöläisten Liitto r.y. ...	15	1	5	7
Suomen Rautatieläisten Liitto r.y.	1	2	–	–
Satamatyöntekijäin Liitto r.y.	2	–	–	–
Suomen Sukeltajain Liitto r.y.	1	–	–	–
Toimittajaliitto r.y.	–	1	–	–
Suomen Tekstiililaitosmiesten Liitto r.y.	1	–	–	–
Tekstiilityöväen Liitto r.y.	2	7	–	1
Suomen Työläisliitto r.y.	10	16	1	8
Yleinen Lehtimiesliitto r.y.	1	–	1	–
Yhteensä	118	99	27	76

Työriidat

Työvaliokunnan myöntämät uhka-
vaatimusluvat:

23. 1. Myönnettiin Satamatyönteki-

jäin Liitolle lupa uhkavaati-
muksen esittämiseen työnanta-
jaliitolle siten, että työtaiste-
lun piiriin tulisivat 5.2.1968
alkaen kaikki satamat Hami-

- nan ja Porin väliin.
29. 1. Annettiin työjaostolle valtuudet myöntää Mekanikkojen Liitolle lupa uhkavaatimuksen esittämiseen elokuvakoneen hoitajia koskevassa työehtosopimusasiassa.
 17. 2. Myönnettiin Hotelli ja Ravintolahenkilökunnan Liitolle lupa saarron julistamiseen helsinkiläistä Kaaren baaria vastaan työntekijäin mielivaltaisten irtisanomisten takia.
 23. 2. Myönnettiin Työläisliitolle lupa uhkavaatimuksen esittämiseen Kuopion Osuusliikkeelle Siilinjärven pesulan palkkariidassa.
 31. 5. Myönnettiin Puutyöväenliitolle Pekolan Puutyö-nimistä yhtiötä koskeva saartolupa.
 - 21.12. Myönnettiin Paperiteollisuuden työntekijäin Liitolle lupa uhkavaatimuksen esittämiseen vastapuolelle työehtosopimusratkaisun aikaansaamiseksi.
 - 21.12. Myönnettiin Metallityöväen Liitolle lupa, joka koski paperi- ja puumassateollisuuden korvaus- ja voimalaitososastoja.

Tilastollisesta päätoimistosta saatujen tietojen mukaan menetettiin kertomusvuoden aikana sattuneissa 68 työtaistelussa yhteensä 282.287 työpäivää. Työtaistelut koskivat 297 työnantajaa ja osallistui niihin kaikkiaan 26 843 työntekijää. Työtaisteluihin osallistuneiden lukumäärä oli suurin maaliskuussa, jolloin menetetettyjen työpäivien luku nousi melkein 117 000:een.

Työllisyyspoliittiset toimenpiteet

Työllisyyden osalta aloitettiin kertomusvuosi varsin hälyttävissä merkeissä. Edellisen vuoden elokuussa alkanut työllisyystilanteen heikkeneminen jatkui keskeytymättä kertomusvuoden puolelle. Tammikuun puolivälissä oli työnvälityksen kirjoissa yli 75 500 työtöntä työnhakijaa ja heidän lukumääränsä oli selvästi

nousussa. Lähtöasemat uudelle vuositapaleelle olivat huomattavasti heikommät kuin vuotta aikaisemmin. Huippuluku — 77 237 työtöntä työnhakijaa — rekisteröitiin tammi-helmikuun vaihteessa. Vaikea tilanne jatkui miltei muuttumattomana aina huhtikuun loppuun asti, jolloin työttömiä työnhakijoita oli työnvälityksen kirjoissa vielä yli 71 000. Tämän jälkeen alkoi tilanne hitaasti parantua, mutta tätä kehitystä ei jatkunut pitkään, sillä taitekohta huonompaan saavutettiin jo kesä-heinäkuun vaihteessa. Tämän jälkeen työttömien työnhakijoiden määrät alkoivat jälleen nousta ja joulukuun lopussa oli työnvälityksen kirjoissa jälleen yli 71 000 työtöntä.

Huolestuneena vallitsevasta tilanteesta, ja sen nähtävissä olevasta kehityksestä jätti SAK tammikuun 10. päivänä valtioneuvostolle laajan muistion, joka esitteineen kuului seuraavasti:

Ammattiyhdistysliike, joka toimii palkkatyöntekijäin oikeuksien ja etujen puolesta, katsoo velvollisuudekseen tähdentää, että jokaiselle työtä haluavalle suomalaiselle työntekijälle on taattava omassa maassaan hänen työkykyään ja taitoaan vastaavaa vakituista ja tuottavaa työtä, jonka suorittamisesta maksetulla korvauksella hän pystyy turvaamaan itselleen ja perheelleen taloudellisesti ja sosiaalisesti tyydyttävän aseman. Kaikilla kansalaisilla ei tällä hetkellä tätä oikeutta työhön ole, vaikka siitä perustuslaissa — joskin liian ylimalkaisesti — mainitaan. Keskusliittomme on halunnut oheisessa muistiossaan esittää eräitä käsityksiään nykyiseen työllisyystilanteeseen johtaneista syistä sekä hahmotella joitakin hallituksen päätettävällässä olevia toimenpiteitä, joilla työllisyyttä voitaisiin mahdollisimman nopeasti lisätä.

SAK on tietoinen siitä, että hallituksen mahdollisuudet vaikuttaa talouselämään ovat perustuslakien, lainsäädännön, tuotanto- ja rahalaitosten omistussuhteiden, kansainvälisten sopimusten ja monien peritty-

jen menettelytapojen vuoksi rajoitettu. Kansalaisten oikeus työhön on kuitenkin sellainen perusoikeus, että sen turvaamiseksi on tarpeellisessa määrin uskallettava muuttaa edellä mainittuja ratkaisevia tekijöitä.

Keskusliittomme esitykset työllisyyden parantamiseksi ovat käsityksemme mukaan hallituksen päätätävällässä. SAK pitää kuitenkin työntekijäin perusoikeuksia, työn ja toimeentulon turvaamista, niin tärkeinä, että se on valmis tukemaan hallitusta kaikella voimallaan näiden tavoitteiden toteuttamisessa mikäli hallituksen toimintamahdollisuudet ja valtaoikeudet osoittautuvat riittämättömiksi. Ellei hallituksen piirissä olla tietoisia näistä ammattiyhdistysliikkeen käsityksistä, keskusliittomme toivoo, että me nyt ja myös vast'edes saisimme tilaisuuden yksityiskohtaisesti neuvotella hallituksen kanssa käsitystemme esille tuomiseksi.

Itse muistiosta on seuraavassa otettu mukaan vain työttömyyden laajuutta selostava ja sen seurauksia kuvaileva osa, sekä ehdotukset työttömyyteen liittyvän sosiaalipoliitikan hoitamiseksi.

Valtioneuvostolle

Vaikkakin maassamme vallitseva työttömyys on valtalain erityisen huolestumisen aiheena, keskusliittomme katsoo kuitenkin velvollisuudekseen kääntyä uudelleen valtiovalan puoleen ilmaistakseen jäsenistönsä keskuudessa esiintyvää syvää levottomuutta, mutta myös sen vuoksi, että järjestömme piirissä esiintyy valtiovallan käsityksistä poikkeavia käsityksiä työttömyyden syistä ja keinoista sen torjumiseksi. Niin ponttevasti kuin mm. itsenäisyysjuhlien yhteydessä onkin puhuttu työttömyyden torjumisesta, nämä puheet eivät yleensä ole sisältäneet uusia ajatuksia tai konkreettisia ehdotuksia tilanteen parantamiseksi. On tällöin vaikeata vapautua tunteesta, että virallisessa talouspoliittisessa ajatte-

lussa esiintyy olennaisia heikkouksia. Työntekijän, joka kärsii nyt yhtäaikaisesti sekä inflatorisista hintojen korotuksista että deflatorisesta työttömyydestä, on vaikeata pitää tilannetta edes matalasuhdanteista johtuvana. Niihinhan on yleensä liittynyt hintapaineen helpottuminen. Esimerkiksi työttömän rakennustyöläisen on vaikeata ymmärtää, miksi valuuttavarannon takia kotimaista työvoimaa ja rakennusaineita pitää jättää käyttämättä ihmisten tarvitessa enemmän asuntoja, ja miksi vuokratasoa pitäisi täten nostaa samalla kun vientivaikeuksien sanotaan johtavan kotimaisen hintatason noususta. Onhan 30-luvun kokemusten jälkeen erääksi suhdannepoliitikan pääperiaatteenä hyväksytty, että vientivaikeuksien aiheuttamia aukkoja pitää täyttää vilkkaammalla kotimaisella toiminnalla. Nyt, kun suhdannepoliittikkaa kaikkein kiipeimmin tarvittaisiin, sitä ei noudateta, vaikka, sekä työllisyyslaki että keskuspankin ohjesääntö sitä edellyttävät.

Vallitsevaa tilannetta silmälläpitäen ja peläten, ettei nykyisen talouspolitiikan puitteissa olennainen parannus ole pitemmälläkään tähtäyksellä todennäköinen, keskusliittomme pyytää kunnioittaen saada esittää valtiovallalle eräitä käsityksiään, toivomuksiaan ja ehdotuksiaan.

Vallitseva tilanne

Viimeksi julkaistujen työnvälitystilastojen mukaan työttömien lukumäärä oli 64 000, ja se on noussut jopa noin 8 000:11a kuukaudessa. Rakennusalalla työttömien työnhakijoiden lukumäärä oli samanaikaisesti 21 00 ja "kuukausikasvu" noin 4 000. Kaikki nämä luvut ovat kaksinkertaisia verrattuina vastaaviin viime vuoden lukuihin. Työnvälitystilastoja jonkin verran hitaammin valmistuvat työvoimatilastot ovat kuitenkin olleet 10—20 000 työntekijää korkeammalla tasolla kuin työnvälitysti-

lastojen mukaiset luvut. Nämäkään luvut eivät ilmeisesti vielä osoita työttömyyden koko laajuutta. Ottaen huomioon tilastoinnissa tapahtuneet muutokset aikaisempiin vuosiin verrattuna, on ilmeistä, että olemme saavuttamassa sodanjälkeisen työttömyysennätyksen — epäilemättä suureksi osaksi sen takia, että entisen huipputyöttömyysvuoden 1959 jälkeen palkattua työtä tekevien lukumäärä on lisääntynyt ainakin neljännesmiljoonalla. Toisaalta on tilannetta "helpottavana" tekijänä otettu huomioon samana aikana ulkomaille siirtyneet kymmenet tuhannet työntekijät.

Vaikkakin Pohjois-Suomen rakennus-, metsä- ym. alojen ns. rakennetyöttömyys nyt toistuu entistä kovempaan, jatkuu samalla jo viime talvena todettu työttömyyden alueittainen ja ammatittainen laajeneminen. — Rakennusalan kriisinomainen työttömyys koskee jo koko maata ja nimenomaan myös pääkaupunkia. — Työnvälitystilastojen mukaan työttömien teollisuus-työntekijöiden lukumäärä on jo samaa suuruusluokkaa kuin työttömien rakennustyöntekijöiden lukumäärä. Pakkolomautukset ja työviikkojen lyhennykset lisääntyvät jatkuvasti ja eräiden teollisuuskeskusten työttömyysnumerot lähestyvät jo Lapin tasoa. — On sinänsä vahduttavaa, että sellaiset Kaakkois-Suomen vauraat teollisuuspaikkakunnat, kuten Lappeenranta, Kuusankoski ja Imatra ovat joutumassa suurtyöttömyyden kouriin — olkoon että tämä osaksi riippuu Saimaan kanavan rakentamisen päättymisestä. — Kulutuksen kasvun hidastumisen seurauksena työllisyystilanne teollisuudessa uhkaa yhä edelleen pahentua ja koskee suureksi osaksi työntekijöitä, joiden sijoittaminen työllisyys- tai muihin töihin on usein vaikeata. — Myös kaupan ja muiden palveluselinkeinojen työvoiman kysynnän kasvu, joka on ollut viime vuosina kaikkein voimakkainta, näyttää pysähtyneen.

Käsityksemme mukaan työttömyy-

den kasvu on enenevässä määrin johtunut rakennustyöttömyyden lisääntymisestä, eikä sitä siten voida yksinomaan kirjata kausi- ja suhdannevaihteluista johtuvaksi.

Sosiaaliset ja moraaliset seuraukset

Kasvavan työttömyyden sosiaaliset seuraukset ovat käymässä yhä vakavammiksi. Moni jatkuvan tai toistuvan työttömyyden uhriksi joutunut työntekijä on jo käyttänyt korvausoikeutensa, säästönsä, luotonsaantimahdollisuutensa ja panttauskelpoisen omaisuutensa loppuun. Niidenkin kohdalla, jotka vielä saavat kassa- tai työttömyyskorvauksia, tilanne on usein varsin tukala. Korvausmäärien korotuksesta huolimatta jo vuokranmaksu vie monelta melkoi- sen osan korvausmäärästä, ja devalvaation ansiosta sekä vuokrat että muutkin hinnat nousevat yhä. Jotkut toivovat jo "soppakanuunan" käyttöönottoa. Useilla alueilla ja paikkakunnilla työttömyyskorvauksilla eläjien lukumäärän suhde kaikkiin työttömiin ja työllistettyihin, jonka piti olla keskimäärin 10 %, lähentelee jo 40 %, vaikkakin periaatteessa korvauslinjaan pitäisi turvautua vain hätätilassa.

Näissä olosuhteissa ei ole ihme, että moni työttömyyden uhri menettää elämänuskonsa, yrityshalunsa ja työkykynsä. Kasvavan työttömyyden vanavedessä seuraavat kerjäläisyys ja irtolaisuus, alkoholismi ja rikollisuus. Ihmisiä tuhotaan fyysisesti ja moraalisesti. Selitykseksi ei ainakaan näille riitä viittaus valuuttatavarantoon.

Monet kansalaisjärjestöt ja kansalaislähetystöt ovat esittäneet toivomuksia työttömyyskorvausten ym. tukitoimenpiteiden parantamisesta. Erittelemättä yksityiskohtaisemmin näitä toivomuksia keskusliittomme katsoo voivansa suurin piirtein yhtyä niihin. Samalla se ei voi olla ihmettelemättä Eduskunnan sosiaali-

valiokunnan asennetta sen hylätessä valtiontaloudellisilla perusteluilla aloitteen työttömyyskorvausten korvauspäivien pidennyksestä yhdellä neljänneksellä. Näin aikaansaatu rahallinen säästö on mitätön verrattuna korvausoikeutensa jo loppuun käyttäneen työttömän kohtaloon, ja siihen liittyviin yhteiskunnallisiin tappioihin."

Työttömyyteen liittyvä sosiaalipolitiikka

Edellä on viitattu työttömyyden lukuisille työntekijöille aiheuttamiin seurauksiin. Useat jäsenjärjestömme ovatkin esittäneet toivomuksia mm. työttömyyskorvausten ja työttömyyskassojen päivärahojen korotuksista. Suoritetuista korotuksista huolimatta päivärahojen määrät, ottaen huomioon myös devalvaation aiheuttamat hintojen korotukset, ovat monessa tapauksessa tulleet riittämättömiksi peittämään välttämättömiä menoja, ja työttömyysavustuksissa sovellettu 2/3 palkkasuhde — kynnyks on käynyt varsin alhaiseksi. — Työttömyyden pidentyessä tai toistuessa monen työntekijän kohdalla, myös korvauspäivien lukumäärää koskevat rajoitukset käyvät yhä ankarimmiksi, pakottaen työntekijät turvautumaan aiheellisesti riittämättömään ja henkisesti alentavaan sosiaaliapuun. Työntekijät viittaavat tässäkin yhteydessä virastokankeuteen ja kirstuun pääsyvaikeuksiin, jotka toisinaan vaikeuttavat tai viivästyttävät työttömyyskorvausten saantia.

Eduskunnan lausumasta kehoituksesta huolimatta kysymys valtion töissä vieraala paikkakunnalla toimivien työntekijäin päivärahasta on vielä avoinna. Valtiolla on matkustusohjesääntönsä, jota ei kuitenkaan ole johdonmukaisesti sovellettu. Tämä koskee myös valtion työllisyyspolitiikkaan liittyviä töitä. Keskusliittomme käsityksen mukaan tätä

ohjesääntöä olisi sovellettava kaikkiin valtion kanssa sopimussuhteissa oleviin työntekijöihin.

Työllisyystöissä maksettujen palkkojen osalta valitetaan, että sopimuspalkkoja toisinaan yritetään alittaa ja että moni työntekijä joutuu saamastaan palkasta huolimatta turvautumaan sosiaaliapuun. Käsityksemme mukaan olisi ansiotasoa pyrittävä nostamaan lisäämällä urakatöiden osuutta.

Vallitseva tilanne rasittaa pahasti useimpien kuntien taloutta, vähentäen niiden sosiaalipoliittisia mahdollisuuksia, verotulojen vähenemistä ja työllisyys- sekä sosiaalimeinojen kasvaessa.

Jo edellä esitetyt seikat, jotka muodostavat vain murto-osan esiteistä valituksista ja toivimuksista osoittavat, että tarvitaan sekä välitömiä toimenpiteitä työttömyyden seurausten lieventämiseksi että järjestelmien kehittämiseksi.

Keskusliittomme esittää,

että valtiovalta viipymättä ryhtyy toimenpiteisiin työttömyyspäivärahojen korottamiseksi, korvauspäiviä rajoittavien määräysten tarkistamiseksi, työttömyyskassa-avustuksissa sovellettavan 2/3 katon poistamiseksi tai sen korottamiseksi ainakin 3/4:aan sekä valtion matkustusohjesäännön soveltamiseen kaikkiin vieraalla paikkakunnalla valtion töissä oleviin työntekijöihin,

ja että valtiovalta samalla myös viipymättä ryhtyy valmisteluihin työttömyyden valmisteluihin työttömyyden sosiaalisten seurausten hoitamiseksi kokonaisuudessaan sekä työttömyyden kunnille aiheuttamien taloudellisten vaikeuksien helpottamiseksi.

Naistyöttömyys

Vaikkakin naistyöntekijäin piirissä vallitseva työttömyys on koko työttömyyskysymyksen eräs olennainen osa, siihen liittyy kuitenkin eräi-

tä vakavia erikoispiirteitä. Suhteellisen suuri osa työttömiksi joutuvista naisista joutuu "työvoimaan osallistumattomien piiriin" ja heidän mahdollisuutensa palata työttömyyskauden jälkeen tuotantoelämään ovat usein varsin rajoitetut. Vaihtoehtoisen työn osoittaminen — uudelleen koulutuksenkin tietä — on vaikeampaa kuin miesten kohdalla.

Naistyövoiman uudelleen kouluttaminen on väärillä urilla naisvaltaisilla ammattialoilla. Ei ole mielekäästä kouluttaa uutta työvoimaa esimerkiksi vaatetus-, jalkine- ja tekstiilialoille, joissa vuodesta toiseen työntekijämäärä pienenee ja ulosrationalisointi kasvaa. Ammattitaitoisen työvoiman liikatarjontaa esiintyy kaikilla naisvoittoisilla aloilla. Moraalisesti ei ole oikein, että 40-vuotias nainen ei kelpaa enää teollisuuden palvelukseen.

Keskusliittomme käsityksen mukaan kaikkia mahdollisuuksia vaihtoehtoisen työn järjestämiseksi työttömille naistyöntekijöille ei ole kuitenkaan käytetty loppuun. Sellaiset teollisuusalat, kuten sementtiteollisuus, voisivat sijoittaa paljonkin naisia, samoin muovi- ja muu kemiallinen teollisuus. Mutta kaikissa teollisuuslaitoksissa on sama suuntaus — työvoiman nuorentaminen.

Palveluammatteihin voidaan sijoittaa paljon suuremmat määrät työntekijöitä kuin tällä hetkellä, mutta suunnitelmallisuutta ja yhteistoimintaa kaivataan tässäkin asiassa. Sairaalat voivat sijoittaa aputyövoimaa enemmän, varsinkin kun lähiaikoina tulee ajankohtaiseksi sairaaloiden siirtyminen lyhennettyyn työaikaan. Samoin muut hoitolaitokset sekä kunnallinen ja yksityinen kotiaputoiminta antaisivat oikein johdettuina työtä sadoille naisille. Näyttää siltä, ettei yhteydenpito työnvälityksen ja muiden julkisten laitosten välillä tässä suhteessa ole riittävän läheinen. Kun esimerkiksi teollisuus monesti irtisanoo nuorensakin keski-ikässä olevia naisia, joiden kohdalla uudelleen kouluttamiselle ei pitäisi olla esteitä, kysymyksessä

on ilmeisesti työmarkkinapoliittinen aukko.

Keskusliittomme esittää näin ollen, **että valtiovalta ryhtyy toimenpiteisiin työttömäksi joutuvan naistyövoiman uudelleen kouluttamiseksi ja sijoittamiseksi sellaisiin julkisiin laitoksiin ym. palveluammatteihin, joissa työtilaisuuksia on olemassa. Uudelleen kouluttamisen ehtona pitää olla varmuus siitä, että koulutuksen jälkeen on työpaikka saatavissa.**

Vanhenevan työvoiman toimeentulo-ongelma on tullut kaikissa teollisuusmaissa teknillisen ja kaupallisen kehityksen seurauksena yhä vaikeammaksi. Kun tämän kehityksen johdosta nuorentamispyrkimys kohdistuu erityisen voimakkaana nimenomaan eräiden naisvaltaisten teollisuusalojen työntekijöihin, näiden kohtalo muodostaa tavallaan oman ongelmavyöhyhtinsä. Sen ratkaisemiseksi on esitetty mm. eläkkeen maksamista tällaisissa työttömyystapauksissa. Toisaalta tähän ratkaisuun liittyy haitta- ja väärinkäytösmahdollisuuksiakin, joten tätä koskeva mahdollinen lainsäädäntökin olisi hyvin huolellisesti valmisteltava. Kajoamatta tässä yhteydessä työttömyyteen liittyvään eläkeikäkysymykseen koko laajuudessaan, keskusliittomme esittää,

että valtiovalta viipymättä ryhtyy tutkimaan kysymystä eläke-etujen ulottamisesta "ulosrationalisoituihin" tai muuten työttömäksi joutuvaan vanhenevaan naistyövoimaan".

Muistion sisältämät ponnet antanevat selvän kuvan sen koko laajuudesta.

1. Valtiovallan on yhdessä keskuspankin kanssa viipymättä ryhdyttävä toimenpiteisiin taloudellisen toiminnan ja nimenomaan investointien elvyttämiseksi rahapolitiikkaa yleisesti väljentämällä.

2. Suomen Pankin on ryhdyttävä suoranaisesti tai perustettavan investointipankin kautta rahoittamaan kansantaloudellisesti tärkeitä inves-

tointeja, soveltaen näiden valinnassa lähinnä seuraavia kriteerejä: a) työllisyysvaikutus b) vientivaikutus c) tuonnin säästämisvaikutus d) reaalikustannusten alentamisvaikutus ja e) hintavaikutus,

3. Kasvu- ja rakennerrationalisoinnin rahoittamiseksi valtiovaltan olisi yhdessä keskuspankin kanssa ryhdyttävä toimenpiteisiin suhdannerahaston muodostamiseksi, jonka varat olisivat heti käytettävissä, sekä investointipankin ja siihen liittyvän sellaisen holding-yhtiön perustamiseksi, johon tulevaisuudessa myös suhdannerahastojärjestelmä ja mahdollisesti myös yritysten investointirahastojärjestelmä nivelletäisiin.

4. Samassa yhteydessä olisi myös harkittava kysymystä erityisen asuntotuotanto- ja kehitysaluerahaston muodostamisesta.

5. Keskuspankin olisi luottopolitiikan yleisen helpottamisen yhteydessä sekä valtiovaltan muutenkin a) myötävaikutettava korkokannan yleiseen alentamiseen, b) korkopolitiikan palauttamiseen niiden korkorajojen puitteisiin, joissa korkokannalla yleensä on taloudellinen ohjausvaikutus, c) rahalaitosten kohtuuttomien korkorojojen sekä d) indeksiehtojen poistamiseen laina- ja talletusehdoista.

6. Valtiovaltan olisi ryhdyttävä toimenpiteisiin valtion lainanotossa tarkoitettujen luonnottomien ehtojen tarkistamiseksi sekä yhteistoiminnassa keskuspankin kanssa jo tällaisilla ehdoilla sijoitettujen lainojen vakauttamiseksi tai konvertoimiseksi mikäli tarpeellista lainsäädännön avulla.

7. Tuotannon elvyttämiseksi sekä sen suorituskyvyn kehittämiseksi on turvattava korkeata työllisyysastetta vastaava kotimaisen kysynnän taso mm. tulopolitiikkaa hahmoteltaessa.

8. Ulkomaanvaluuttojen myöntäminen huvi- ja lomamatkoja varten olisi tiukasti säännösteltävä kunnes kestävä valuuttatilanne on saavutettu.

9. Tuotannon elpymisen ja investointitoiminnan jatkuvuuden turvaa-

miseksi valtiovaltan olisi ryhdyttävä hyvissä ajoin kauppapoliittisiin ym. valmisteluihin valuuttojen käytön säännöstelemiseksi tilanteen sitä vaatiessa.

10. Valtiovaltan olisi entistä huolellisemmin otettava huomioon ne sosiaaliset ja taloudelliset haitat, jotka liittyvät verorasituksen yksipuoliseen siirtymiseen tötulojen puolelle.

11. Yritystoimintaa tuettaessa olisi pääpaino pantava raha- ja pääomamarkkinoiden eikä verotuksen helpottamiseen.

12. Menneinä vuosina melko umpimähkäisesti myönnettyt vero-, laina-, korko- ym. edut, niiden tuottama hyöty sekä niistä valtiontaloudelle aiheutuvat rasitukset olisi kokonaisuudessaan selvitettävä ja aiheelliseksi osoittautuvia tarkistuksia suoritettava.

13. Mainos- ja edustuskulujen vähennyskelpoisuus verotuksessa olisi poistettava.

14. Siihen saakka, kunnes tyydyttävä tasapaino työmarkkinoilla on palautunut tai palautettu muilla keinoilla, olisi kannettava pääomiin ja pääomatuloihin kohdistuvaa ylimääräistä progressiivista työllisyysveroa sen suuruisena kuin työttömyyden ja sen sosiaalisten seurausten hoitaminen kohtuullisesti vaatii.

15. Hinnanmuodostuksen yksityiskohtaista seuraamista sekä hinnanmuodostusprosessin tutkimista ja hintapoliittisten toimenpide-ehdotusten valmistelemista varten olisi perustettava erityinen, riittävillä tutkija- ym. voimilla varustettu hintapoliittinen keskusvirasto.

16. Kun kantohintoja koskevat erimielisyydet vaikeassa työllisyys- tai valuuttatilanteessa rajoittavat tai hidas- tavat metsätöitä, olisi ryhdyttävä toimenpiteisiin ratkaisun aikaansaamiseksi välitysmenettelyn avulla.

17. Kantohintoja koskevien ratkaisujen tehostamiseksi on ainakin sellaisina vuosina, jolloin välitysratkaisu osoittautuu tarpeelliseksi, verotuksen perustuttava kunkin vuoden myyntimäärällä punnittuun kolmen vuoden keskihintaan.

18. Valtiovallan olisi viipymättä ryhdyttävä lainsäädännöllisiin tai muihin toimenpiteisiin metsänkorjuutöiden ja kaukokuljetusten rationalisoimiseksi silloin kun tällaista rationalisointia ei muuten tapahdu.

19. Mikäli joillakin alueilla asutushallituksen määräämät hakkuukiellot edelleen muodostavat esteen metsätöiden aloittamiselle, olisi nämä hakkuukiellot kumottava.

20. Valtiovallan olisi viipymättä ryhdyttävä toimenpiteisiin, jotta työnvälitystoiminta ja ammattivallinnan ohjaus riittävien varojen ja työvoiman turvin voisivat tyydyttävästi hoitaa yhä lisääntyvät tehtävänsä.

21. Valtiovallan olisi viipymättä ryhdyttävä toimenpiteisiin työvoiman liikkeitä estävän asuntovajauksen poistamiseksi.

22. Asuntotuotantolain puitteissa tapahtuvan sekä vuokra- että omistusasuntojen tuotannossa olisi turvattava halvempienkin asuntojen riittävä tarjonta.

23. Valtiovallan olisi kiireellisesti saatettava lainsäädännölliseen ratkaisuun asuntotonttien tarjonnan lisäämiseen sekä tontti-keinottelun lopettamiseen tähtäävät toimenpiteet.

24. Valtiovallan olisi pyrittävä asuntorakennustoiminnan elvyttämiseen yhdessä kuntien kanssa.

25. Valtiovallan olisi viipymättä ryhdyttävä toimenpiteisiin työttömyyspäivärahojen korottamiseksi, korvauspäiviä rajoittavien määräysten tarkistamiseksi sekä työttömyyskassa-avustuksissa sovellettavan 2/3 katon poistamiseksi tai sen korottamiseksi ainakin 3/4:aan ja samalla ryhdyttävä valmisteluihin työttömyyden sosiaalisten seurausten hoitamiseksi luotujen järjestelmien uudistamiseksi kokonaisuudessaan sekä työttömyyden kunnille aiheuttamien taloudellisten vaikeuksien helpottamiseksi.

26. Valtiovallan olisi ryhdyttävä toimenpiteisiin työttömäksi joutuvan naistyövoiman uudelleen kouluttamiseksi ja sijoittamiseksi sellaisiin julkisiin laitoksiin ym. palveluam-

matteihin, joissa työtilaisuuksia on olemassa. Uudelleen kouluttamisen ehtona pitää olla varmuus siitä, että koulutuksen jälkeen on työpaikka saatavissa.

27. Valtiovallan olisi kiireellisesti ryhdyttävä tutkimaan kysymystä eläke-etujen ulottamisesta "ulosrationalisoituun" tai muuten työttömäksi joutuvaan vanhenevaan naistyövoimaan.

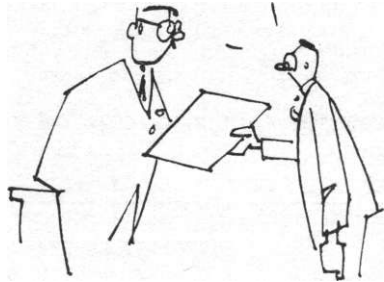
28. Valtiovallan on jatkettava ja tehostettava ponnistelujaan bilateraalisien kaupan edelleen laajentamiseksi Neuvostoliiton ja muiden maiden kanssa.

S A K : n valtuusto 18. 5.

Toukokuun 18. päivänä pidetyssä valtuuston kokouksessa keskusteltiin työllisyystilanteesta varsin pitkään ja perusteellisesti. Kokouksen antaman julkilausuman työllisyyspoliittisessa osassa vaadittiin rahapolitiikan keventämistä, työllisyystöiden jatkamista, työttömyyskortistoon pääsyn helpottamista ja työttömyyskorvausten suoritusajan pidentämistä seuraavin sanoin:

"Laajennetut valtaoikeudet asettavat työväenemmistöiselle hallitukselle ja eduskunnalla poikkeuksellisen suuren vastuun. Valtuusto korostaa, että talouspolitiikassa on päätävästi lähdettävä taloudellisen kasvun ja työllisyyden elvyttämisen tielle. Valtuuston käsityksen mukaan valuuttavarannon kehitys luo jo edellytykset myös rahapolitiikan harjoittamiselle. Irrottamalla nopeasti ns. kasvupakettiin sisältyvät varat laadittujen suunnitelmien toteuttamiseksi voidaan taloudellista kasvua ja työllisyyden parantamista nopeuttaa. Valtuusto pitää myös välttämättömänä valtiovallan kiireellisiä toimia lisävarojen myöntämiseksi asuntorakennustoimintaan. Kun työllisyystilanne näyttää parantuvan varsin hitaasti, pitää valtuusto välttämättömänä valtion ja kuntien työmäärärahoihin rahoitettujen töiden

jatkamista myös kesän aikana sekä luopumista suunnitelluista työmaiden sulkemisista. Myös työttömyyskortistoon pääsyä on helpotettava ja eduskunnalle on viipymättä annettava esitys työttömyyskassalain muuttamisesta siten että korvaukseen oikeuttavien päivien lukua lisätään."

Toukokuun 29. päivänä kävi SAK:n lähetystö jättämässä valtioneuvostolle kirjelmän missä esitettiin työttömyyskorvauspäivien lisäämistä 50 päivällä ja valtion työllisyystöiden jatkamista myös kesän aikana niillä paikkakunnilla ja alueilla, missä töitä ei ole riittävästi tarjolla. Kirjelmä kuului seuraavasti:

Valtioneuvostolle

Kulunut talvi on ollut työllisyys-tilanteen kannalta erittäin vaikea. Työnvälitystoimistoissa rekisteröityjen työttömien työnhakijoiden määrä on noussut uusiin ennätyslukemiin. Vielä niin myöhään keväällä kuin toukokuun 13. päivänä oli työttömiä työnhakijoita 59.470, joista rakennusalan työttömiä 17.909. Jatkuvan työvoimatutkimuksen mukaan työttömyysluvut ovat pysyneet huomattavasti korkeammalla tasolla, mm. vielä maaliskuussa 100.000 yläpuolella.

Työttömyyskassat ovat kuluneen talven ja kevään aikana joutuneet kovan paineen alaisiksi, sillä ne ovat myöntäneet työttömyyskassa-avus-

tuksia yli puolelle koko työttömien työnhakijain määrästä. Tämä puolestaan on helpottanut työvoimaviranomaisten toimintaa ja vähentänyt työttömyyskorvauslain mukaisen korvausten maksamistarvetta. Osa kassoista on tämän seurauksena joutunut tai joutuu perimään jäseniltään ylimääräisiä jäsenmaksuja, vaikka rasitetuimpien työttömyyskassojen jäsenmaksut ovat jo nyt monikymmenkertaiset niiden kassojen jäsenmaksuihin verrattuna, joiden toimialueella työttömyyttä ei ole sanottavammin esiintynyt.

Vaikka työllisyystilanne, julkisuu-teen saatettujen tietojen mukaan, on viime viikkoina kausiluontoisesti parantunut, on ilmeistä, että työttömyys uhkaa jatkaa huomattavan laajana koko kesän ajan. Vielä toukokuun 13. päivänä työttömyyskassojen jäseniä oli työttömänä noin 30.000, joista yli 14.000 rakennusala-la. On arvioitu, että toukokuun loppuun mennessä sellaisia työttömyyskassojen jäseniä, jotka ovat saaneet koko lain salliman 150 päivän avustumäärän, olisi noin 15.000 henkeä.

Näissä olosuhteissa on jäsenistömme keskuudessa monella paikkakunnalla vakavaa tyytymättömyyttä sen vuoksi, että työttömyystöitä on lopetettu, vaikka muita töitä ei ole ollut tarjolla. Tilanteen vakavuutta lisää se tosiasia, että työttömyystöiden lopettaminen ja kassa-avustusten päättyminen osuu monen kohdalle yhtäaikaaisesti, heikentäen yhdellä iskulla ratkaisevasti näiden työntekijäin toimeentulomahdollisuuksia. Keskusliittomme haluaa tämän tilanteen johdosta kiinnittää vakavaa huomiota sekä työllisyystöiden jatkamiseen niillä paikkakunnilla, joilla muita töitä ei ole tarjottavana että avustustoimenpiteiden tehostamiseen ja jatkamiseen niille työntekijöille, joille töitä ei pystytä järjestämään.

Jo aikaisemmin on sosiaaliministeriön alainen työttömyysvakuutusasiain neuvottelukunta laatinut työttömyyskassalain muutosesityksen, jonka mukaan työttömyyskassojen työttömille jäsenille voitaisiin kulu-

vana vuonna suorittaa avustuksia 150 päivän lisäksi 50 päivältä valtion varoista ja saman suuruisena kuin työttömyyskorvauslaki edellyttää. Tietävästi esitys ei ole kuitenkaan saanut valtioneuvostossa erityisen suopeata vastaanottoa.

Edellä sanotun perusteella keskusliittomme katsoo velvollisuudekseen vakavasti vedota valtioneuvostoon ja esittää,

1. että työttömyyskassalakia vielä eduskunnan keväätistuntokaudella muutettaisiin siten, että työttömyys-

kassat oikeutetaan surittamaan työtömänä oleville jäsenilleen kuluvana vuonna 150 päivän lisäksi avustusta 50 päivältä työttömyyskorvauslain suuruisina päiväavustuksina siten, että valtio oman osuutensa lisäksi suorittaa myös työttömyyskassojen korvattavaksi laissa määrätyn 7 %:n osuuden yli 150 päivän yli menevältä osalta;

2. että valtion työllisyystöitä jatketaan myös kesällä niillä paikkakunnilla ja alueilla, missä muita töitä ei ole riittävästi tarjolla.

Avoimet työpaikat työnvälityksessä, rekisteröity työttömyys sekä työttömyyskorvauksen saajat kuukauden lopussa.

(Perustuu kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriön antamiin tietoihin)

Kuukausi	Avoimet työpaikat	Työttömät työnhakijat työnvälityksessä		
		Yhteensä	Niistä työttömyyskortistoissa	
			Yhteensä	Työttömyyskorvauksen saajia
Tammikuu	3.575	77.237	6.494	16.345
Helmikuu	4.005	75.145	5.506	13.431
Maaliskuu	4.498	76.175	5.013	13.755
Huhtikuu	6.140	71.448	3.910	13.448
Toukokuu	5.948	51.168	2.641	5.178
Kesäkuu	5.136	43.115	1.540	1.854
Heinäkuu	5.069	45.159	481	–
Elokuu	6.770	47.515	554	–
Syyskuu	5.792	51.723	1.890	2.202
Lokakuu	4.514	57.804	2.935	5.637
Marraskuu	4.718	66.023	3.709	8.544
Joulukuu	5.155	71.101	4.454	10.664
Yhteensä	61.320	733.613	39.127	91.058
Keskimäärin/kk	5.110	61.134	3.261	7.588

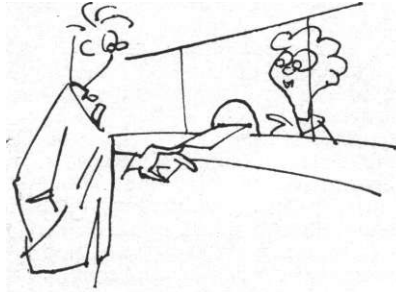
Työttömyysvakuutus

Vuoden 1969 työehtosopimusratkaisuun liittyen sovittiin työttömyysvakuutusjärjestelmää kehitettäväksi siten, että työttömyyskassojen maksuvyyn parantamiseksi perustetaan työttömyyskassojen tukirahasto, jonka toiminnan rahoittamiseen osallis-

tuvat sekä työttömyyskassat itse että työnantajien rahoittama Työttömyyskassojen Keskuskassa. Samassa yhteydessä sovittiin erityispäivärahan suorittamisesta niissä tapauksissa, jolloin jonkin paikkakunnan työllisyys on huomattavasti heikentynyt sen johdosta, että paikkakunnan keskeisenä työnantajana ollut yritys on

lopettanut toimintansa. Molemmat sopimuskohdat saivat lainsäätäjän siunauksen jo kertomusvuoden toukokuussa.

SAK:n pyrkimykset päivärahaoikeuden lisäämiseksi lisäämällä 50 avustuspäivällä johtivat myös tulokseen. Lokakuun 11 päivänä annettulla poikkeuslailla lisättiin sekä työttömyyskassalain mukaisia avustuspäiviä että työttömyyskorvauslain mukaisia korvauspäiviä 50:llä.

Joulukuun 19 päivänä annettulla valtioneuvoston päätöksellä korotettiin työttömyyskassan maksama päivävastus 16,50 mk:sta 19,00 mk:an huoltoveliä varten ja 13,00 mk:sta 15,00 markkaan päivässä muulle jäsenelle. Työttömyyskorvauksiin tehtiin vastaavat korotukset.

Työntekijäin eläketurva

SAK:n valtuuston kokouksessa 18. 5. antamassaan katsauksessa kiinnitti puheenjohtaja Niilo Hämäläinen voimakasta huomiota eläketurvajärjestelmien silloiseen kehitysvaiheeseen sekä antoi viitteitä siitä, mihin suuntaan eläketurvaa olisi vallitsevat olosuhteet huomioon ottaen kehitettävä.

Eläketurvaa edelleen kehitettäessä lienee pääpaino tällä hetkellä pantava valmisteleilla olevien perhe-eläkejärjestelyjen toteuttamiseen. Valtion työntekijät ovat ainoana palkansaajaryhmänä perhe-eläketurvajärjestelyjen ulkopuolella. Myös yleisen perhe-eläkkeen toteuttaminen on antanut odottaa itseään ja kym-

menet tuhannet eläketurvan tarpeessa olevat lesket ja lapset ovat turhaan odottaneet tämän sosiaaliturvajärjestelmässämme olevan aukon tukkimista. Yleisen perhe-eläkkeen toteuttamiskysymyksiin on kuitenkin liittynyt sellaisia piirteitä, että palkansaajaväestö ei ole voinut hyväksyä perhe-eläkejärjestelyjen toteuttamista asiaa valmistelleen sosiaalipoliittisen ohjelmatoimikunnan esittämässä muodossa, koska palkansaajat joutuisivat tällöin suurelta osalta vastaamaan myös muiden kansalaisryhmien eläketurvajärjestelyjen aiheuttamista kustannuksista. SAK:n taholta on useissa eri yhteyksissä osoitettu oikeaksi katsomiamme menettelytapoja asian ratkaisemiseksi, mutta esitykset eivät ole saavuttaneet vastakaikua niiden piirien taholla, jotka, elättelevät keskuudessaan toiveita omien eläketurvajärjestelyjensä toteuttamiseksi palkansaajaväestön kustannuksella. Tässä suhteessa toivoisi käsitysten muuttuvan, että asia voitaisiin ratkaista kaikkia osapuolia — ennen kaikkea eläketurvan tarpeessa olevia — tyydyttävällä tavalla.

Laaja ja vuosi vuodelta paheneva työttömyys pakottaa etsimään erilaisia sosiaalipoliittisia ratkaisumahdollisuuksia työttömyyden aiheuttamien taloudellisten ja sosiaalisten ongelmien eliminoinemiseksi. Työttömyysajalta maksettavilla erimuotoisilla avustuksilla ja korvauksilla on työttömyyden ylläpitäessä ensisijaisen tärkeä merkitys, koska ne ovat lähinnä työttömyystapahtumaa, mutta myös eläkepoliittisilla järjestelyillä, lähinnä eläkeiän alentamisella, voidaan voimakkaasti vaikuttaa tarjolla olevan työvoiman määrään ja laatuun sekä sijoittaa työkäinen väestö nykyistä tehokkaammin tuotantoelämän palvelukseen.

Eläkeiän yleinen alentaminen ei kustannussyistä voine tulla kysymykseen, mutta sen sijaan voitane lähteä siitä ajatuksesta, että otetaan käytäntöön erilaisia valikoivia eläkeiän alentamisen perusteita. Varsin laaja kansainvälinen käytäntö näyt-

tää olevan, että naisten eläkeikä on viisi vuotta alhaisempi kuin miehillä, myös korkean kehitysasteen teollisuusmaissa. Eläkeikää on eri maissa alennettu mm. työttömyyden perusteella sekä raskaissa ja terveydelle vaarallisissa ammateissa työs-kentelevien työntekijäin osalta. Esi-merkkejä eläkeiän alentamisen perusteiksi löytynee riittävästi myös kotoiselta maaperältä, kunhan vain pysähdymme tarkastelemaan asioita lähemmin. Myös Kansainvälisen työ-konferenssin 51. istuntokaudellaan hyväksymissä eläkepoliittisissa asia-kirjoissa — yleissopimus ja suositus — on määräyksiä siitä, että eläkeikää pitää alentaa kansallisessa lainsää-dännössä raskaiksi ja terveydelle vaaralliseksi katsotuissa töissä ja am-mateissa sekä työttömyyden perus-teella.

Kun etsimme järjestelmää elä-keiän alentamiseksi työn raskauden ja terveydelle vaarallisuuden perus-teella, ei voitane lähteä siitä, nykyi-sin osittain käytännössä olevasta aja-tuksesta, että alempi eläkeikä ja ly-hyempi täyden eläkkeen ansainta-aika sidotaan ammatin lisäksi työ-paikkaan. Asiaa lieenee pyrittävä ke-hittämään siihen suuntaan, että ras-kaudeltaan eri asteikkoon sijoitetuil-le töille ja ammateille on tutkimuk-siin perustuen määriteltävä oma eläkkeen ansaintaprosenttinsa, jonka mukaan tätä työtä suoritettaessa elä-kettä ansaitaan. Kun työpaikan vaih-doksen yhteydessä mahdollisesti myös suoritettava työ on rasitusas-teeltaan erilaista aikaisempaan työ-hön verrattuna, muuttuu eläkkeen ansaintaprosentti tämän mukai-sesti."

Vakauttamissopimus ja eläkepolitiikka

Vakauttamissopimuksen yhteydes-sä sovittiin kahdesta tärkeästä elä-kepoliittisesta asiasta:

1. Vanhimpien ikäluokkien eläk-keiden korottamisesta

2. Työttömyysajan lukemisesta eläkkeeseen oikeuttavaksi palvelus-

ajaksi siltä osin, kun työttömälle on suoritettu työttömyyskassalain mu-kaista päiväävustusta. Vuoden 1969 työehtosopimusratkaisuun liittyvistä sosiaalisista järjestelyistä tehdyn so-pimuksen asianomainen pykälä kuu-luu seuraavasti:

1§.

Sopijapuolet ryhtyvät viipymättä yhteisesti toimenpiteisiin sellaisten muutosten aikaansaamiseksi työla-keihin, että jäljempänä mainittavat tarkoitusperät niiden avulla toteute-taan. Asian valmistelu suoritetaan Eläketurvakeskuksen piirissä työ-markkinajärjestöjen edustajien ja eläkeasiantuntijoiden välisenä yh-teistyönä.

1. TEL:n mukaan työntekijä saa täystehoisen työkyvyttömyyseläk-keen, jossa myös vastainen aika van-huuseläkeikään asti luetaan eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi, mikäli työkyvyttömyys alkaa työsuhteen jat-kuessa tai vuoden kuluessa sen päät-tymisestä. LEL:n mukaan taas las-ketaan vastaavasti tuleville vuosille eläkkeeseen oikeuttavaa ansiota, mi-käli työntekijän eläkkeeseen oikeut-tavat ansiot ovat puolentoista edelli-sen vuoden aikana nousseet vähin-tään laissa säädettyyn minimirajaan. Lakeja esitetään muutettavaksi niin, että se osa ennen työkyvyttö-myyden alkamista sattuneesta työt-tömyyskaudesta, jolta työntekijä on saanut työttömyysavustusta työttö-myyskassalta, ei aiheuta työkyvyttö-myysseläkkeen täysimääräisyyden me-netystä.

2. Lakeja esitetään edelleen muu-tettavaksi siten, että eläketurva kart-tuu myös sinä aikana, jona työnteki-jä saa työttömyysavustusta työttö-myyskassalta. Tämä eläketurvan li-säys toteutetaan niin, ettei siitä ai-heudu kustannuksia työttömyyskas-soille enempää kuin työntekijöille itselleen.

3. Työeläkettä (TEL ja LEL) pa-rannetaan korottamalla ennen vuot-ta 1919 syntyneiden eläkkeitä siten, että lakien koko voimassaoloajan työsuhteessa olleiden eläketavoitteek-si yleensä asetetaan 22 % palkasta.

Asiaa koskeva hallituksen esitys työeläkelakien muuttamiseksi annettiin eduskunnalle lokakuussa. Tasavallan presidentti vahvisti lait 20 joulukuuta ja ne tulivat voimaan 1. 1. 1969.

Yleinen perhe-eläke

Kauan keskustelun alaisena ollut ja viime vuosien merkittävimäksi eläkepoliittiseksi ratkaisuksi luonnehdittu yleinen perhe-eläkelaki hyväksyttiin eduskunnassa joulukuun 16 päivänä 1968. Laki tulee voimaan lokakuun 1. päivänä 1969. Perhe-eläke vastaa rakenteeltaan ja suurelta osalta myös etuuksiltaan kansaneläkejärjestelmää. Kansaneläkelaitos huolehtii myös yleisen perhe-eläkelain toimeenpanosta. Lain mukaan on perhe-eläkkeeseen oikeutettu edunjäntäjän naispuolinen leski ja 16 vuotta nuoremmat lapset.

Valtion perhe-eläke

Valtion työntekijät, jotka ainoana palkansaajaryhmänä ovat olleet työtuloihin suhteutetun perhe-eläkelain ulkopuolella, saatettiin perhe-eläketurvan piiriin joulukuun 31. päivänä valtion perhe-eläkkeistä annetulla lailla. Lain mukaan kuuluvat perhe-eläketurvan piiriin edunjäntäjän leski, myös miespuolinen, sekä eräin poikkeuksin 18 vuotta nuoremmat lapset. Laki tulee voimaan vuoden 1969 alusta, mutta sovelletaan taannehtivasti myös sellaisiin tapauksiin joissa edunjäntäjä on kuollut 1.1.67 tai sen jälkeen ennen lain voimaantuloa.

Eläketurvan edelleen kehittäminen

Toukokuun 10 päivänä asetettiin valtioneuvoston toimesta komitea tutkimaan eläkejärjestelmien puutteellisuuksia sekä tekemään ehdotuksensa niiden korjaamiseksi. Komitean on toimeksiantonsa mukaisesti ollut kiinnitettävä ensisijaisesti huomiota kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien eläkeläisten toimeentulon turvaamiseen. Ensimmäi-

sen työskentelyvaiheensa aikana on komitea kiinnittänyt lähinnä huomiota kansaneläkejärjestelmässä olevien puutteellisuuksien korjaamiseen. Ammattiyhdistysliikkeellä on komiteassa varsin vahva edustus.

Komitean työskentelyn alkuvaiheessa jätettiin ammattiyhdistysliikkeen edustajien taholta komitealle ehdotus eläkepoliittisiksi tavoitteiksi sekä lyhyellä että pitimmällä tähtäyksellä. Lyhyen tähtäyksen ohjelmassa kiinnitettiin huomiota vain kansaneläkejärjestelmän tarvitsemiin muutoksiin sekä kiirehdiittiin yleisen perhe-eläkelain säätämistä ja valtion työntekijäin saattamista perhe-eläketurvan piiriin. Kansaneläkejärjestelmän kehittämistä koskevat lyhyen tähtäyksen muutosvaatimukset kohdistuvat tuloharkintaisen vuokratukijärjestelmän luomiseen, tukilisän korottamiseen, tukilisän tuloharkinnan lieventämiseen, eläkkeensaajan aviopuolison työtulojen etuoikeuteen.

Pitemmän tähtäyksen ohjelman osalta kiinnitettiin huomiota sekä kansaneläke- että työeläkejärjestelmän vaatimiin muutoksiin. Vaiheen II tavoitteet:

Kansaneläke

1. Tukilisä liitetään tukiosaan ja näin saatua summaa korotetaan 25 markalla kuukaudessa.
2. Tuloharkintaa lievennetään käytännössä olevasta $\frac{1}{2}$:sta $\frac{1}{3}$:aan.
3. Etuoikeutettujen tulojen järjestelmästä luovutaan.
4. Naisten yleinen eläkeikä alennetaan 60 vuoteen.

Työeläke

1. Täyden vanhuuseläkkeen ansainta-aika lyhennetään 30 vuoteen.
2. Eläkeprosentti korotetaan 60 %:iin.
3. Vanhuuseläke määrätään 15 viimeisestä vuodesta valittujen viiden parhaan vuoden ansioiden perusteella.
4. Naisten yleinen eläkeikä alennetaan 60 vuoteen.
5. TEL ja LEL-järjestelmät yhdistetään.
6. Hallinto järjestetään pariteetti-periaatteella kuten nykyisin LEL:ssä.

tapahtunutta kehitystä vastaavasti 8,5%:lla. Marraskuussa vahvistettiin syyskuun palkkatasoon perustuen vuoden 1969 palkka indeksiluvuksi 182 pistettä. Indeksiluvun nousu — 17 pistettä merkitsee työeläkkeiden nousua 10,3 %:lla vuoden 1969 alusta lukien.

Indeksin valossa näyttää työeläkkeiden kehitys työeläkelakien voimaantulosta lähtien seuraavalta:

	Vuosi	Palkka- indeksi	Muutos edellisestä vuodesta %
	1962	100	—
	1963	106	6,0
	1964	116	9,4
Työeläkkeiden indeksiturva	1965	130	12,1
	1966	142	9,2
	1967	152	6,6
	1968	165	8,5
	1969	182	10,3

Työeläkkeitä korotettiin kertomusvuoden alussa edellisen vuoden aikana maan yleisessä palkkatasossa

Ennakkotietoja työeläkkeensaajista 31. 12. 1968

Eläketurvakeskuksesta saatujen ennakkotietojen mukaan olivat TEL- ja LEL-eläkelaitosten myöntämien 31.12.1968 voimassa olevien eläkkeiden lukumäärät ja eläkkeiden keskimäärät seuraavan taulukon mukaiset.

Vanhuuseläkkeet

Eläkkeen myöntäjä	Eläkkeensaajia			Keskimääräinen eläke mk/kk		
	Miehet	Naiset	Yhteensä	Miehet	Naiset	Kaikki
TEL-eläkelaitokset	13 821	11 031	24 852	228	112	177
LEL-eläkelaitokset	8 647	665	9 312	82	60	81
Kaikki työeläkelaitokset	22 468	11 696	34 164	172	109	150

Työkyvyttömyyseläkkeet

Eläkkeen myöntäjä	Eläkkeensaajia			Keskimääräinen eläke mk/kk		
	Miehet	Naiset	Yhteensä	Miehet	Naiset	Kaikki
TEL-eläkelaitokset	10 655	9 412	20 067	210	110	163
LEL-eläkelaitokset	14 535	1 258	15 793	98	68	95
Kaikki työeläkelaitokset	25 190	10 670	35 860	145	105	133

Vanhuus- ja työkyvyttömyyseläkkeet

Eläkkeen myöntäjä	Eläkkeensaajia			Keskimääräinen eläke mk/kk		
	Miehet	Naiset	Yhteensä	Miehet	Naiset	Kaikki
TEL-eläkelaitokset	24 476	20 443	44 919	220	111	171
LEL-eläkelaitokset	23 182	1 923	25 105	92	65	90
Kaikiki työeläkelaitokset	47 658	22 366	70 024	158	107	142

Lisäksi edellisistä sai TEL-lisäeläkettä 579 vanhuuseläkkeensaajaa keskimäärin 407 mk/kk ja 364 työkyvyttömyyseläkkeensaajaa keskimäärin 284 mk/kk.

Perhe-eläkkeet

Eläkkeen myöntäjä	Eläkkeiden lukumäärä	Keski määräinen eläke mk/kk	Eläkkeensaajia		
			Lesket	Lapset	Yhteensä
TEL-eläkelaitokset	4 366	173	4 150	3 153	7 303
LEL-eläkelaitokset	2 284	80	2 177	3 153	7 303
Kaikki työeläkelaitokset	6 650	141	6 327	5 759	12 086

Edellisiin keskimääriin sisältyvämmien, TEL-lisäetujen mukaisen perhe-eläkkeiden lukumäärä oli 295 ja keskimäärä 377 mk/kk. Lisäetujen mukaista perhe-eläkettä sai 287 leskeä ja 319 lasta.

Työturvallisuus

STK:n ja SAK:n välinen työturvallisuuden neuvottelukunta on valmisteellut keskusjärjestöjen välisen sopimuksen. Toimikunta toiminut koko vuoden 1968 aikana. Saanut työnsä päätökseen 4. 2. 69, jolloin solmittiin sopimus työturvallisuusorganisaatiosta työpaikoilla, työalatoimikunnista ja työsuojelun keskustoimikunnasta.

Tammikuussa 1968 alkaen toiminnut valtioneuvoston asettama toimikunta, jossa edustajana on ollut työturvallisuussihteeri. Toimikunnan tehtävänä on tehdä suunnitelma työsuojelun järjestämisestä koko maan mittakaavassa ja sen toiminnan rahoittaminen lähinnä vakuutusyhtiöitten varoista.

Lääkärintarkastusohje toimikunta.

Sosiaaliministeriön toimesta ja järjestöme esityksestä on nimetty toimikunta uudistamaan työturvallisuuslain 44 §:n lääkärintarkastuksista annettuja määräyksiä ja ohjeita nykyoloja vastaavaksi. Toimikunnan työ päättyy maaliskuun lopulla 1969.

Opintojaosto STK:n ja SAK:n välillä on tehnyt ehdotuksen syyskuuden 1969 työturvallisuusopetuksesta, jossa käytetään mm. TV:tä, kirjeopistoa avuksi. Toimikunnassa on SAK:n edustajana ollut Veikko Kansikas.

Työturvallisuusluentoja on pidetty karkissa SAK:n ja jäsenliittojen järjestämällä kursseilla. Luentojen pituus on ollut 2—4 tuntiin kurssia kohden.

Huonerakennustöiden järjestysohjeet on saatu komitean taholta valmiiksi ja astunevat ne voimaan 1. 7. 69. Valmisteleavassa komiteassa

on SAK:n edustajana ollut Veikko Kansikas.

Ammattitautilaki ja Ammattitauti-asetus sekä sosialiministeriön ohjeet ammattitaudin toteamiseksi astui voimaan 1.1. 1968. Ammattitautilakikomiteassa on SAK:n edustajana ollut Sulo Penttilä ja Veikko Kansikas. Lakiesitys on SAK:n ja muiden ammattiliittojen esityksen pohjalta aikaansaatu.

Vapaa-ajan tapaturmavakuutus

Sosiaalisista järjestelyistä tehdyllä sopimuksella sovittiin myös kaikkia työsuhteessa olevia koskevan vapaa-ajan tapaturmavakuutuksen toteuttamisesta työnantajan kustannuksella. Vakuutuksen perusteella vakuutetulle maksetaan invalideettikorvauksena, edellyttäen, että tapaturma johtaa kahden vuoden kuluessa sen sattumisesta pysyvään invalideettiin, 12 000 mk, jos invalideetti on täydellinen ja jos invalideetti on osittainen, invaliditeettiprosentin osoittama osa sanotusta summasta, kuitenkin niin, ettei alle 10 %:n invalideetista makseta korvausta. Tapaturmaisen kuoleman sattuessa vapaa-aikana, maksetaan vakuutetun perheelle 6 000 mk. Vakuutus toteutettiin tapaturmavakuutuslain 57 §:n 3 momentin muutoksella ja siihen perustuen annetulla asetuksella joulukuun 20 päivänä.

Esitys työväensuojeluhallituksen perustamiseksi

Todeten työsuojelun jälkeenjääneisyyden maassamme, esitetään toukuun 8. päivänä sosiaali- ja terveydenhoitoministeriölle jätetyssä kirjelmässä työväensuojeluhallituksen perustamista valvomaan ja johtamaan työväensuojelutoimintaa maassamme. Kirje kuuluu kokonaisuudessaan seuraavasti:

Maamme työväensuojelun valvonta on jäänyt erittäin pahasti jälkeen teknisestä kehityksestä ja sen aiheuttamista ammattirakenteen muutoksista. Vuonna 1927, jolloin laki am-

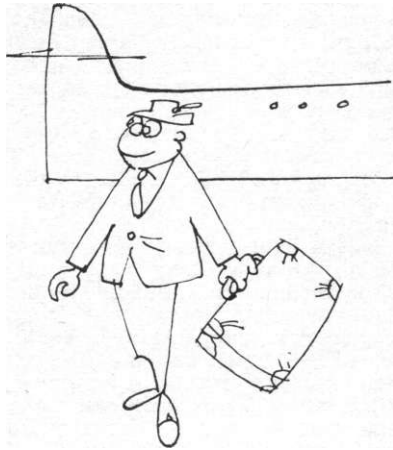
mattientarkastuksesta säädettiin, olivat tuotannolliset olosuhteet, samoin kuin ammattientarkastajille asetetut vaatimukset oleellisesti toisenlaiset, kuin mitä ne ovat nykyisin.

Vuonna 1927 oli ammattientarkastuksen alaisia työpaikkoja 53 458, olleen niitä 89 399 vuonna 1966. Työntekijöitä oli edelläesitetyissä työpaikoissa ammattientarkastuslain säätämismuutoksella 405 470 ja vuoteen 1966 mennessä oli lukumäärä kohonnut 939 060 työntekijään. Työpaikkojen lukumäärässä oli tapahtunut nousua 67,2 prosenttia ja työntekijäin lukumäärässä 131,6 prosenttia.

Varsin oleellinen muutos on tapahtunut itse teollisessa rakenteessa. Kuluneen neljänkymmenen vuoden aikana on maahamme perustettu uusia teollisuuden aloja, joista suuri osa sellaisia, että terveydelliset vaarat ovat tuntuvasti lisääntyneet. Niistä mainittakoon tehokasta valvontaa edellyttävä kemiallinen teollisuus, laajentunut metalliteollisuus ja tapaturma-alttiin rakennustoiminnan ala.

Nykyisen ammattientarkastusorganisaation ja ammattientarkastajien tehtäväasettelun ja sijoittelun puitteissa ei pystytä työväensuojelun valvontaa edes tyydyttävästi hoitamaan. Arvioiden mukaan maamme 650 ammattientarkastajasta vain noin 30 prosentilla on jonkinlainen mahdollisuus selvittää tehtävästään, joita työsuojelun eri lait ja tehtävät heille asettavat. Käytännöllisesti katsoen tämä merkitsee sitä, että työsuojelun valvonta maassamme on miltei täydellisessä lamatilassa.

Työväensuojelun valvonta vaatii keskusjärjestömme käsityksen mukaan perusteellisen uudistamisen niin organisatorisesti kuin laadullisesti. Järjestömme on päättynyt siihen tulokseen, että maahamme tulee perustaa tulevan sosiaali- ja terveydenhoitoministeriön alaisuuteen työsuojeluhallitus, jonka kokoonpanossa huomioitaisiin lääketieteellinen, sosiologinen, teknillinen ja kemiallinen asiantuntemus sekä työmarkkinajärjestöjen edustus. Samoin edel-

lytämme sitä, että valtion ammattientarkastuspiirejä on lisättävä nykyisestä kahdeksasta lääninjakoa noudattavaksi.

Valtion ammattientarkastuspiirien henkilökuntaan nähden on kiinnitettävä huomiota siinä mielessä, että se vastaa nykyistä työsuojelutarvetta. Tämä merkitsee mm. sitä, että teknisen henkilökunnan lisäksi tulisi jokaisessa piirissä toimia teollisuuslääketiedettä tunteva lääkäri, työläistarkastajien lukumäärää olisi tuntuvasti lisättävä, koska kokemuksen mukaan työläistarkastajien suorittama työ on osoittautunut olevan erittäin tehokasta.

Ammattientarkastuksen uudistamisen tarve on tunnettu jo parin vuosikymmenen aikana. Asiaa ovat eduskunnan lausuman toivomuksen mukaan, valmistelleet eri komiteat ja tehneet lakiesityksiä työsuojelun valvontalain säätämiseksi. Valitettavasti tehdyt esitykset eivät ole kuitenkaan johtaneet myönteiseen tulokseen, ellei sellaisena voitane pitää muutaman asiantuntijatoimiston perustamista sosiaaliministeriön työosaston yhteyteen.

Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliiton vakaana käsityksen mukaan ammattientarkastuslain ja, sen nojalla koko ammattientarkastuksen

uudistamisen on suoritettava viivytyksettä. Olemme vakuuttuneet siitä, että työsuojelun valvonta oikein ja nykyajan vaatimuksia vastaavalla tavalla järjestettynä vaikutta siihen, että työtaturmat ja työstä aiheutuneet sairaudet saadaan tuntuvasti vähentymään ja sosiaalivakuutuksen kasvavat menot supistumaan.

Edelläolevan perusteella Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto (SAK) r.y. esittää, että

Sosiaaliministeriö ryhtyy viipymättä toimenpiteisiin nykyajan tarvetta vastaavan työväensuojeluvallontalain säätämiseksi ja jonka nojalla mm. perustetaan sosiaali- ja terveydenhoitoministeriön alaisuuteen Työväensuojeluhallitus valvomaan ja johtamaan työsuojelutoimintaa maassamme.

Työaika-suojelu

Naisten yötyö

Väliaikaisista poikkeuksista naisten yötyökieltoa koskevista säännöksistä annetun lain voimassaoloaika olisi sen voimassaolosta vuonna 1964 annetun lain nojalla päättynyt kertomusvuoden loppuun mennessä. Maaliskuun 14. päivänä 1968 päivätyllä kirjelmällä pyysi sosiaaliministeriö keskusliittoamme antamaan lausuntonsa siitä, olisiko lain voimassaoloa edelleen jatkettava ja mistä syistä sekä miten pitkäksi ajaksi.

Vastatessaan kirjelmään SAK esitti lain voimassaoloa jatkettavaksi edelleen neljällä vuodella perustelun esitystään sillä, että yötyökiellon voimaansaattaminen aiheuttaisi yötyökiellon alaisia töitä suorittavien naisten keskuudessa tavattoman suuria työllistämisvaikeuksia. Kirjelmässä esitettiin edelleen, että sosiaaliministeriössä ryhdyttäisiin toimenpiteisiin Kansainvälisen työkonferenssin 49. istuntokaudellaan v. 1965 hyväksymässä, perheenhuoltovollisuuksia omaavien naisten työssäoloa koskevassa suosituksessa N:o 123 esitettyjen ajatusten soveltamiseksi käytäntöön.

Valtuuston kokouksessa antamassaan katsauksessa puheenjohtaja Nii-lo Hämäläinen käsitteli naisten yö-työkieltoa ja lausui seuraavaa:

"Kuluvan vuoden lopussa päättyy väliaikaisista poikkeuksista naisten yötyökieltoa koskevista säännöksistä annetun lain voimassaolo. Sosiaali-ministeriö on jo varsin aikaisessa vaiheessa pyytänyt järjestöjen kan-nanottoa poikkeuslain voimassaolon suhteen. SAK:n taholta on todettu, että vallitsevan heikon työllisyysti-lanteen vallitessa ei ole mahdollista työaikalain 14 §:n säännöksiä käy-täntöön soveltamisella, vaan on yö-työkiellon alaisissa töissä työskente-leville naisille varattava tilaisuus jatkaa työskentelyään näissä tehtä-vissä.

Tämä jaksottain esiintyvä tarve kannanottoon naisten yötyökysemyk-sessä ansaitsee osakseen hieman yleisempääkin huomiota. Sen sijaan, että ajoittain joudumme toteamaan käytännön mahdollisuuksien puut-tuvan työaikalain 14 §:n naisten yö-työkieltoa koskevien säännösten voi-maan saattamiseksi, lieene etsittävä kestävämpiä ratkaisuja. Kun poik-keuslain voimassaoloa kaiken toden-näköisyyden mukaan jatketaan nel-jällä vuodella ensi vuoden alusta lu-kien, lieene käytettävissämme riittä-västi aikaa tutkia naisten yötyökiel-lon perusteita muuttuneita olosuh-teita taustana pitäen ja ottaa ken-ties harkittavaksi, voitaisiinko 14 §:n naisten yötyökieltoa koskevista sään-nöksistä mahdollisesti luopua. On selvää, että naisten työolosuhteita on parannettava ja mikäli mahdollista työajan jaksottelua muutettava en-nenkuin yötyökiellon kumoaminen voidaan ottaa vakavasti keskustelun alaiseksi."

Vuosilomalain muuttaminen

Sosiaali- ja terveysministeriö ppy-si 2.10.1968 päivätyllä kirjelmällään keskusliittoamme antamaan lausun-tonsa työntekijäin vuosilomalain muuttamista tarkoittavasta hallituk-

sen esityksestä. Esitys tarkoitti vuo-silomalain muuttamista siten, että valtion viranomaiselle, kunnille ja kuntainliitolle annettaisiin oikeus sopia vuosisilomapalkan laskemisesta toisinkin kuin vuosilomalaissa oli määrätty, vastaten ehdotettu käytän-tö työmarkkinajärjestöjen oikeutta työehtosopimuksella sopia vuosilo-mapalkan laskemisesta lain säännök-sistä poiketen.

Asiasta antamassaan lausunnossa keskusliittomme totesi ehdotetulla toimenpiteellä saatettavan julkiset yhteisöt samaan asemaan yksityi-sen sektorin työmarkkinajärjestöjen kanssa, eikä sitä vastaan ollut mi-tään huomauttamista. Lausunnossa kiinnitettiin lisäksi huomiota siihen, että vuosilomalain säännökset ovat eräiltä osiltaan vanhentuneita ja vai-keaselkoisia ja todettiin vuosiloma-lain olevan kokonaisuudessaan pe-rustavaa laatua olevien muutosten tarpeessa.

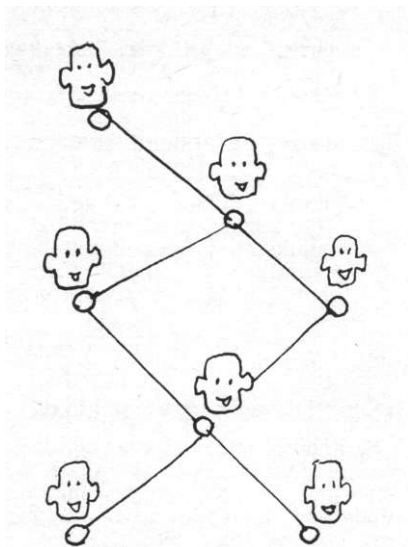
Lausunnossa ei kuitenkaan ehdo-tettu ryhdyttäväksi tässä yhteydessä laajoihin uudistuksiin, koska laajem-pien muutosten valmistelu vaatii oman aikansa ja edellyttäneen valtion komitean asettamista asiaa tutki-maan. Sen sijaan lausunnossa ehdo-tettiin, että esitetyn muutoksen yh-teydessä olisi otettu harkittavaksi vuosilomalain 10 §:n muuttaminen siten, että työntekijän oikeus loman korvaukseen sellaiselta kuukaudelta, jolta hänellä vuosilomalain 3 §:n säännöksiin perustuen ei ole oikeut-ta vuosilomaan, tulisi selvennettyä.

SAK:n esitykset eivät kuitenkaan johtaneet tulokseen ja sekavuus täl-tä osin jatkuu edelleen.

Viranomaisille annetut lausunnot ja tehdyt esitykset

Valtioneuvosto

10. 1. Keskusliitto jätti valtioneu-vostolle laajan talous- ja työ-lu-syyspoliittisen muistion. Sa-massa yhteydessä keskusliitto toivoi päästävän yksityiskoh-taisiin neuvotteluihin halli-

tuksen kanssa, ellei hallitus ole tietoinen ammattiyhdistysliikkeen piirissä vallitsevista käsityksistä työllisyys- ja talouspolitiikan hoitamisesta.

29. 5. Valtioneuvostolle jätettiin kirjelmä, missä esitettiin työttömyyskassalakia muutettavaksi siten, että työttömyyskassa oikeutettaisiin suorittamaan jäsenilleen työttömyysavustusta 50 lisäpäivältä ja että valtion työllisyystöitä jatkettaisiin myös kesän aikana siellä missä se osoittautuisi tarpeelliseksi.
29. 5. Keskusliitto, huolestuneena maatalouden hintakehityksestä, esitti, että maatalouden tuottajahintojen jaikeenjääneisyyttä ei korvattaisi tuottajahintoja korottamalla.

Sosiaali- ja terveysministeriö

22. 1. Esitys toimenpiteisiin ryhtymisestä uusien ohjeiden antamiseksi lääkärintarkastuksista työturvallisuuslain 44§:ssä tarkoitettujen töiden osalta.

23. 1. Lausunto rakennustyön järjestysohjetoimikunnan mietinnöstä.
28. 3. Lausunto nuorten työntekijäin käyttämisestä vaarallisiin töihin koskevasta asetuksesta.
10. 4. Lausunto ehdotuksesta valtioneuvoston päätökseksi työturvallisuuslain soveltamisesta yksiköysiratoihin ja niiden tarkastuksesta.
18. 4. Lausunto palokypärää ja palovöitä koskevista varmuusmääräyksistä.
8. 5. Lausunto käsien ja jalkojen suojaimia koskevista ehdotuksista.
8. 5. Esitys kodinperustamislain ja asumistukilain muuttamiseksi.
2. 5. Lausunto väliaikaisista poikkeuksista naisten yötyökieltoa koskevista säännöksistä.
8. 5. Esitys työväensuojeluhallituksen perustamiseksi.
28. 6. Lausunto kansainvälisen työjärjestön kemian teollisuuden komitean kuudennessa kokouksessa hyväksyttyjen päätösten aiheuttamista toimenpiteistä sekä kemian teollisuuden viimeaikaisesta kehityksestä.
10. 8. Lausunto satamatyöntekijäm työolosuhteita koskevasta Kansainvälisen työjärjestön kyselystä.
6. 9. Vastaukset Kansainvälisen Työjärjestön 53. istuntokauden päiväjärjestyksen 6. asiaa — palkalliset lomat — koskevaan kyselyyn.
11. 9. Vastaukset Kansainvälisen Työjärjestön 53. istuntokauden päiväjärjestykseen 7. asiaa — vähimmäispalkkojen määrittäminen — koskevaan kyselyyn.
26. 9. Vastaukset Kansainvälisen Työjärjestön 53. istuntokauden päiväjärjestyksen 8. asiaa — nuorten työllisyyden ja koulutuksen erikoisohjelmaa — koskevaan kyselyyn.

16. 10. Lausunto työntekijäin vuosilomalain muuttamista koske-
vasta hallituksen esityksestä.
7. 11. Lausunto Kansainvälisen
Työjärjestön samapalkkai-
suussopimuksen (No 100) so-
veltamisesta Suomessa.
11. 12. Lausunto suojapukuja ja
sammutusjalkineita koskevis-
ta määräyksistä.
13. 12. Lausunto työpaikkatervey-
denhuoltoa koskevasta edus-
kuntakyselystä.

Kulkulaitosten ja yleisten
töiden ministeriö

17. 1. Vastaus ministeriön työllis-
yyspoliittisia näkymiä kos-
kevaan tiedusteluun.
21. 3. Ehdotus valtion työntekijäin
matkustusohjesäännön muut-
tamiseksi.

Työneuvostolta pyydetty lausunnot ja ratkaisut

29. 1. pyydettiin työneuvostoa anta-
maan lausuntonsa matka-
asentajan matkaan käytetyn
ajan huomioon ottamisesta
vuosiloman palkkaa lasket-
taessa.
Työneuvoston lausunto ann.
18.4.1968. Osittain myönteis-
nen.
27. 2. pyydettiin työneuvostoa an-
tamaan lausuntonsa kellokor-
tin leimausta koskevassa ky-
symyksessä.
Työneuvoston lausunto ann.
19.12.1968. Myönteinen.
16. 3. pyydettiin työneuvostoa an-
tamaan lausuntonsa tehdas-
palokunnan toimintaan osal-
listuvan työntekijän tästä
toiminnastaan saaman palk-
kion huomioon ottamista vuo-
silomapalkkaa laskettaessa.
Asiaa ei ole vielä ratkaistu.
24. 9. pyydettiin työneuvostoa an-
tamaan lausuntonsa kiinteä-
palkkaisen ravintolan vahti-
mestarin saamien palvelura-
hojen huomioon ottamisesta

vuosilomapalkkaa laskettaes-
sa.
Asia edelleen vireillä.

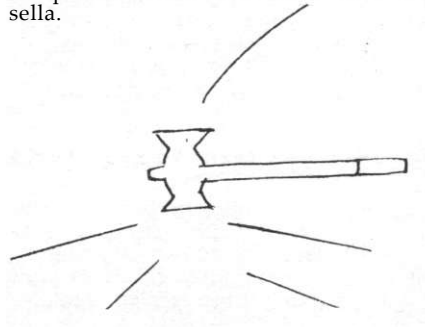
Työneuvostolle annetut lausunnot

30. 8. annettiin työneuvoston pyyn-
nöstä lausunto Hotelli- ja
Ravintolakoulusäätiön hake-
muksesta saada käyttää 15
vuotta täyttäneitä nuoria
työntekijöitä yötyössä klo 1.00
asti yöllä.
Keskusliiton lausunto oli kiel-
teinen.

ILO:n yleissopimusten ratifiointi

Kertomusvuoden aikana on Suo-
men ratifioimien Kansainvälisen työ-
järjestön yleissopimusten lukumäärä
lisääntynyt neljällä nousten ratifioin-
tien kokonaisluku 45:een.

Kauppa- ja toimistotyön työoloja
koskeva yleissopimus Nro 120, työ-
vammatapauksissa myönnettäviä etu-
ja koskeva yleissopimus N:o 121, ja
työllisyyspolitiikkaa koskeva yleis-
sopimus N:o 122, jotka kaikki hy-
väksyttiin Kansainvälisessä työkon-
ferenssissa vuonna 1964, sekä nuor-
ten henkilöiden lääkärintarkastusta
koskeva sopimus (maanpinnanalaiset
työt) N:o 124, joka hyväksyttiin työ-
konferenssissa vuonna 1965, ovat
kaikki läpäisseet ratifiointiprosessin
ja tulleet Suomen osalta voimaan
syyskuun 23 päivänä 1968, jolloin
Kansainvälisen työtoimiston pääjoh-
taja rekisteröi Suomen ratifioinnit.
Voimaantulosta säädettiin lokakuun
25 päivänä 1968 annetulla asetuk-
sella.

Jäsenistö ja hallintoelimet

Jäsenliitot

Vuoden 1968 päättyessä kuului SAK-hon 24 jäsenliittoa.

Jäsenliitot ja niiden jäsenmäärät samoin kuin jäsenistön jakautuminen miehiin ja naisiin ilmenevät vuosikirjan lopussa olevista taulukoista.

Työvaliokunta ja valtuusto

Työvaliokunta kokoontui kertomusvuoden aikana 19 kertaa. Valtuuston sääntömääräinen kokous pidettiin 18. p:nä toukokuuta.

SAK:n yhdeksannen edustajakokouksen valitsemana puheenjohtajana on toiminut Niilo Hämäläinen ja toisena puheenjohtajana Arvo Hautala. Puheenjohtajien lisäksi ovat työvaliokunnan työskentelyyn osallistuneet:

Sulo Penttilä, Veikko Ahtola, Onni Koski, Juhani Hietanen, Jaakko Viitasaari, Väinö Kujanpää, Tapio Malmivuori, Yrjö Karisalmi, Pentti Helo, Jouko Salminen, Olavi Saarinen, Erkki Salomaa, Urho Kilpinen, Urpo Virtanen, Kaarlo Perä-Kasari, Edvin Salonen ja Väinö Huhtamäki.

Työvaliokunnan jäsenten henkilökoh-
taisina varamiehinä ovat olleet:

Pentti Lundström, Aapeli Lankinen, Unto Keijonen, Pekka Virtanen, Veikko Pääkkönen, Eino Mäkinen, Kalervo Kanninen, Edvin Louto, Tauno Kaivola, Runar Virtanen, Viljo Pennanen, Matti Ojala, Arvo Wallin, Jouko Mäkelä, Pekka Silander (kuollut 14. 5.) ja Viljo Ronkainen.

Työvaliokunnan yleisvarajäseninä ovat olleet:

Viljo Kuukkanen, Antti Suhonen, Sulo Koskela, Ahti Mattila, Vilho Rajala, Onni Andersson, Eero Lehtonen, Weikko Henriksson, Arne Dahl, Unto Puttonen, Pauli Puhakka, Irene Yrjälä, Rake Matvejeff, Alli Vilhonen, Taito Tiihonen ja Lauri Huttunen.

SAK:n valtuustoon ovat kuuluneet seuraavat jäsenliittojen edustajat:

Auto- ja Kuljetustyöväen Liitto:

Varsinaiset: Tauno Kaivola, Toivo Sainio.

Varalla: Tuure Lehtonen, Martti Salonen.

Suomen Elintarviketyöläisten Liitto:

Varsinaiset: Mertsii Haarre, Kerttu Väinö, Paavo Heikkinen.

Varalla: Unto Ruokonen, Viljo Luoma, Toivo Rautio.

Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto:

Varsinaiset: Sinikka Pohja, Erik Tuominen.

Varalla, Vilho Puhakainen, Aili Mäkinen.

Suomen Ilmakuljetus Unioni:

Varsinainen: Weikko Henriksson.

Varalla: Olavi Metsänen.

Suomen Kiinteistötyöntekijäin Liitto:

Varsinaiset: Väinö Heinonen, Toivo Ranta.

Varalla: Esko Mauno, Reino Nummelin.

Kunnallis- ja sairaala-alojen työntekijäin Liitto:

Varsinaiset: Bo Winqvist, Helge Tapani.

Varalla, Arvi Honkanen, Per Björklund.

Suomen Lasi- ja Posliiniväen Liitto:

Varsinaiset: Jaakko Laine, Pentti Mäntysalo.

Varalla: Väinö Sikiö, Eero Kari.

Suomen Maaseututyöväen Liitto:

Varsinaiset: Erkki Lehto, Onni Myyry, Einari Kultanen, Usko Luostarinen.

Varalla: Jaakko Lavonen, Veikko Issakainen, Aune Lahti, Veikko Heikkilä.

Suomen Mekanikkojen Liitto:

Varsinainen: Eero Saukkonen.

Varalla: Heino Moilanen.

Suomen Metallityöväen Liitto:

Varsinaiset: Jalo Lindgren, Viljo Korhonen, Olavi Tani, Heini Halinen, Veikko Santaharju, Hemmi Kemppainen, Pekka Silander (kuollut 14. 5.), Yrjö Kivilinna.

Varalla: Paavo 'Grönlund, Arvi Mikkola, Armas Kostiaisen, Pentti Fest, Taisto Tainio, Urho Aitio, Antti Aarnio, Sulo Katainen, Birger Sandberg, Toivo Heinikari, Valtter Sillberg, Veikko Niininen.

Suomen Muurarien Liitto:

Varsinaiset: Niilo Ahava, Johan Mikonvesa.

Varalla: Paul Lindberg, Matti Ojala.

Suomen Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen Liitto:

Varsinaiset: Maire Kivikoski, Taimi Jokinen.

Varalla: Ahti Mattila, Usko Pyhältö.

Paperiteollisuuden Työntekijäin Liitto:

Varsinaiset: Taisto Mikkola, Olavi Kaipainen, Onni Riikonen, Pentti Halinen, Lauri Salminen.

Varalla: Veikko Lehto, Onni Sakki, Alpo Vainonen, Sylvi Katajainen, Orvo Heikkilä.

Puutyöväenliitto:

Varsinaiset: Waldemar Ilmola, Toivo Karjalainen, Edvin Kenraali.

Varalla: Paavo Nieminen, Taisto Veronen, Kauko Vesimäki.

Rakennustyöläisten Liitto:

Varsinaiset: Birger Eriksson, Arvo Elf, Lauri Grönberg, Kyösti Junkkari, Lauri Kirvesniemi, Kalle Kulmala, Eino Lehto, Väinö Ronkainen, Aarni Salama, Aimo Savolainen, Arvo Tuomi.

Varalla: Uuno Kuutti, Veikko Ceder, Martti Vaittinen, Gunnar Toivonen, Martti Kotiharju, Veikko Korhonen, Frans Jalonen, Alekski Semi, Erkki Mäki, Venla Juvonen, Veikko Hiltunen.

Suomen Rautatieläisten Liitto:

Varsinaiset: Veikko Komppa, Martti Koskinen, Sulo Pesu, Martti Tyyskä.

Varalla: Kauko Kelosuo, Martti Tuovinen, Paavo Matela, Reino Merikivi.

Satamatyöntekijäin Liitto:

Varsinaiset: Väinö Tani, Helge Suikkanen.

Varalla: Ossian Sotka.

Suomen Sukeltajain Liitto:

Varsinainen: Karl Reijasto.

Varalla: Mauri Rantanen.

Suomen Tekstiililaitosmiesten Liitto:

Varsinainen: Eino Mäkinen.

Varalla: Olavi Pääskylä.

Tekstiilityöväen Liitto:

Varsinaiset: Siinto Vainionpää, Impi Vihtaniemi, Harry Niemi.

Varalla: Aarne Virtanen, Lahja Niittymäki, Kaisu Weckman.

Toimittajaliitto:

Varsinainen: Sulo Kivinen.

Varalla: Kai Niini.

Suomen Työläisliitto:

Varsinaiset: Muisto Tarvainen, Heikki Rikala, Antero Savinen.

Varalla: Eija-Liisa Koski, Väinö Puisto, Pentti Sutinen.

Valtion Virkailijain Liitto:

Varsinainen: Erkki A. Mattila.

Varalla: Wiljam Lehtelä.

Yleinen Lehtimiesliitto:

Varsinainen: Pentti Kinha.

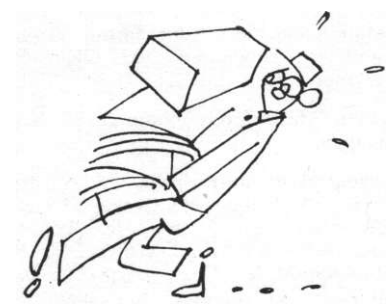
Varalla: Arvo Wallin.

Henkilökunta

Vuoden 1968 aikana SAK:n palvelukseen tuli 8 henkilöä ja erosi 1. Vuoden lopussa oli SAK:n palveluksessa 51 henkilöä, eläkkeellä 5 ja perhe-eläkettä sai 1 henkilö.

Vuoden päättyessä oli henkilökunta seuraava:

Puheenjohtaja Niilo Hämäläinen, toinen puheenjohtaja Arvo Hautala. Taloudenhoitaja Veikko Mäki (erosi 11. 7.), talouspäälikkö Rauno Kousa (15. 7. alkaen).

Sihteeri Ahti Fredriksson, toinen sihteeri Simo Elomaa. Eri alojen sihteerit: Tuulikki Haro-Kannisto, Toivo Jahn,

Veikko Kansikas, Viljo Kuukkanen, Risto Laakkonen (16. 4. alkaen), Veli Lehtinen, Kauno Liukkonen, Sakari Montonen, Nils Nilsson, Leo Piitulainen, Helvi Raatikainen, Olavi Saarinen.

Palkkatyöläisen päätoimittaja Erkki Ikäheimonen, toimittaja Elsa Aaltonen, ilmoitushankkija Antero Virtanen (1. 6. alkaen).

Toimitsijat Hilarius Brask, Aarne Etelä, Teuvo Honkanen, Vieno Hämäläinen, Tauno Kolari, Olavi Lahtinen, Pekka Morri, Olavi Pohjola, Onni Puustinen, Kai Ritala.

Toimiston esimies Aimo Parrila.

Autonkuljettaja Leo Paukku.

Toimistohenkilökunta: Raili Blom, Aino Davidsson (21. 2. alkaen), Margit Elovaara, Maija-Liisa Kosonen, Leena Kyöstiä, Riitta Lehtikoinen (1. 9. alkaen), Toini Löytönen, Riitta Mänttari, Aino Peltonen, Marja-Leena Seppälä, Helvi Teppo, Taimi Visa, Irene Vähätalo, siivoojat Eila Nieminen (8. 1. alkaen) ja Maire Berqvist (4. 11. alkaen).

Kuntokeskus

Johtaja: Mauno Ahonen. Raili Pakarinen, Raili Karonen, Sirkka Jyrkänne.

Vainajat

SAK:n valtuuston jäsen Suomen Metallityöväen Liiton edustaja Pekka Silander kuoli 14. 5. Paperiteollisuuden Työntekijäin Liiton toimitsija Taimi Valta kuoli 27. 6. Ammattijärjestön perustajajäsen A. Kesti-Helia kuoli 3. 10. Työläisliiton sihteeri Ahti Salli ja toimitsija Nils Westerberg kuolivat 19. 12.

Yhteistyö kotimaisten järjestöjen ja yhteisöjen kanssa

Yhdistykset, säätiöt ja osakeyhtiöt

A. Yhdistykset

SAK on ollut jäsenenä tai osakkaana seuraavissa järjestöissä ja yhteisöissä: Kansalaisjärjestöjen Kulttuuri- ja Raittiusliitto, Kansanurheilun Keskusliitto r.y., MTM-yhdistys, Pohjola-Norden r.y., Tapaturmatorjunta r.y., Työtehovaltuuskunta r.y., Työterveyslaitoksen Kannatusyhdistys r.y., Työväen Kuvataidetoimikunta, Työväen Sivistysliitto r.y., Suomi—Neuvostoliitto-Seura r.y., Reumaliitto—Reumaförbundet r.y., Sosiaalipoliittinen yhdistys, Suomen Festivaaliyhdistys r.y., Suomen Siviili- ja Asevelvollisuusinvalidien Liitto r.y., Valtakunnallinen Autoiluliitto, Vuoden 1918 Kansalaissodan Muistomerkkiyhdistys.

B. Säätiöt

Ammattienedistämislaitoksen Säätiö, Ammattilääketieteen Säätiö, Asuntosäätiö, Kansan Sivistysrahaston Säätiö, Palonsuojelun Edistämissäätiö—Stiftelsen för brandskyddets främjande, Tarjoilupalkkiorahasto-Säätiö.

C. Osakeyhtiöt

Hakaniemen Merikiinteistö Oy, Kansan Matkatoimisto Oy, Kiinteistöosakeyhtiö Otsonkulma, Ösuuskassa Yhteistuki, Kustannusosakeyhtiö Tammi, Työväen Akatemian Kannatusosakeyhtiö.

Edustus lautakunnissa, toimikunnissa, järjestöissä ja yhteisöissä

Kansanurheilun Keskusliitto r.y:n liittotoimikunta: V. S. Montonen.

Lomaliitto r.y:n liittoneuvosto ja hallitus: N. Hämäläinen, A. Fredriksson; naisjaosto: Helvi Raatikainen; talousjaosto: N. Hämäläinen.

Pelastuspalvelun neuvottelukunta: V. Kansikas.

Pohjola-Norden r.y:n hallitus: O. Saarinen.

Tapaturmatorjunta r.y:n hallitus: V. Kansikas.

Työtehovaltuuskunnan hallitus ja työvaliokunta: E. Makkonen, 6. 6. alkaen T. Honkanen.

Työttömyyskassojen tukirahaston johtokunta: N. Hämäläinen, M. Ojala, P. Virtanen.

Työväen Muistitietotoimikunta: U. Nokelainen.

Työväen Sivistysliitto r.y:n edustajisto: varsinaiset: Helvi Raatikainen, Tuulikki Kannisto, Vieno Hämäläinen, Irene Vähätalo, J. Oksanen, V. S. Montonen, N. Westerberg (kuollut 19. 12.), M. Ahonen, V. Behm, S. Elomaa, O. Pohjola; varalla: V. Kuukkanen, T. Honkanen, H. Brask, Aino Peltonen, T. Jahn, M. Puranen, T. Kolari, Margit Elovaara, K. Ritatala, A. Etelä, Marja-Leena Sepälä.

Työväen Sivistysliitto r.y:n liittotoimikunta: Helvi Raatikainen.

B. Säätiöissä

A-klinikkasäätiön hallineuvosto: L. Piitulainen.

Ammattienedistämislaitoksen Säätiön hallintoneuvosto: V. Kuukkanen, T. Kaivola; var.: K. Perä-Kasari.

Ammattilääketieteen Säätiö: Helvi Raatikainen.

Asuntosäätiön valtuuskunta: V. Rantanen, johtokunta V. Mäki.

Kansan Sivistysrahaston Säätiön hallitus: Helvi Raatikainen.

Palosuojelun Edistämissäätiön hallitus: B. Winqvist, var. A. Suhonen.

Tarjoilupalkkiorahaston Säätiön hallitus: V. Mäki, varalla L. Piitulainen, 13. 6. alkaen P. Morri.

Työterveyslaitoksen hallitus: V. Mäki, johtokunta V. Kuukkanen; 28. 8. alkaen hallitus N. Hämäläinen, johtokunta R. Kousa.

C. Osakeyhtiöissä

Hakaniemen Merikiinteistö Oy: hallituksen puheenjohtaja N. Hämäläinen, jäsenet A. Hautala, V. Mäki; varalla S. Penttilä, S. Elomaa, M. Puranen.

Kansan Matkatoimisto Oy:n johtokunta: O. Saarinen.

Kiinteistöosakeyhtiö Otsonkulman hallitus: KL Kallio.

Osuuskassa Yhteistuki: hallintoneuvoston puheenjohtaja N. Hämäläinen, johtokunnan puheenjohtaja V. Mäki, 2.8. alkaen Y. Karisalmi; varajäsenet L. Piitulainen, V. Kuukkanen.

D. Lautakunnat ja toimikunnat

Ammatinvalinnan ohjausneuvosto: O. Saarinen, var. L. Piitulainen.

Ammatinvalinnan ohjauspiirien neuvottelukunnat:

- Helsingin piiri: L. Piitulainen, var. Helvi Raatikainen.
- Tampereen piiri: K. Aho, var. A. Koivuniemi.
- Kouvolan piiri: S. Rajajärvi, var. S. Pesu.
- Turun piiri: E. Lindström, var. M. Haarre.
- Vaasan piiri: J. Sandell, var. E. Semi.

– Oulun piiri: K. Pirttijärvi, var. V. Mannermaa.

– Jyväskylän piiri: T. Kuivanen, var. T. Manninen.

– Kuopion piiri: A. Karttunen, var. V. Veijalainen.

– Joensuun piiri: R. Turunen, var. Y. Laukkanen.

– Kajaanin piiri: H. Heikkinen, var. A. Korhonen.

– Rovaniemen piiri: O. Lahtinen, var. A. Järvenkorpi.

Ammattikasvatusasiain neuvottelukunta: V. Kuukkanen, var. T. Honkanen.

Helsingin työvoimapiirin työnvälitysasiain neuvottelukunnat:

– Neuvottelukunta: H. Brask, K. Lindgren, U. Kuutti, var. M. Järvinen, U. Lehtonen.

– Maatalousosaston toimikunta: J. Hietanen, E. Ihalainen, var. J. Rosendahl, K. Pääkkö.

– Ravintolaosaston toimikunta: Y. Karisalmi, Sinikka Pohja, var. Maritta Sirén, L. Johansson.

Ansio-taso- ja toimeentulokomitea: P. Morri.

Eläketiedotuskeskuksen neuvottelukunta: V. S. Montonen, varalla: S. Elomaa.

Eläketurvakeskuksen edustajisto: N. Hämäläinen, E. Salomaa, S. Penttilä, varalla: V. Kujanpää, O. Saarinen, J. Viitasaari.

Eläketurvakeskuksen hallitus: A. Hautala, V. Ahtola, varalla: V. Kuukkanen, J. Salminen.

Eläketurvakeskuksen eläkelautakunta: K. Liukkonen, var. L. Piitulainen.

Eläketurvakeskuksen tiedotusjaosto: E. Ikäheimonen.

Hinta- ja palkkaneuvosto 13. 5. alkaen: N. Hämäläinen (var. S. Penttilä, O. Koski), A. Hautala (var. A. Aitamurto, N. Nilsson).

– Hintajaosto A. Hautala, var. A. Aitamurto, N. Nilsson.

- **Paikkajaosto:** N. Hämäläinen, var. S. Penttilä, O. Koski.
- **Vuokrajaosto:** N. Hämäläinen, var. S. Penttilä, O. Koski.
- **Sopimus jaosto:** N. Hämäläinen, var. S. Penttilä, O. Koski.
- ILO-toimikunta:** K. Liukkonen, N. Nilsson.
- Kansalaisjärjestöjen Kulttuuri- ja Raittiusliitto:** Vieno Hämäläinen.
- Kansalaiskasvatuksen Keskus:** 13.9. alkaen Tuulikki Kannisto, var. A. Mäki.
- Kansaneläkelaitoksen** lisätty hallitus: E. Ikäheimonen, var. K. Liukkonen.
- Kartelliasiaain** neuvottelukunta: N. Nilsson, var. O. Saarinen.
- Kotimaisen tuotannon** valtuuskunta: S. Penttilä, var. O. Pohjola.
- Kotineuvontaliiton** hallitus: Vieno Hämäläinen.
- Kululaitosneuvosto:** O. Koski, T. Kailvola, var. M. Leviö, T. Malmivuori.
- Kuluttajaneuvosto:** H. Raatikainen, var. V. Hämäläinen.
- Liikevaihtoveron** uudistamiskomitea: O. Pohjola.
- Maatalouskomitea:** N. Nilsson.
- Maatalouden** hintatoimikunta: N. Nilsson, var. P. Morri.
- Maataloustuotteiden** markkinoimistoimikunta: A. Hautala, N. Nilsson, var. U. Virtanen, P. Morri.
- Sairausvakuutusasiain** neuvottelukunta: K. Liukkonen, var. T. Jahn.
- SAK:n—STK:n suuri** neuvottelukunta: N. Hämäläinen, A. Hautala, A. Fredriksson, V. Kuukkanen, E. Salomaa, S. Penttilä, V. Ahtola, V. Kujanpää, J. Viitasaari, U. Virtanen, T. Malmivuori.
- SAK:n—Liiketyönantajain Keskusliiton** neuvottelukunta: N. Hämäläinen, A. Hautala, V. Kuukkanen, U. Virtanen, Y. Karisalmi.
- SAK—STK työehtosopimuslakineuvottelukunta:** V. Kuukkanen, P. J. Paavola, A. Aitamurto.
- SAK:n—STK:n työpaikkaterveyshuoltoa** koskeva neuvottelukunta: S. Penttilä puheenjohtajana, S. Elomaa, K. Liukkonen, J. Viitasaari, E. Suikkanen, V. Kansikas. Kemian alan asioissa A. Salli (kuollut 19.12.).
- SAK:n—STK:n yritysdemokratianeuvottelukunta:** N. Hämäläinen, A. Hautala, A. Aitamurto, V. Lehtinen, K. Liukkonen.
- Suomen Pakolaisapu—Finlands Flyktinghjälp:** O. Saarinen, 10.4. alkaen Helvi Raatikainen.
- Talousneuvosto:** N. Hämäläinen, N. Nilsson, E. Salomaa, var. S. Penttilä, P. Morri, E. Kumpulainen.
- 6.9. alkaen Talousneuvoston
 - **tulopoliittinen jaosto** N. Nilsson, var. P. Morri,
 - **ulkomaankauppajaoston** puheenjohtaja N. Nilsson,
 - **reaali-investointeja** käsittelevä jaosto P. Morri,
 - **investointien rahoitus jaosto:** E. Kumpulainen.
- Tapaturmavakuutuskomitea:** K. Liukkonen.
- Tarkastuslautakunta:** K. Liukkonen.
- Tuotantokomiteain** keskustoimikunta: E. Suikkanen, J. Viitasaari, S. Penttilä, V. Kujanpää, var. A. Mattila, J. Salminen, V. Rajala.
- Työeläkekassat**
 - **Maatalouden työeläkekassa:** Valtuuskunta: A. Fredriksson, E. Hyttinen, Aune Lahti, L. Salo, V. Savela, V. Vesala, var. E. Saare, V. Lehtonen, Raili Lehto, P. Kirvesoja, K. Tuominen, E. Kultanen.

– **Hallitus:** J. Hietanen, J. Rosendahl, P. Virtanen, var. S. V. Lehtinen, E. Vilhunen, K. Wilén.

– **Metsäalan työeläkekassa:** Valtuuskunta: A. Lindelöf, A. Jokinen, var. V. Tiainen, P. Pettersson, T. Honkanen.

– **Hallitus:** V. Ahtola, P. Virtanen, N. Hämäläinen, var. J. Hietanen, K. Liukkonen.

– **Rakennusalan työeläkekassa:** Valtuuskunta: O. Saarinen, E. Salomaa, V. Rajala, O. Leskinen, H. Rikala, var. L. kirvesniemi, M. Kanerva, V. Välranta, N. Ahava, S. Koskela.

– **Hallitus:** U. Syrjä, U. Kilpinen, T. Malmivuori, var. V. Pennanen, M. Ojala, A. Tahvanainen.

– **Satama-alan työeläkekassa.** Valtuuskunta: O. Sotka, V. Tani, H. Suikkanen, var. L. Puustinen, T. Mäkelä, S. Väärtinen.

– **Hallitus:** T. Tiihonen, J. Lehtinen, var. J. Järvilahti, T. Rysä.

Työneuvosto: K. Liukkonen, L. Kuivainen, P. Virtanen, Helvi Raatikainen, var. M. Puranen, S. Koskela, J. Hietanen, Vieno Hämäläinen.

Työsopimuslakikomitea: V. Kuukkanen, E. Suikkanen, E. Salomaa.

Työttömyyskorvausasiain neuvottelukunta: P. Morri.

Työttömyysvakuutusasiain neuvottelukunta: V. Kuukkanen, M. Kanerva.

Työtuomioistuin: V. Kuukkanen, V. Ahtola, var. E. Salonen, V. Pennanen, P. Virtanen.

Työtuomioistuinlakikomitea: V. Kuukkanen, E. Salomaa.

Työvoimaneuvoston ulkomaalaisten työ- lupajaosto: E. Ikäheimonen.

Työvoimaneuvoston työllisyys jaosto: P. Morri.

Työnvälitysasiain neuvottelukunta: P. Morri.

Ulkomaankaupan neuvottelukunta: N. Hämäläinen.

Vajaakykyisten työllistämiskunnan neuvottelukunta: K. Kanninen.

Vakuutusosasto: M. Puranen, P. J. Paavola, A. Aitamurto, E. Yrjönen, var. R. Lindelöf, V. Pääkkönen.

Valtion töiden huoltotoimikunta: T. Malmivuori.

Valtion viljavaraston johtokunta: N. Hämäläinen, var. V. Kuukkanen.

Viljelijäväestön ja palkansaajien tuloja selvittelevä komitea: P. Morri.

Edustus järjestöjen kokouksissa:

Suomen Tekstiililaitosmiesten liitto r.y:n V edustajakokouksessa Tampereella 11.-12. 5. Ahti Fredriksson.

Suomen YK-Liitto—Finlands FN-Förbund r.y:n ylimääräisessä liittokokouksessa Helsingissä 29. 5. Ahti Fredriksson.

Suomen Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen Liitto r.y:n edustajakokouksessa Kiljavalla 1.6. Simo Elomaa.

Lomaliiton varsinaisessa liittokokouksessa Kolmirannassa 11.6.: Arvo Hautala, Veli Lehtinen, Helvi Raatikainen, Tuulikki Kannisto.

Puutyöväenliitto r.y:n II sääntömääräisessä liittokokouksessa Kiljavalla 15. 6. Niilo Hämäläinen.

Kansalaisjärjestöjen Kulttuuri- ja Raitiusliitto r.y:n IV varsinaisessa edustajakokouksessa Helsingissä 17.6. Jaakko Viitasaari.

Auto- ja Kuljetustyöväen Liiton edustajakokouksessa Kiljavalla 28.9. Niilo Hämäläinen.

Kansainvälinen yhteistyö

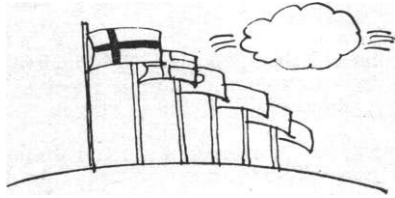
Espanjan työläisiä kohtaan osoitettavan avun ja solidarisuuden ammattiyhdistyskomitean konferenssissa Pariisissa 9-11. 2. V. S. Montonen ja Martti Nieminen.

VZSPSin 14. edustajakokouksessa Moskovassa 24. 2.-9. 3. Niilo Hämäläinen, Veikko Ahtola ja Simo Elomaa.

Kreikan komitean yhteispohjoismaisessa konferenssissa Tukholmassa 27.-28. 4. Ahti Fredriksson.

Jugoslavian ammatillisen keskusneuvoston 4-henkinen valtuuskunta 14-21. 4. SAK:n vieraana.

Neuvostoliiton Ammattiliittojen Keskusneuvoston ja SAK:n pysyvä neuvottelukunta kokoontui Helsingissä 16-18. 4. päättämään maittemme välillä v. 1968 suoritettavasta valtuuskuntien vaihdosta. Neuvotteluihin osallistuivat SAK:n edustajina Niilo Hämäläinen, Arvo Hautala, Ahti Fredriksson, Simo Elomaa, Olavi Saarinen, Erkki Salomaa, Sulo Penttilä ja Veikko Ahtola.

Vappuvaltuuskunnat:

Neuvostoliitossa: Tauno Kolari, Väinö Kosonen, Toivo Kuivanen, Unto Aalto, Simo Raivio.

Romaniassa: Aarno Aitamurto.

Tshekkoslovakiassa: Leo Piitulainen ja Kalervo Hanka, jotka osallistuivat myös Tshekkoslovakian tasavallan 50-vuotisjuhlatilaisuuksiin.

FDGB:n 7. edustajakokouksessa Berliinissä 3.-8. 5. Arvo Hautala ja Lauri Kuivanen.

Kansainvälisen työjärjestön 52. yleiskonferenssissa Genevessä 3.-27. 6. Kauko Liukkonen, Juhani Hietanen, 18-25. 6. Ahti Fredriksson.

Jugoslavian Ammattiliiton VI. edustajakokouksessa Belgradissa 25-29. 6. Ahti Fredriksson.

Kuukauden lomalla Neuvostoliitossa 1.7. alkaen 5 ammattiyhdistystoimittajaa vaimoineen.

Pohjola-Norden yhdistyksen Pohjoiskalottikonferenssissa Luulajassa 23-25. 8. Reino Pienimäki.

Tshekkoslovakiassa 13-25. 8. Jyväskylän Ammatillisen Paikallisyhdistyksen valtuuskunta: Toivo Manninen, Kauko Oksanen, Kauko Suhonen, Pekka Nykänen, Kalervo Lepistö.

SAK:n nais valtuuskunta Neuvostoliitossa 1-17. 9.: Helvi Raatikainen, Beda Rinne, Irma Järvinen ja Maire Termas.

VAKL:n järjestämässä ammattiyhdistysnaisten III maailmankonferenssissa Diisseldorfissa 30.9.-4.10.: Helvi Raatikainen.

VZSPS:n 4 henkinen työturvallisuusvaltuuskunta 7-16. 10. SAK:n vieraana.

SAK:n lehtimiesvaltuuskunta Neuvostoliitossa Trud-lehden vieraana 27. 10.-11. 11.: V. S. Montonen, Erkki Ikäheimonen, Martti Nieminen, Kimmo Kevätsalo, Viljo Järvinen.

Pohjoismaiden ay-keskusjärjestöjen neuvottelukokouksessa pohjoismaiden taloudellisesta yhteistyöstä Göteborgissa 7-8. 11.: Niilo Hämäläinen, Ahti Fredriksson, Pekka Morri, Erkki Kumpulainen.

Lokakuun vallankumouksen 51-vuotisjuhlilla Neuvostoliitossa 8-15. 11. Niilo Hämäläinen, Simo Elomaa, Nils Nilsson.

SAK:n nuorisovaltuuskunta Neuvostoliitossa 19-31. 11.: Tuulikki Kannisto, Marja Koivunen, Markku Rossi, Arvo Saarenpää.

VZSPS:n 4-henkinen ystävyysviikon valtuuskunta 23. 11.-3. 12. SAK:n vieraana.

SAK:n ystävyysviikon valtuuskunta Neuvostoliitossa 23. 11.-6. 12.: Kauno Liukkonen, Martti Valajärvi, Harry Vainio, Heikki Mäisti, Kerttu Reiman.

Puolan ammattiyhdistysten keskusneuvoston 4-henkinen valtuuskunta 29. 11.-5. 12. SAK:n vieraana.

SAK:n opiskelijavaltuuskunta Neuvostoliittoon 3 kuukaudeksi 5. 12.: Eeva Raittila, Paavo Manninen, Eero Helminen.

VZSPS:n luennoitsija SAK:n vieraina 8-19. 12.

SAK:n luennoitsija Neuvostoliitossa 9-20. 12.: Elsa Aaltonen.

Jäsenistö ja hallintoelimet

Liittojen jäsenmäärät vuonna 1968 verrattuna vuoteen 1967

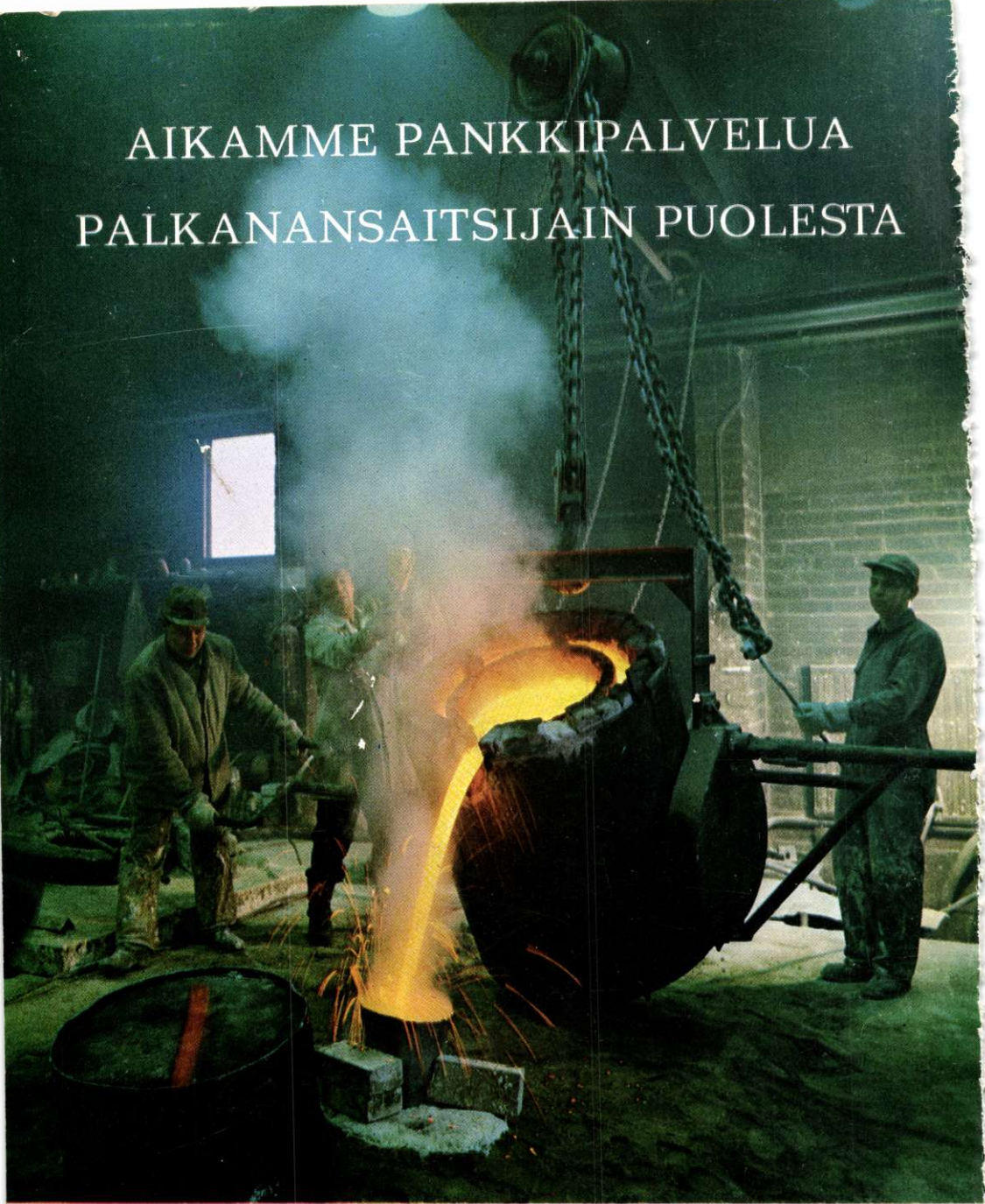
	1967	1968	Lisäys tai vähennys vuoteen 1967 verraten	
			lukumäärä	%
Auto- ja kuljetustyöväen	3.991	4.389	+ 398	10,0
Elintarviketyöläisten	12.590	13.737	+ 1.147	9,1
Hotelli- ja ravintolahenkilökunnan ...	7.123	8.228	+ 1.105	15,5
Ilmakuljetus Unioni	346	365	+ 19	5,5
Kiinteistötyöntekijäin	4.004	4.055	+ 51	1,3
Kunnallis- ja sairaala-alojen työnt. ...	5.301	6.035	+ 734	13,8
Lasi- ja Posliinityöväen	3.554	3.836	+ 282	7,9
Maaseututyöväen	15.410	19.961	+ 4.551	29,5
Mekanikkojen	789	929	+ 140	17,7
Metallityöväen	50.602	57.405	+ 6.803	13,4
Muurarien	5.574	5.405	— 169	3,0
Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen	6.465	6.848	+ 383	5,9
Paperiteollisuudentyöntekijäin	30.597	31.928	+ 1.331	4,4
Puutyöväen	15.746	15.960	+ 214	1,4
Rakennustyöläisten	67.142	68.191	+ 1.049	1,6
Rautatieläisten	15.172	15.007	— 165	1,1
Satamatyöntekijäin	2.681	2.622	— 59	2,2
Sukeltajain	264	263	— 1	0,3
Tekstiililaitosmiesten	986	995	+ 9	0,9
Tekstiilityöväen	14.532	16.629	+ 2.097	14,4
Toimittaja	77	77	—	—
Työläis	11.706	13.141	+ 1.435	12,3
Valtion Virkailijain	1.578	1.728	+ 150	9,5
Yleinen Lehtimies	186	194	+ 8	4,3
	276.416	297.928	+21.512	7,8

Liittojen jäsenistön jakautuminen sukupuolen mukaan v. 1968

Liitto	Miehiä	%	Naisia	%	Yhteensä
Auto- ja Kuljetustyöväen	4.112	93,7	277	6,3	4.389
Elintarviketyöläisten	5.164	37,6	8.573	62,4	13.737
Hotelli- ja Ravintolah.	920	11,2	7.308	88,8	8.228
Ilmakuljetus Unioni	365	100,0	—	—	365
Kiinteistötyöntekijäin	2.382	58,7	1.673	41,3	4.055
Kunnallis- ja sair. -alojen työt.	1.835	30,4	4.200	69,6	6.035
Lasi- ja Posliinityöväen	2.202	57,4	1.634	42,6	3.836
Maaseututyöväen	19.018	95,3	943	4,7	19.961
Mekanikkojen	782	84,2	147	15,8	929
Metallityöväen	49.787	86,7	7.618	13,3	57.405
Muurarien	5.397	99,8	8	0,2	5.405
Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen	2.594	37,9	4.254	62,1	6.848
Paperiteollisuudentyöntekijäin	24.211	75,8	7.717	24,2	31.928

Puutyöväen	10.724	67,2	5.236	32,8	15.960
Rakennustyöläisten	60.819	89,2	7.372	10,8	68.191
Rautatieläisten	13.901	92,6	1.106	7,4	15.007
Satamatyöntekijäin	2.176	83,0	446	17,0	2.622
Sukeltajain	263	100,0	–	–	263
Tekstiililaitosmiesten	995	100,0	–	–	995
Tekstiilityöväen	2.152	12,1	14.477	87,9	16.629
Toimittaja	68	88,2	9	11,8	77
Työläis	9.497	72,3	3.644	27,7	13.141
Valtion Virkailijain	607	35,1	1.121	64,9	1.728
Yleinen Lehtimies	140	72,2	54	27,8	194
	220.111	73,9	77.817	26,1	297.928

AIKAMME PANKKIPALVELUA
PALKANANSAITSIJAIN PUOLESTA

OSUUSKASSA YHTEISTUKI

— JÄRJESTÖVAEN OMA PANKKI —